

Actualisatie
Vlaams Actieplan Armoedebestrijding
(2005-2009)

2009

Inleiding

Dit rapport geeft een stand van zaken van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid begin 2009. Deze actualisatie is gebaseerd op het basisdocument 'Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2005-2009'. De algemene krachtlijnen van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid zijn: participatie, preventie en een inclusief beleid. Het actieplan is opgebouwd rond tien grondrechten:

- recht op participatie
- recht op maatschappelijke dienstverlening
- recht op gezin
- recht op rechtsbedeling
- recht op cultuur en vrije tijd
- recht op inkomen
- recht op onderwijs
- recht op werk
- recht op wonen
- recht op gezondheid

Het actieplan werd op 25 november 2005 voorgelegd aan de Vlaamse Regering.

Artikel 5 van het decreet betreffende de armoedebestrijding vraagt de Vlaamse Regering om aan het Vlaams Parlement te rapporteren bij een actualisatie van het actieplan armoedebestrijding.

Op basis van deze richtlijnen werd een actualisatie van het Vlaams actieplan armoedebestrijding 2005-2009 uitgewerkt.

Het is belangrijk en net de eigenheid van het Vlaams Armoedebestrijdingsbeleid dat er participatie is van mensen die in armoede leven via het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen. Het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen wordt betrokken bij het Vlaams armoedebestrijdingsbeleid in het verticaal (georganiseerd door de verschillende ministers) en het horizontaal (georganiseerd door de coördinerende minister) armoedeoverleg. In deze actualisatie staat een verslag van het permanent armoedeoverleg in 2008.

Een ontwerpversie van dit actieplan werd voorgelegd aan het Vlaams Netwerk en getoetst bij hun overleggroepen. Hun bemerkingen zijn terug te vinden op www.vlaams-netwerk-armoede.be

Willen we armoede efficiënt aanpakken, dan is overleg met de andere overheden in ons land belangrijk. Op een Interministeriële conferentie in december 2008 werd alvast beslist op de vraag van Vlaanderen in te gaan om het samenwerkingsakkoord, tussen de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten betreffende de bestending van het armoedebeleid, te actualiseren.

In 2009 loopt dit Vlaams Actieplan ten einde. Er wordt echter ook reeds vooruitgekeken. Er werd een opdracht gegeven aan OASeS (UA) om een voorzet te geven voor een nieuw strategisch Vlaams Actieplan voor een volgende legislatuur. Dit resulteerde in een studie die een interessante basis biedt voor de opmaak van een nieuw plan.

Bovendien zijn ook in het Pact 2020 doelstellingen opgenomen die aantonen dat Vlaanderen armoede en sociale uitsluiting effectief wil terugdringen.

LEESWIJZER

Dit rapport geeft een stand van zaken van het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid begin 2009. Deze actualisatie bouwt verder op het basisdocument 'Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2005-2009' en de actualisaties 2007 en 2008. Deze documenten zijn consulteerbaar op de website www.vlaanderen.be/armoede.

- **Hoofdstuk I** geeft een actuele analyse van de gewijzigde maatschappelijke ontwikkelingen, relevant voor het armoedebestrijdingsbeleid.
- **Hoofdstuk II** situeert het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid binnen de verschillende beleidsniveaus: lokaal, provinciaal, federaal en Europees. Armoede is immers een probleem dat op verschillende beleidsniveaus aangepakt moet worden.
- **Hoofdstuk III** biedt een overzicht van de verschillende acties en maatregelen in de diverse beleidsdomeinen. Ook de beleidsaccenten komen hier aan bod. Zij vormen de kern van het armoedebestrijdingsbeleid van de huidige Vlaamse Regering.
- **Hoofdstuk IV** bevat het jaarverslag van de werking van het permanent armoedeoverleg in 2008.
- Tot slot wordt als **bijlage** een verklarende lijst van afkortingen opgenomen die in het actieplan voorkomen.

Hoofdstuk I: Armoede en sociale uitsluiting in de Vlaamse context

In dit hoofdstuk geven Katrien De Boyser en Geert Campaert van de Onderzoeksgroep Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad (OASeS) van de Universiteit Antwerpen een actuele analyse van de maatschappelijke ontwikkelingen, relevant voor het armoedebestrijdingsbeleid. Zij koppelen belangrijk cijfermateriaal inzake armoede en sociale uitsluiting aan de impact van concrete beleidsmaatregelen en geven waar mogelijk de evolutie van enkele belangrijke indicatoren tussen 2004 en 2008.

Inleiding

Vlaanderen staat begin 2009 mee aan de rand van een wereldwijde economische recessie. Niettemin voelden mensen in armoede al in 2008 een scherpe terugval in hun economische draagkracht: bij de laagste inkomensgroepen was de koopkrachtdaling door de sterk gestegen prijzen voor basisbehoeften immers zeer tastbaar geworden. Vandaag pakken onweerswolken ook bijeen boven de arbeidsmarkt, en zijn het de meest kwetsbare groepen – laaggeschoolden, jongeren, ouderen - die het eerst dreigen uit de boot te vallen. Het Jaarboek Armoede en Sociale Uitsluiting (Vranken e.a., 2008) houdt een vinger aan de pols van deze en andere armoede en uitsluitingsproblematieken in Vlaanderen en vormt de voornaamste bron voor dit hoofdstuk. Dit volgt net als de rest van dit rapport de structuur van de tien sociale grondrechten, die terug te voeren zijn op de opmaak van het Algemeen Verslag over de Armoede (KBS e.a., 1994). Deze grondrechten doen dienst als kapstok om de situatie van mensen in armoede op verschillende levensdomeinen en aspecten in kaart te brengen en op te volgen, en moet aangeven welke belemmeringen er bestaan om deze grondrechten te realiseren. We vertrekken in dit hoofdstuk van een relatieve armoededefinitie¹, waarbij de band met de rest van de samenleving wordt gelegd. Dit impliceert dat armoede ook gaat over hoe die samenleving zelf functioneert, en over instituties en regelgeving die armoede mee in stand kunnen houden.

1. Het recht op participatie

Het recht op participatie is net als het recht op maatschappelijke dienstverlening - of bijvoorbeeld het recht op 'emancipatie', of 'solidariteit' - een transversaal grondrecht dat als een rode draad doorheen het Vlaamse armoedebestrijdingbeleid loopt. Het recht op participatie wordt gerealiseerd op verschillende levensdomeinen en –aspecten waaraan men in bepaalde mate of op verschillende manieren kan participeren of deelhebben: de arbeidsmarkt, de gezondheidszorg, het onderwijs, sociale netwerken, politiek.

Het participatiebegrip krijgt verschillende betekenissen naargelang van de context waarin het gehanteerd wordt, en wordt vandaag beschouwd als een containerbegrip. Schuyt e.a. (1995; zie ook Broese van Groenou & Deeg, 2006) onderscheiden naargelang van het terrein waar het plaatsvindt en van wie er belang bij heeft (1) maatschappelijke participatie; (2) politieke participatie in enge zin (lidmaatschap van politieke partijen, stemmen) en in brede zin

¹ "een netwerk van sociale uitsluitingen, dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het scheidt de armen van de algemeen aanvaarde leefpatronen van de samenleving, zodanig dat een kloof ontstaat die zij niet op eigen kracht kunnen overbruggen" (Vranken e.a., 1998: 33)

(inspraak in beleid); (3) sociaal-culturele participatie, waarmee de persoonlijke betrokkenheid bij culturele en maatschappelijke organisaties en activiteiten (onderwijs, cultuur) bedoeld wordt; en (4) participatie in persoonlijke of primaire netwerken, waarbij men de omvang van het persoonlijke netwerk en de functionele ondersteuning die ervan uitgaat, bekijkt. Op bepaalde vormen van participatie kan het beleid gemakkelijker inspelen dan op andere: zo zal het minder evident zijn om een rechtstreekse invloed te hebben op de mate en kwaliteit van participatie in persoonlijke netwerken, maar kan men zich als beleidsmaker wel toelagen op het niveau van maatschappelijke participatie, sociaal-culturele en beleidsparticipatie van mensen in armoede en andere uitgesloten groepen (De Boyser & Vranken, 2008).

De mate en manieren van participatie van mensen in armoede op de woonmarkt, op de arbeidsmarkt, in het onderwijs, aan cultuur en vrije tijd en in de gezondheidszorg worden verderop in dit hoofdstuk bekeken. Belangrijk bij dat gefragmenteerde beeld is dat er bij kansengroepen vooral een cumulatieve optreedt van domeinen waarop men niet of in mindere mate participeert (Pickery en Pauwels, 2007). Daarbij blijkt het opleidingsniveau de belangrijkste discriminerende factor te zijn. Daarnaast wordt ook bij ouderen, mensen met functiebeperkingen of handicaps en vrouwen een verminderde participatie aan bepaalde domeinen vastgesteld. Ongeveer 8% blijkt helemaal niet deel te nemen aan het verenigingsleven, aan sport en cultuur, zijn niet politiek betrokken en gebruiken geen internet. Dit percentage stijgt bij laaggeschoolden tot 20%, bij de midden- en hogeschoolden gaat het om slechts 2% en 0,5%.

Gezien de heterogeniteit - naar leeftijd, naar het huishoudtype, naar persoonlijke arbeidsmarkt- en gezondheidshistoriek, naar etnische herkomst - van de doelgroep moet een armoedebestrijdingbeleid dat zich richt op de realisatie van deze participatierechten, voldoende gediversifieerd zijn. Naargelang van de situatie en de levensfase waarin mensen zitten, zullen de participatiebehoeften ook anders zijn. Zo bestaat er bij jongeren met een armoederisico veeleer de behoefte aan een perspectief op een duurzame job en aan mogelijkheden om zich met leeftijdsgenoten in de vrije tijd te ontplooiën, terwijl ouderen vaker een behoefte aan zorg en ontspanning op hun maat zullen hebben. Sommigen voelen ook minder de behoefte aan participatie, ongeacht de situatie waarin ze verkeren.

Naast de participatie(kansen) op verschillende levensdomeinen, is ook beleidsparticipatie van mensen in armoede en hun vertegenwoordigers een belangrijk beleidsluik in Vlaanderen. In Vlaanderen vormde het armoededecreet (2003) een belangrijke stap om de beleidsparticipatie en het overleg met armen structureel te verankeren. Dit gebeurt door verenigingen waar armen het woord nemen (en hun netwerk) te ondersteunen en door het organiseren van de opleiding en de tewerkstelling van ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting. Eén van de doelstellingen van de ondersteuning van deze verenigingen is om de leefwereldkennis in het beleid binnen te brengen, als cruciale stap in het verder ontwikkelen en toetsen van het beleid. Fret (2007) wijst er op dat van de beleidsparticipatie van mensen in armoede echter geen pasklare beleidsantwoorden mag verwacht worden, maar dat het wel een manier is om de beleidsorganisatie te voeden. Door dit perspectief in te bedden in beleidsnetwerken waar ook andere (professionele, wetenschappelijke bestuurskundige) expertise aanwezig is, bestaat er een grotere kans dat de signalen vanuit de leefwereld ook effectief uitmonden in haalbare beleidsvoorstellen. Dierckx (2007) stelt dat het organiseren, stimuleren en regisseren van dergelijke beleidsnetwerken een opdracht is voor de overheid. Concreet liggen er ook nog kansen in de stimulering van de beleidsparticipatie op lokaal en provinciaal niveau en van een aantal risicogroepen die vandaag minder worden bereikt, zoals etnische minderheden, ouderen, kinderen en jongeren.

2 . Maatschappelijke dienstverlening

Het recht op (maatschappelijke) dienstverlening is eveneens een transversaal grondrecht. We denken hierbij vaak in de eerste plaats aan de maatschappelijke dienstverlening die door OCMW's² en andere organisaties in het welzijnsveld worden verleend, maar maatschappelijke dienstverlening is veel ruimer dan dat. We definiëren maatschappelijke dienstverlening als 'de (structurele of acute) antwoorden die overheden bieden om burgers te betrekken op verschillende levensdomeinen opdat ze volwaardig aan het maatschappelijke leven kunnen deelnemen' (De Boyser en Vranken, 2008). Het gaat met andere woorden niet alleen over het welzijnsbeleid, maar ook over het onderwijsbeleid dat gelijke kansen (of uitkomsten) wil bieden, een huisvestingsbeleid dat elke Vlaming een betaalbare en kwalitatieve woning wil garanderen, een inclusief arbeidsmarktbeleid, een cultuurbeleid dat iedereen wil laten participeren, een inkomensbeleid dat een menswaardig inkomen wil garanderen of een gezondheidsbeleid dat sociaaleconomische gezondheidsverschillen wil ongedaan maken. Op elk van deze levensdomeinen vinden we beknopte participatiekansen die vaak te maken hebben met meer structurele problematieken, waarop beleidsantwoorden (al dan niet in de vorm van maatschappelijke dienstverlening) aangewezen zijn.

Wie in armoede leeft, is in het dagelijkse (over)leven wél vaker afhankelijk van heel specifieke maatschappelijke dienst- en hulpverlening, zoals deze van het OCMW, van sociale huisvestingsmaatschappijen, van de VDAB, enzomeer. Het aanbod van maatschappelijke dienstverlening aan kansengroepen bestaat uit een sterk uitgebouwd veld van publieke en semi-private organisaties. Inhoudelijk wordt in de hulpverlening al geruime tijd de nadruk gelegd op vraaggerichte hulpverlening en een gepersonaliseerde aanpak van problematieken bij hulpvragers. Volgens Declercq en Hermans (2004) zijn informatie, dialoog, inspraak en participatie sleutels in een dergelijke hulpverlening.

De belangrijke knelpunten in de toegang tot maatschappelijke dienst- en hulpverlening voor mensen in armoede zijn gekend: men situeert ze zowel bij de diensten, bij de hulpvragers als in de relatie tussen beide. Vaak voelen mensen die het financieel moeilijk hebben sociale drempels, of schaamte om bij een OCMW- of andere dienst - aan te kloppen. Ze hebben soms ook onvoldoende of verkeerde informatie over de dienstverlening. In de hulpverleningsrelatie binnen OCMW's blijft vooral de dubbelzinnige rol van hulpverleners een hinderpaal om een vertrouwensrelatie op te bouwen tussen hulpverlener en –vrager: maatschappelijk werkers zijn vaak tegelijk de belangenbehartiger van de rechthebbende en de controleur van zijn of haar inspanningen. Daarnaast zijn er praktische problemen die een kwalitatieve dienstverlening in de weg kunnen staan, zoals een gebrek aan middelen of personeel. Om de kwaliteit van de dienstverlening en knelpunten op te volgen, zijn er geen 'databanken' of –bronnen ter beschikking. We moeten ons hiervoor wenden tot sporadisch uitgevoerde studies of tevredenheidonderzoeken bij individuele instanties.

3. Armoede en het recht op gezin

Eén op tien (9,8%) van de kinderen in Vlaanderen woont in een gezin met een inkomen dat onder de armoederisicogrens valt. Of kinderen in armoede opgroeien of niet, hangt onder meer samen met het type huishouden en de inkomens(bronnen) van de ouders. Algemeen laten huishoudens met kinderen lagere armoederisicocijfers optekenen dan huishoudens zonder kinderen (in de meeste EU-landen is dit omgekeerd). Vooral bij koppels met één of twee kinderen ligt het armoederisicocijfer beduidend lager. Het zijn vooral kinderen die

² Het OCMW heeft maatschappelijke dienstverlening expliciet tot opdracht. "Elke persoon heeft recht op maatschappelijke dienstverlening. Deze heeft tot doel eenieder in de mogelijkheid te stellen een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid" (art. 1 OCMW-wet van juli 1976).

opgroeien in een gezin met een alleenstaande ouder die een grotere kans hebben om in deze situatie terecht te komen - 24% van de kinderen die in een eenoudergezin wonen, lopen een armoederisico. Meer dan vier op tien van de eenoudergezinnen geven ook aan moeilijk rond te komen; dit is uiteraard te meer het geval wanneer men moet terugvallen op vervangings- of bijstandsinkomens. Bij één op vier van de eenoudergezinnen (26,1% in vergelijking met 7,5% bij de totale bevolking) vertaalt dit zich ook in dat men de woning onvoldoende kan verwarmen; 8,4% van deze gezinnen is niet in staat om elke twee dagen een eiwitrijke maaltijd te nuttigen omwille van financiële redenen (bij de totale Vlaamse bevolking is dit 2,6%).

Tabel 1 – Percentage personen dat leeft in een huishouden met een equivalent beschikbaar inkomen lager dan 60% van het mediaan nationaal equivalent inkomen – naar huishoudtype, Vlaanderen, 2004-2006.

Inkomensarmoederisico naar huishoudtype			
	2004	2005	2006
Huishoudens zonder kinderen	11,8	11,3	14
Huishoudens met afhankelijke kinderen	10,8	10,4	8,6
<i>Alleenstaande ouder, minstens één afhankelijk kind</i>	<i>27,6</i>	<i>22,2</i>	<i>23,9</i>
<i>2 volwassenen, 1 afhankelijk kind</i>	<i>6,2</i>	<i>5</i>	<i>4,9</i>
<i>2 volwassenen, 2 afhankelijke kinderen</i>	<i>6,9</i>	<i>5,7</i>	<i>5,1</i>
<i>2 volwassenen, 3 of meer afhankelijke kinderen</i>	<i>12,7</i>	<i>17,8</i>	<i>10,4</i>
<i>Andere huishoudens met afhankelijke kinderen</i>	<i>13,7</i>	<i>10,3</i>	<i>11,2</i>

Bron: EU SILC

Volgens de gegevens van Kind en Gezin maakten in 2007 7,4% van alle baby's die toen werden geboren, deel uit van een kansarm gezin. Dit aandeel ligt beduidend hoger dan in 2004 toen men 5,9% kinderen in kansarme gezinnen wist geboren worden. Om te bepalen of een gezin al dan niet als kansarm moet worden beschouwd, hanteert men 5 criteria. Volgens deze criteria ligt het percentage kinderen geboren in kansarme gezinnen het hoogst in de provincie Antwerpen (10,1%) en het laagst in de provincie Vlaams-Brabant (3,6%). De helft (48,8%) van de kansarme gezinnen wordt tegelijkertijd met problemen op het vlak van opleiding, tewerkstelling en inkomen geconfronteerd. Drie vierden (76,3%) van de gezinnen moeten het stellen met een laag inkomen, en in evenveel gezinnen (75%) kennen de ouders een zwakke arbeidssituatie. Vier op vijf ouders hebben een laag opleidingsniveau (79,1%). Eén op twee van de gezinnen is slecht gehuisvest (50,8%). Bovendien kennen de kinderen in één op drie gezinnen (33,1%) zwaktes in de ontwikkeling. We stellen vast dat (ondanks een stijging) 7 op 10 van de kinderen onder 3 jaar uit allochtone en kansarme gezinnen hoe dan ook geen gebruik maken van kinderopvang (tegenover 3,4 op 10 bij alle kinderen van die leeftijd) (Kind en gezin, 2008). Verschillende redenen kunnen hierin een rol spelen zoals de betaalbaarheid of de bereikbaarheid van de kinderopvang, maar ook een zeker wantrouwen ten aanzien van diensten en de andere (witte middenklasse) cultuur die ermee samenhangt; we weten ook dat bij generatiearme gezinnen vaak nog een sterk klassiek rollenpatroon bestaat, waarbij men kinderopvang moeilijk kan verenigen met de rol als moeder. Tot slot is er uiteraard het gekende gebrek aan aanbod van kinderopvang.

Van de huishoudens met kinderen waar helemaal geen inkomen uit arbeid aanwezig is, is in Vlaanderen twee op drie (66,3%) onder de inkomensarmoederisicogrens terug te vinden. In totaal leven zo'n 6% van de kinderen in Vlaanderen in een werkloos huishouden, wat lager is dan het Europese gemiddelde (9,3%) of bijvoorbeeld Wallonië waar 17% van de kinderen in een werkloos huishouden opgroeien. Wonen in een werkloos huishouden heeft een belangrijke impact op de levensomstandigheden van ouders en kinderen, in materieel maar ook in emotioneel opzicht. Heel wat kinderen in deze huishoudens groeien op in een stressvolle context en nemen op allerhande domeinen in mindere mate deel aan het

maatschappelijk leven. Het hypothekeert de ontwikkeling en de toekomst van kinderen, in de zin dat ze later zelf een hogere kans hebben op werkloosheid. Vooral lange periodes van werkloosheid van ouders verhogen het risico van langetermijneffecten op de ontwikkeling van kinderen. Kinderen die opgroeien in deze gezinnen, missen immers rolmodellen in de onmiddellijke omgeving die hen meegeven hoe men toegang kan krijgen tot de arbeidsmarkt en zich daar kan handhaven. Deze problematiek van (combinaties van) werkloosheid op huishoudniveau en de gevolgen daarvan, vraagt ten slotte ook meer aandacht van beleidsmakers dan vandaag het geval is (De Boyser en Vranken, 2008).

Naast deze cijfers die vooral de omvang van armoede bij (werkloze) gezinnen en kinderen schetst, willen we ook ingaan op de impact van opgroeien in armoede op kinderen. De evidentie die vanuit verschillende wetenschappelijke disciplines wordt aangereikt, is vandaag onomstotelijk en geeft aan dat het doorbrengen van de kinderjaren (en vooral de eerste levensjaren) in een situatie van armoede een blijvende stempel kan drukken op de ontwikkeling en toekomstkansen van kinderen. In de cruciale fase in de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van kinderen (tussen 6 maanden en drie jaar) wordt de basis voor latere leer- en ontwikkelingsprocessen gelegd. Wanneer kinderen disproportioneel vaak worden blootgesteld aan de psychische stress die met het dagdagelijkse leven in armoede gepaard gaat, blijkt dit de ontwikkeling van de hersenen te hinderen (Shore, 1997). De hoge frequentie en intensiteit van stressvolle gebeurtenissen (vaak een dagdagelijkse confrontatie met problemen), onvoorspelbaarheid en instabiliteit op financieel en gezinsvlak, beperkte sociale ondersteuning, blootstelling aan schadelijke stoffen (schimmels, lood), overbewoning en een gebrekkige cognitieve stimulatie, hebben allen een potentiële impact op de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Maar het is vooral de cumulatieve blootstelling aan risico's die bij het opgroeien in armoede een belangrijk gevaar vormt voor de ontwikkeling van kinderen. Ook in eigen land stelden Meurs en Gül (2004) vast dat baby's uit kansarme gezinnen op de leeftijd van één jaar al een maand achterstand hadden opgelopen in hun ontwikkeling ten opzichte van hun leeftijdsgenootjes; wanneer deze gezinnen ook van een andere etnische herkomst zijn, was dit gemiddeld twee maanden. Positief is wel dat een gericht beleid hier op een positieve manier op in blijkt te kunnen grijpen. Terwijl vandaag in functie van een gelijke kansenbeleid vooral kleuters worden gestimuleerd om aan het onderwijs te participeren, is het aangewezen om ook meer dan vandaag in de periode daarvoor te investeren. Het belang van vroegtijdige (voorschoolse) ondersteuning van kansarme gezinnen en hun baby's, peuters en kleuters kan moeilijk overschat worden. Bovendien is de uiteindelijke kost van het wachten tot de achterstand een feit is, hoger dan bij vroegtijdige interventie. Een goed voorbeeld van buitenlands beleid vinden we in het vroeg- en voorschools educatiebeleid (VVE) in Nederland (zie ook De Boyser en Vranken, 2008).

4. Recht(sbedeling) en armoede

Aangezien recht hoofdzakelijk een federale materie betreft, spitst de bespreking met betrekking tot 'recht' in dit Actieplan zich toe op de regelgeving over overmatige schuldenlast en schuldbemiddeling.

Via het vorig jaar uitgewerkte uniforme registratiesysteem voor OCMW's heeft het Vlaams Centrum Schuldbemiddeling voor het kalenderjaar 2007 voor het eerst een duidelijk zicht op de problematiek van schuldoverlast in Vlaanderen. Uit de gegevens van 326 van de 331 erkende instellingen schuldbemiddeling (OCMW en CAW) bleek dat er in 2007 in Vlaanderen 57.335 dossiers van schuldhulpverlening waren. Daarnaast zijn er nog 31.543 dossiers bij advocaat - schuldbemiddelaars.

Bij de OCMW's en CAW's zijn er ook nog 16.226 dossiers waarbij er budgethulpverlening zonder schulden is, het gaat dan vooral om budgetbegeleiding.

Door deze verbeterde registratie bestaat er nu voor het eerst een duidelijk overzicht van deze problematiek in Vlaanderen en zal het mogelijk zijn om de evolutie hiervan de komende jaren op de voet te volgen.

Uit de cijfers van de Centrale voor kredieten aan particulieren blijkt dat in 2008 vooral het aantal kredietopeningen sterk is toegenomen. Verenigingen waar armen het woord nemen geven aan dat dit soort kredieten, vaak uitgegeven door warenhuizen en winkelketens, door veel mensen worden gebruikt om tekorten op het einde van de maand te overbruggen (Centrum Kauwenberg, 2008). Nadeel van deze vorm van kredietverlening is dat het een dure vorm van kredietverlening is met hoge interestvoeten, die op termijn een schuldensneeuwbal kunnen veroorzaken. De kredietopeningen zijn vaak voor onbepaalde duur, waarbij er een grote vrijheid inzake afbetalingen heerst, die ervoor zorgt dat mensen met onvoldoende zelfdiscipline of administratieve vaardigheden vaak geen overzicht meer hebben van hun uitgaven en schulden en hun schulden daardoor verder zien oplopen.

5. Armoede en cultuur en vrije tijd

In de leefwereld van mensen in armoede, staat het niet ten volle kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven centraal. Het is vaak en vooral de ervaring van niet ten volle te kunnen participeren, die ervoor zorgt dat mensen zich arm voelen. Wanneer mensen niet in staat zijn om op vakantie te gaan, cadeaus te kopen en hun vrienden of die van hun kinderen te ontvangen, krijgt dit gevoel vaak de bovenhand.

Mensen die in armoede leven – maar ook andere groepen die één of meer vormen van uitsluiting kennen – nemen minder vaak deel aan vormen van recreatieve activiteiten. Er is wel beterschap, in de zin dat beleidsmakers zich sinds midden jaren 1990 meer bewust zijn van het belang van vrijetijdsactiviteiten, ook voor mensen in armoede. Het belang dat hieraan werd gehecht in het Algemeen Verslag over de Armoede, heeft onder meer als effect gehad dat cultuur en vrijetijdsactiviteiten minder als luxeproduct (en bijgevolg ‘niet echt nodig’) werden gezien, maar wel als een recht.

Er blijft een duidelijke sociaaleconomische gradiënt bestaan in de deelname aan sportieve, culturele en recreatieve activiteiten. Een gebrek aan financiële middelen vormen nog steeds de belangrijkste drempel voor een democratische spreiding van de cultuurparticipatie. Daarnaast spelen er ook sociale, culturele en psychologische drempels die een volwaardige deelname aan vrijetijdsactiviteiten belemmert. In 2006 waren de groepen die weinig deelnemen aan sportieve, culturele en recreatieve activiteiten vooral zieken en invaliden (7 op 10 neemt niet deel), laaggeschoolden en de laagste inkomensgroep³ (waar telkens 6 op 10 geen deelnemer is), eenoudergezinnen (63% participeert niet) en huishoudens met kinderen waar niemand werkt (73% participeert niet). Bij personen met een nationaliteit van buiten de EU25 participeert zelfs 8 op 10 niet. Wanneer we de cijfers vergelijken met de EU SILC data van 2004 zien we een algemene toename in de participatie van de Vlaming aan deze activiteiten (van 43,2% naar 49,1%). Dit betekent evenwel dat nog steeds ongeveer de helft van de Vlamingen niet deelneemt aan georganiseerde sport, cultuur of recreatie. Positief is dat de stijgende deelname zich bij alle inkomensgroepen voordeed en het sterkst was bij de laagste twee inkomensdecielen. De niet-deelname blijft echter op hetzelfde peil bij de andere hierboven genoemde risicogroepen (eenoudergezinnen, niet-EU-burgers).

³ Maandelijks equivalent inkomen lager dan € 955,7.

Tabel 2: Het percentage personen van 16 jaar en ouder in Vlaanderen dat niet deelneemt aan sportieve, recreatieve of artistieke activiteiten, en percentage personen dat leeft in huishoudens die zich niet één week vakantie, weg van thuis kunnen veroorloven, totaal en eerste inkomenskwintiel, 2004-2006.

		2004	2005	2006
Niet-deelname sport, recreatieve, artistieke act	Totaal	56,8	57,1	50,9
	Eerste inkomenskwintiel	68,8	71,6	61,7
Het zich niet kunnen veroorloven week vakantie	Totaal	18,3	16	14,5
	Eerste inkomenskwintiel	30,2	21,1	38,8

Bron: EU SILC.

Ook op vakantie kunnen gaan, blijft een belangrijke vorm van maatschappelijke participatie die de Vlaamse overheid bij kansengroepen wil stimuleren via een gericht beleid. In totaal leven 14,5% van de Vlamingen (ruim 880.000 personen) in een gezin dat zich geen week vakantie buitenshuis kan veroorloven. In de laagste inkomensgroep loopt dit op tot bijna 4 op 10 (38,8%), bij huishoudens met een inkomen onder de armoederisicogrens is dit 43,3%. Wie aangeeft moeilijk rond te komen, kan in twee op drie gevallen niet op reis (64,6%). Meer dan één op vijf ouderen (+75 jaar) gaat niet op vakantie om financiële redenen. Ook laaggeschoolden (22%), werklozen (25%) en vooral zieken en invaliden (36%!) zijn groepen die doorgaan minder op vakantie kunnen. De meest uitgesloten groep zijn de eenoudergezinnen waarvan één op twee (49,6%) zich geen week vakantie buitenshuis kan veroorloven (tegenover 15% bij de gezinnen met kinderen in totaal) en de huishoudens zonder betaald werk met kinderen (67% kan niet op reis). Het aandeel Vlamingen dat om financiële redenen niet op reis kan, daalt wel van 18,3% in 2004 naar 14,5% in 2006. Dit geldt voor de meeste groepen, behalve voor de laagste inkomensgroep, voor zieken en invaliden en voor niet EU burgers (42% kan niet op reis).

Op basis van de SCV-survey 2006 stelden Pickery en Pauwels (2007) ook vast dat gemiddeld 59% van de Vlamingen aan sport doet. Ook hier stelt men verschillen vast: zo doet de helft van de laagopgeleiden aan sport tegenover driekwart van de hogeropgeleiden, en doen eenoudergezinnen relatief minder vaak aan sportbeoefening (33% doet aan sport). Ook mensen met functiebeperkingen doen minder aan sport en zijn ook minder vaak lid van een sportvereniging. Vooral de twee laagste inkomenskwintielen scoren opvallend zwakker.

6. Inkomen

Armoede is een problematiek die vrij complex is en zich uitstrekt over verschillende levensdomeinen. Het hebben van een (te) laag inkomen is hiervan echter één van de belangrijkste elementen.

Via de grootschalige surveys zoals de Survey on Income and Living Conditions (SILC) krijgen we een beeld van de inkomensarmoede op gezinsniveau in Vlaanderen. Uit de SILC editie 2006 weten we dat in Vlaanderen 11,4% van de bevolking zich onder de armoederisicogrens⁴ bevond. Daarnaast geeft de subjectieve armoedemaat aan hoeveel mensen het gevoel hebben dat ze moeilijk of niet kunnen rondkomen met hun inkomen elke

⁴ De armoederisicogrens wordt gelegd op 60% van het nationaal mediaan equivalent inkomen. Voor een alleenstaande komt dit bedrag overeen met € 860 per maand. Voor elke bijkomende volwassene wordt dit bedrag verhoogd met 50%, voor elk kind met 30%. Voor een koppel met twee kinderen ligt de grens dus op € 1805.

maand; voor Vlaanderen kwam dit cijfer uit op 11,7%, een vergelijkbaar cijfer, maar het gaat hierbij niet noodzakelijk om dezelfde populatie.

Tabel 3 – Inkomensarmoederisico – percentage personen dat leeft in een huishouden met een equivalent beschikbaar inkomen lager dan 60% van het mediaan nationaal equivalent inkomen. Vlaanderen, totaal, naar geslacht, leeftijd en activiteitsstatus; 2004-2006.

Naar geslacht en leeftijd			
	2004	2005	2006
Totaal	11,3	10,7	11,4
Mannen	10,3	10,2	10,5
Vrouwen	12,2	11,3	12,3
0-15	12,1	11,7	9,8
16-24	10	11,7	11,4
25-49	7,4	6,3	6,7
50-64	11,3	9,2	11,6
65+	19,9	20,4	23,1
Naar activiteitsstatus			
Werkend	3,3	3	3,8
<i>Zelfstandig</i>	<i>16,7</i>	<i>10,1</i>	<i>13,3</i>
<i>Werknemer</i>	<i>2,2</i>	<i>2,1</i>	<i>2,3</i>
Werkloos	18	19,2	22,4
Gepensioneerd	17,5	18,2	20,2
Inactief	20	18	
<i>Ziek /invalid</i>	<i>12,2</i>	<i>18,8</i>	<i>18,8</i>
<i>Andere inactieven</i>	<i>21,1</i>	<i>17,9</i>	<i>19,2</i>

Bron: EU SILC.

Het armoederisico is echter niet gelijk verdeeld over de bevolking; bepaalde socio-economische kenmerken verhogen ook dit jaar de kans op inkomensarmoede. Zo leeft 20,5% van de alleenstaanden onder de armoedegrens, wanneer deze alleenstaanden kinderen hebben, stijgt dit risico zelfs tot 23,8%. Bij alleenstaanden met kinderen ligt het subjectieve armoederisico zelfs opvallend hoog met 43,4%. Ook de ouderen (65+) hebben een duidelijk verhoogd armoederisico (23,1%). Hierbij valt wel op dat veel ouderen deze toestand niet als problematisch aanvaarden, aangezien het cijfer voor de subjectieve armoede (12%) veel lager ligt. Dit kan worden verklaard door verschillende effecten: veel ouderen zijn eigenaar van hun woning en hebben daardoor lagere huisvestingskosten, ze hebben meer ervaring met het budgetteren van hun beschikbare middelen en ze zijn opgegroeid in een tijdperk waarin men met minder tevreden was (Dewilde & Raeymaeckers, 2008a).

De bedragen van residuele uitkeringen als het leefloon kunnen worden beschouwd als de 'wettelijke armoedegrens'. De wetgever beschouwt deze uitkeringen als een ondergrens waaronder het moeilijk tot onmogelijk is om een bestaanszeker leven op te bouwen of om zich maatschappelijk te integreren. Het is dan ook nuttig om te kijken hoeveel mensen er in Vlaanderen genoodzaakt zijn om van zo'n uitkering te leven. In 2007 waren er in Vlaanderen gemiddeld 25.555 ontvangers van het Recht op Maatschappelijke Integratie (RMI)⁵, een lichte daling tegenover 2006 (25.600). Niet elk RMI vertaalt zich in het ontvangen van een

⁵ De wet betreffende het Recht op Maatschappelijke Integratie (RMI) vervangt sinds 2002 de voormalige Bestaansminimumwet. Het RMI omvat het leefloon of een tewerkstelling via artikel 60 § 7 of artikel 61 van de OCMW-wet of via andere activeringsmaatregelen.

leefloon; zo waren in 2007 3.527 RMI-gerechtigden in Vlaanderen aan het werk via het OCMW, een lichte stijging (+3%) tegenover 2006. Het aantal activeringen in dit stelsel zijn deze legislatuur stelselmatig toegenomen, vertrekkende van 3.072 activeringen in 2004. Wie niet voldoet aan de voorwaarden om een RMI te ontvangen, kan bij het OCMW ook terecht voor maatschappelijke hulp. Het aantal dossiers voor het Recht op Maatschappelijke Hulp (RMH) zit al sinds 2002 in een dalende lijn: van 26.942 in 2002 naar 17.095 in 2007, een daling van 36%.

7. Onderwijs

Wat de kwaliteit van het onderwijs betreft, behoort Vlaanderen al jaren tot de Europese top. De keerzijde van het verhaal is echter dat de kloof tussen sterke en zwakke leerlingen bijna nergens groter is dan in Vlaanderen. Deze ongelijke kansen in onderwijs vertalen zich later ook op de arbeidsmarkt, waar laaggeschoolden een hoger werkloosheidsrisico lopen en zo ook meer kans hebben om in armoede terecht te komen.

Al vóór de aanvang van het kleuteronderwijs, in de eerste levensjaren, lopen kinderen uit kansarme gezinnen, in vergelijking met hun leeftijdsgenootjes, achterstand op het vlak van sociaalemotionele ontwikkeling, taalontwikkeling en motoriek op (Meurs & Gül, 2004). Kinderen uit de lagere sociale klassen beginnen ook vaak later aan het kleuteronderwijs en halen die achterstand vaak niet meer op. Vooral kinderen van economisch niet-actieve ouders starten later in de kleuterschool, net als kinderen van alleenstaande ouders (Groenez, Van Den Brande & Nicaise, 2003).

In de lagere school zet de ongelijkheid zich verder: het eerste leerjaar vormt vaak een struikelblok en een groeiend aantal kinderen wordt doorverwezen naar het buitengewoon onderwijs. Het aandeel leerlingen in het buitengewoon lager onderwijs nam ook het afgelopen leerjaar toe, momenteel volgt 6,59% van de leerlingen er les.

Op zich is deze stijging niet slecht, maar we weten uit onderzoek (Groenez, Van Den Brande & Nicaise, 2003; Hermans, Opdenakker & Van Damme, 2003) dat in verhouding veel meer kansarme leerlingen worden doorverwezen, en niet altijd louter om pedagogische redenen. Het GOK-decreet is momenteel niet van toepassing op het buitengewoon onderwijs, maar recent onderzoek (Ghesquière e.a., 2008) gaf aan dat ook hier een financiële correctie voor leerlingen uit sociaal zwakkere milieus, verdeeld op basis van de GOK-indicatoren, aangewezen is. Het afgelopen jaar gaven ook de eerste evaluaties (Juchtmans & Vandenbroucke, 2008) van proeftuinen rond studieondersteuning aan huis voor leerlingen uit maatschappelijk kwetsbare gezinnen aan dat deze projecten positieve resultaten halen: zittenblijven of doorverwijzing naar buitengewoon onderwijs kan in sommige gevallen worden vermeden en de motivatie en het zelfvertrouwen van de leerlingen stijgt.

In het secundair onderwijs is er nog steeds sprake van een watervaleffect waarbij jongeren vaak starten in het ASO, maar, vaak na een jaar overzitten, afzakken naar TSO of BSO. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het percentage zittenblijvers op het einde van het secundair onderwijs sterk verschilt naargelang van de richting: in het ASO heeft dan 13,1% van de leerlingen op het einde van het zesde jaar minstens één jaar achterstand opgelopen, in het TSO geldt dit voor 41,2% en in het BSO zelfs voor meer dan de helft van de leerlingen (57,6%).

Kinderen uit de lagere sociale klassen komen vaker terecht in het TSO en BSO, die geen optimale vooropleiding vormen voor het hoger onderwijs en dan ook vaak het eindpunt van hun schoolloopbaan betekenen. In het algemeen geldt echter dat hoe hoger men geschoold is, hoe kleiner de kans is om als schoolverlater na een jaar nog werkloos te zijn. Dit komt duidelijk tot uiting in de jaarlijkse studie Schoolverlaters van de VDAB. Van de

schoolverlaters na het schooljaar 2005-2006, waren er na één jaar nog 3.818 die geen enkele werkervaring hadden opgedaan, een daling met 39% tegenover het vorige jaar. De studie geeft ook duidelijk de link met het opleidingsniveau weer: van de leerlingen zonder diploma secundair onderwijs was 20,9% na een jaar nog werkloos, voor leerlingen met een diploma derde graad ASO (11,7%), TSO 10,1%) en BSO (11,9%) lagen deze percentages duidelijk lager. Voor leerlingen die een diploma hoger onderwijs hebben behaald, zijn de kansen op de arbeidsmarkt duidelijk nog gunstiger: van de leerlingen met een diploma hoger onderwijs van 1 cyclus zat nog 5,6% na een jaar zonder werk, voor leerlingen met een diploma van twee cycli was dit 6,6% en bij leerlingen met een universitair diploma gold dit nog voor 5,4%.

Tabel 4: Aantal en aandeel werkloze schoolverlaters, ingeschreven bij de VDAB, nog werkzoekend na één jaar, naar onderwijsniveau (2007)

	Aantal schoolverlaters	Inschrijvingen VDAB	Nog werkzoekend na 1 jaar	% nog werkzoekend na 1 jaar tov alle schoolverlaters per onderwijsniveau
Max SO 1ste graad	1.581	678	330	20,9
Middenstandsopleiding	1.625	535	127	7,8
DBSO	2.636	2.219	815	30,9
ASO / BSO / TSO/ KSO 2de graad	5.725	4.276	1.589	27,8
ASO 3de graad	5.500	2.604	641	11,7
BSO 3de & 4de graad	14.829	10.920	1.762	11,9
TSO / KSO 3de graad	13.835	8.737	1.441	10,4
HOBU	21.236	14.543	1.228	5,8
Universiteit	10.799	5362	582	5,4
Totaal	77.766	49.874	8.515	10,9

Bron: VDAB

Gelijke onderwijskansen was het centrale thema voor het onderwijsbeleid in deze legislatuur. Vele initiatieven die in dit kader zijn ontwikkeld, zoals onder andere het nieuwe financieringssysteem, de maximumfacturen, de extra GOK-middelen en anderen, zijn echter pas naar het einde van de legislatuur toe in werking getreden. Het resultaat van deze initiatieven is heden nog maar beperkt zichtbaar en zal dan ook vooral in de komende jaren moeten blijken. We stellen vast dat in deze legislatuur het aantal werkloze schoolverlaters jaar na jaar daalde, maar dat vooral de goede conjunctuur van de voorbije jaren hier waarschijnlijk een belangrijke oorzaak van is. Daarnaast is, ondanks de geleverde inspanningen, het aantal schoolverlaters zonder diploma sinds 2005 opnieuw aan het stijgen, van 1.204 na het schooljaar 2004-2005 tot 1.721 na het schooljaar 2006-2007.

8. Werkgelegenheid

Het hebben van een job biedt in de meeste gevallen nog altijd een goede bescherming tegen inkomensarmoede. Uit de gegevens van de recentste SILC-enquête (2006) stellen we vast dat in Vlaanderen slechts 4% van wie werkt, zich onder de armoederisicogrens bevindt. Bij deze cijfers moeten we echter wel de volgende kanttekening plaatsen: het betekent ook dat 20% van de mensen in armoede al aan het werk is, maar toch nog onder de armoedegrens terecht komt. Vaak zijn dit mensen die tewerkgesteld zijn via tijdelijke en/of deeltijdse contracten. Een recent onderzoek (Debels, 2008) gaf aan dat meer dan 8 op 10 Belgen

tijdelijk werken omdat ze geen vast contract kunnen krijgen; bij deeltijds werkenden geeft bijna 2 op 10 aan dat ze eigenlijk voltijds willen werken, maar geen voltijds werk vinden. Het hebben van werk biedt dus niet altijd bescherming tegen armoede, de kwaliteit en duurzaamheid van een job zijn dan ook elementen waaraan aandacht moet worden besteed in het armoedebestrijdingbeleid.

Tabel 5: Aantal niet-werkende werkzoekenden in het Vlaams gewest, 2004-2008 (per 31 december)

	2004	2005	2006	2007	2008
NWWZ	237.217	231.805	194.596	171.297	178.037

Bron: VDAB

Op 31 december 2008 telde Vlaanderen 178.037 niet-werkende werkzoekenden, een stijging met 3,9% tegenover hetzelfde tijdstip in 2007. De werkloosheidsgraad kwam daarbij uit op 6,22%, voor mannen bedroeg ze 5,67%, voor vrouwen 6,89%. De evolutie van de werkloosheidscijfers hangt in grote mate af van de Belgische en internationale economische conjunctuur. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de economische afkoeling in heel Europa in de tweede helft van 2008 die in vele landen zelfs tot een recessie leidde, ook zijn gevolgen heeft voor Vlaanderen en dat dus ook zij te kampen krijgen met een dalende werkgelegenheid. Naast deze algemene tendens, rijst de vraag wat het lot is van de verschillende 'kansengroepen' op de arbeidsmarkt, nu de toestand het afgelopen jaar voor het eerst in vier jaar opnieuw verslechtert. We stellen vast dat het aantal langdurige werklozen nog altijd afneemt, vooral bij de personen die meer dan 2 jaar werkloos zijn (-11,9% tegenover eind 2007). De vraag is hier in hoeverre dit een gevolg is van het curatieve luik van de sluitende aanpak van werkzoekenden. Een van de andere maatregelen die een impact heeft op de tewerkstellingskansen van kansengroepen is de doelstelling in de beheersovereenkomst van de VDAB om voor vier prioritaire kansengroepen (laaggeschoolden, ouderen (50+), allochtonen en personen met een handicap) een positieve oververtegenwoordiging te voorzien in de trajectwerking van de VDAB. Op dit moment zijn er nog geen cijfers beschikbaar om na te gaan of de VDAB in 2008 haar beoogde oververtegenwoordiging ook effectief heeft gehaald.

De toestand van laaggeschoolden op onze arbeidsmarkt blijft nog altijd weinig rooskleurig. Zo zien we een sterker dan gemiddelde stijging van de werkloosheid bij laaggeschoolden (+4,7% tegenover eind 2007), terwijl de werkloosheid bij hooggeschoolden nagenoeg stabiel blijft.

Wanneer we kijken naar de leeftijd van de werkzoekenden, blijkt dat het afgelopen jaar vooral het aantal jongere (-25) werklozen gestegen is (+11%) en dat de toename bij de ouderen (50+) beperkt is (+2,1%). De beperkte stijging van de werkloosheid bij ouderen is opvallend en is waarschijnlijk te danken aan een combinatie van effecten: krapte op de arbeidsmarkt, de verplichte infosessies van de VDAB, hoewel de doorstroom naar individuele trajecten nog beperkt blijft, en een toenemend succes van de tewerkstellingspremie 50+.

Wanneer we terugblikken op de evolutie in de voorbije legislatuur (september 2004 – december 2008), stellen we vast dat de werkloosheidscijfers, geholpen door een sterke economische conjunctuur, gedurende enkele jaren in een dalende lijn lagen, een trend die pas op het einde van 2008 begon te keren. Zo daalde het aantal niet-werkende werkzoekenden in deze periode van 243.324 tot 178.037, een daling van 26,8%. Opvallend hierbij is dat de daling bij jongeren (-25) veel sterker was (-48%), en dat we bij de ouderen (50+) zelfs een stijging kenden (+ 40%), hoewel deze laatste cijfers vertekend zijn door de verruiming in de registratiebasis voor ouderen sinds 2007. De daling van het aantal werklozen dat minder dan een jaar werkloos was, ligt ongeveer in lijn met de algemene daling (-28%); bij werklozen die al langer dan 2 jaar werkloos zijn, werd er, ondanks de

verschillende initiatieven van de voorbije jaren, minder vooruitgang geboekt, met een daling van slechts 8,6%. Ook het terugdringen van de werkloosheid bij laaggeschoolden was in verhouding minder succesvol (-19,4%), terwijl hooggeschoolden (-44,7%) duidelijk meer profiteerden van de sterke jobgroei van de afgelopen jaren.

9. Wonen

Het recht op wonen is wettelijk en decretaal vastgelegd. Toch stellen we nog altijd vast dat een goede en betaalbare woonplaats niet voor iedereen in Vlaanderen beschikbaar is. Mensen in armoede zijn meestal niet in staat om een eigen woning te verwerven en zijn dan gedwongen zich te richten, wanneer ze niet terecht kunnen op de sociale huurmarkt, op de private huurmarkt, of op noodoplossingen als wonen op kamers of campings.

Recent onderzoek (De Decker e.a., 2008) geeft ons een idee van de betaalbaarheid van wonen in Vlaanderen via het resterend inkomen: hoeveel houdt een gezin over na aftrek van de naakte woonuitgaven?

Tabel 6 – Evolutie equivalent resterend inkomen⁶ na naakte woonuitgaven

	1985	1992	1997	2005
Eigenaar zonder hypotheek	€ 1.118	€ 1.240	€ 1.336	€ 1.277
Eigenaar met hypotheek	€ 1.011	€ 1.220	€ 1.275	€ 1.303
Huurder	€ 916	€ 1.041	€ 966	€ 880

Uit de gegevens in bovenstaande tabel zien we dat het equivalent resterend inkomen van eigenaars met een hypotheek de voorbije twintig jaar voortdurend is gestegen en dat het nu zelfs hoger ligt dan bij eigenaars die hun woning al hebben afbetaald. Hier speelt echter ook een leeftijdseffect, aangezien veel van de eigenaars van wie de woning al is afbetaald, gepensioneerd zijn en daardoor een lager inkomen hebben. Voor huurders is de situatie minder rooskleurig: tussen 1985 en 1992 ging hun koopkracht er nog op vooruit, maar daarna is ze stelselmatig gezakt.

De huurders uit de lagere inkomensgroepen kunnen niet altijd terecht in de sociale huursector, die nog altijd maar 5,6% van alle huishoudens kan vestigen. De tweejaarlijkse update van de wachtlijsten voor een sociale woning, gaf aan dat midden 2007 nog altijd 75.735 kandidaat-huurders op deze wachtlijsten staan, wat een stabilisatie betekent tegenover midden 2005. Ook het profiel van de kandidaten op de wachtlijst blijft vrij stabiel, al neemt het aantal ouderen (55+) en alleenstaanden licht toe. We zien wel een toename van het aantal kandidaat-huurders met een laag inkomen (minder dan € 10.000), maar dit kan ook het gevolg zijn van een betere registratie van het inkomen van de personen op de wachtlijst. Het aantal sociale huurwoningen in Vlaanderen lag eind 2007 op 140.450, een stijging met 2.613 tegenover eind 2006, die in de lijn ligt met de gemiddelde stijging van de voorbije jaren.

De energiekosten kenden in 2008 een belangrijke stijging wereldwijd, maar zeker ook in Vlaanderen. Zo berekende de CREG dat een gemiddeld Vlaams gezin in 2008 in vergelijking met 2007 € 300 meer moet betalen aan elektriciteitsverbruik (€ 100) en gasverbruik (€ 200). De stijging van de prijzen in België was sterker dan in de ons omringende landen, waarbij ook de transport- en distributietarieven, die ook deel uitmaken van de energieprijis, in Vlaanderen de voorbije twee jaar sterk zijn gestegen.

⁶ Om de gegevens vergelijkbaar te maken, worden de huishoudinkomens gecorrigeerd voor de samenstelling van de huishoudens volgens de equivalentieschaal van de OESO. Hetzelfde gebeurt met de woonuitgaven; het verschil tussen de omgezette inkomens en woonuitgaven is het 'equivalent resterend inkomen'

10. Gezondheidszorg

In Vlaanderen en België geldt - net als in alle Westerse landen - dat personen met een lagere socio-economische positie meer dan anderen fysieke en mentale gezondheidsproblemen ervaren, meer chronische aandoeningen en langdurige beperkingen rapporteren en vaker 'ongezonder' of 'risicovoller' gedrag vertonen. Tegelijk kent men minder 'gezonde jaren' en heeft men een hogere kans op vroegtijdige sterfte. Bovendien bemoeilijken financiële en andere drempels nog steeds de toegang tot de gezondheidszorg voor kwetsbare groepen (zie o.a. Mackenbach e.a., 2005; De Boyser & Levecque, 2007).

In Vlaanderen geeft zo'n 6% van de bevolking aan dat de gezondheid niet bevredigend is. Bij mensen in armoede ligt dit percentage dubbel zo hoog. Naarmate het inkomen of het opleidingsniveau lager is, of indien men huurder, ziek/invaliden of gepensioneerd is, is de kans groter dat men aangeeft een (zeer) slechte gezondheid te hebben. Ook naar etnische herkomst blijken er verschillen te bestaan: uit ander onderzoek blijkt dat personen van Turkse en Marokkaanse herkomst vaker dan andere bevolkingsgroepen aangeven geen goede gezondheid te hebben (Levecque, Lodewyckx en van den Eeden, 2006). Een studie op basis van de socio-economische enquête van 2001 (Deboosere e.a., 2006) geeft ook aan dat subjectieve gezondheidsindicatoren ook sterke ruimtelijke patronen (op regionaal en buurtniveau) volgen die overeenkomen met deze voor belangrijke socio-economische kenmerken. Zo overlappen de buurten in Gent waar men een slechtere gezondheid rapporteert vrijwel volledig de arbeiderswijken, die gekenmerkt worden door de hoogste werkloosheidscijfers, en de hoogste concentraties van personen van Turkse herkomst.

Tabel 7 - Aandeel (%) van de bevolking van 16 jaar en ouder dat aangeeft een redelijk tot zeer slechte gezondheid te hebben, totaal en eerste inkomensquintiel, 2004-2006.

	2004	2005	2006
Totaal	6,6	5,7	5,9
Eerste inkomensquintiel	12,2	13,9	13,9

Bron: EU SILC.

Ook de fysieke gezondheidsstatus – de prevalentie van één of meer langdurige aandoeningen, ziekten en handicaps – verschilt naargelang van verschillende socio-economische kenmerken. Wanneer er sprake is van een aandoening, zien we ook duidelijke verschillen in de hinder die men ervan ondervindt tussen mensen die wel en niet in armoede leven (De Boyser, 2007). Depressie is een van de vaakst voorkomende vormen van mentale problemen, die een belangrijke negatieve impact heeft op het dagdagelijkse functioneren in de thuis-, arbeids- en sociale omgeving. De aandacht voor mentale gezondheidsproblemen en voor het verband met bepaalde socio-economische kenmerken nam de voorbije jaren sterk toe. We weten immers dat depressies en andere psychische aandoeningen vaker voorkomen bij wie in slechtere levensomstandigheden of relatieve deprivatie leeft (zie Levecque, 2007). Risicofactoren voor de ontwikkeling van depressie zijn werkloosheid, financiële problemen, slechte arbeidsomstandigheden en sociaal isolement.

Een vaak vergeten aspect van gezondheid, dat in verband staat met zowel de andere vormen van gezondheid als met maatschappelijke participatie in ruime zin, is 'sociale gezondheid' dat door de Wereld Gezondheid Organisatie wordt omschreven als een cruciaal element van gezondheid. Het gaat over iemands sociale netwerken en de ondersteuning die men hiervan ondervindt. Levecque en De Boyser (2007) stelden vast dat er geen significante verschillen zijn in de omvang van het primaire netwerk van mensen in armoede en de rest van de bevolking. Wel stelden ze duidelijke verschillen vast in de mate van functionele ondersteuning die men van deze netwerken denkt te kunnen krijgen. Het gaat dan om emotionele, affectieve, praktische ondersteuning en positieve interactie.

Ook naar levensverwachtingen blijven de verschillen groot. Algemeen zien we dat de levensverwachting, zowel voor vrouwen als mannen tijdens het voorbije decennium toenam. Vrouwen hebben algemeen een hogere levensverwachting dan mannen. Niettemin hangt ook in Vlaanderen de kans op (vroegtijdig) overlijden samen met opleiding, beroepsstatus en huisvestingskwaliteit, zowel bij mannen als bij vrouwen: personen met de laagste sociale status tekenen telkens de hoogste sterftetekans op (Gadeyne en Deboosere, 2000 & 2002; Gadeyne, 2006). Deze differentiële mortaliteit is een algemeen verschijnsel: in heel de EU leven mensen met lagere socio-economische posities minder lang en brengen ze een groter aantal van hun levensjaren in slechte gezondheid door (Mackenbach e.a., 2005). Het gemiddelde verschil in levensverwachting tussen mannen zonder of met een geringe opleiding en mannen met een hogere opleiding bedraagt bijna 5 jaar. Bovendien is er een verschil van 14 jaar tussen beide groepen in termen van gezonde levensjaren. Bij vrouwen bedragen deze verschillen respectievelijk 3 jaar en 17 jaar.

Verklaringen voor de socio-economische gezondheidsverschillen wijzen in de richting van een complex samenspel van verschillende mechanismen van sociale selectie (ziek zijn, maakt arm) en sociale causatie (arm zijn, maakt ziek) die op verschillende niveaus van de werkelijkheid optreden. Op het macroniveau (dat van de hele samenleving), wordt de ongelijkheid in gezondheid en sterfte onder meer bepaald door de werking van het economische productiesysteem en door de organisatie van de verzorgingsstaat. Op mesoniveau (dat van de institutionele vormgeving van de gezondheidszorg), zijn onder meer de aanwezigheid, werking en toegankelijkheid van de gezondheidszorg en verwante voorzieningen belangrijk (zie o.a. Vanroelen, Smeets & Louckx, 2004). Op het microniveau, dat het niveau van het individu en zijn (onmiddellijke) omgeving, wordt doorgaans gewezen op de rol van allerlei structurele factoren (leef-, werk- en woonomstandigheden), sociaal-culturele factoren (onder meer sociale steun, copingstrategieën) en op gedrag (onder meer middelengebruik, lichamelijke activiteit) (De Boyser & Levecque, 2007).

11. Ten uitgeleide

In het verleden verdwenen in periodes waarin het economisch minder goed ging, de thema's armoede en uitsluiting vaak uit de aandacht. Opflakkerende werkloosheid en het koopkrachtverlies bij de middenklassen stonden toen en nu centraal. Laaggeschoolden, ouderen en pas afgestudeerde jongeren lopen op de arbeidsmarkt de grootste kans om uitgerangeerd te worden. Problematisch hierbij is dat naarmate men het langere tijd moet stellen met een laag inkomen of uitkering, ook andere vormen van uitsluiting de kop opsteken, en het steeds moeilijker wordt om de weg naar de arbeidsmarkt weer te vinden. Het is dan ook belangrijk om deze groepen van mensen niet uit het oog te verliezen de komende jaren, zoniet dreigt een nieuwe groep uitgeslotenen te ontstaan, die afgesloten raken van de arbeidsmarkt en de maatschappij in de ruimere zin.

Daarnaast dient men ook oog te hebben dat armoede meer mensen treft dan wie op arbeidsleeftijd is en kan werken. Armoede treft ook kinderen en jongeren, gepensioneerden, zieken en invaliden, voor wie een activerings- of arbeidsmarktdiscours geen boodschap brengt. Ook de komende jaren zal daarnaast dus verder moeten worden gewerkt op verschillende andere domeinen van uitsluiting indien we inzake armoedebestrijding betekenisvolle resultaten willen boeken.

BIBLIOGRAFIE

- BROESE VAN GROENOU, M. & DEEG D. (2006) Veranderingen in participatie, in: DE BOER, A. (ed.) *Rapportage ouderen. Veranderingen in de leefsituatie en levensloop*. Sociaal en Cultureel Planbureau: Den Haag.
- CENTRUM KAUWENBERG (2008), Schuldbemiddeling ontoereikend?
- DEBELS, A., *Maakt een flexibele job arm?*, in VRANKEN, J., CAMPAERT, G., DE BOYSER, K., DEWILDE, C. & DIERCKX, D. (eds) *Armoede en Sociale Uitsluiting. Jaarboek 2008*, Leuven/Voorburg: Acco, 177-197
- DE BOYSER, K., LEVECQUE, K. & VRANKEN, J. (2007), Sociale ongelijkheid in gezondheid: een historiek van federale en Vlaamse beleidsverantwoordelijken, *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, 49 (3): s.p.
- DE BOYSER, K. & VRANKEN J. (2008) *Naar een doelmatigere armoedebestrijding. Een verkenning van de paden naar een meer planmatig en evidence-based armoedebestrijdingsbeleid in Vlaanderen*. Universiteit Antwerpen.
- DE BOYSER, K. (2007), Armoede, sociale ongelijkheid en gezondheid in cijfers., in: VRANKEN, J., CAMPAERT, G., DE BOYSER, K. & DIERCKX, D. (eds.), *Armoede en sociale uitsluiting: jaarboek 2008*. Leuven/Voorburg: Acco, 153-166.
- DE DECKER, P., HEYLEN, K. & PANNECOUCKE, I. (2008), *Wat huishoudens over houden na het betalen van hun woonuitgaven, 1985-2005*, in: *Ruimte & Planning*, 2008/2, 8-27
- DEWILDE, C. & RAEYMAECKERS, P. (2008a), De afruil tussen huisvesting en pensioenen: determinanten van armoede op oudere leeftijd., in: DEWILDE, C. & RAEYMAECKERS, P. (eds.), *Multidimensionele armoede in Europa. Individuele en institutionele determinanten*. Leuven/Voorburg: Acco, 125-150.
- DIERCKX, D. (2007) *Tussen armoedebeleid en beleidsarmoede: een retrospectieve en interventiegerichte analyse van de Vlaamse beleidspraktijk*.- Antwerpen: Universiteit Antwerpen, Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen, 2007. Doctoraal proefschrift.
- FRET, L. (2007) Regie van beleidsnetwerken gevraagd. *Alert*, jaargang 33, nr. 3.
- GADEYNE, S. (2006), *The ultimate inequality: Socio-economic differences in all-cause and cause-specific mortality in Belgium in the first part of the 1990s*, (NIDI / CBGS Publications nr. 39), Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- GADEYNE, S. & DEBOOSERE, P. (2000), *Socio-economische factoren in differentiële sterfte van mannen van 45 tot 64 jaar in België*, Brussel: Vrije Universiteit Brussel.
- GADEYNE, S. & DEBOOSERE, P. (2002), De ultieme ongelijkheid: sterfteverschillen bij belgische mannen en vrouwen naar socio-economische karakteristieken en huishoudentype, *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, 44 (1): 57-101.
- GHEQUÏÈRE, P., MERCKEN, I., AVAU, G. & PETRY, K. (2008), Onderzoek over mogelijke extra inspanningen van scholen in het buitengewoon onderwijs ten gevolge van de aanwezigheid van GOK-kenmerken bij de leerlingenpopulatie, HIVA.
- GROENEZ, S., VAN DEN BRANDE, I. & NICAISE, I. (2003), Cijferboek sociale ongelijkheid in het Vlaamse onderwijs. Een verkennend onderzoek op de Panelstudie van Belgische Huishoudens, (LOA-rapport nr. 10), Leuven: Steunpunt LOA 'Loopbanen doorheen onderwijs naar de arbeidsmarkt'.
- HERMANS, K. & DECLERCQ, A. (2004) Expertennot: welzijdsdiensten en mensen in armoede. In: eindverslag van het vooruitgangs- en toekomstcongres inzake de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting 2004.
- HERMANS, D. J., OPDENAKKER, M.-C. & VAN DAMME, J. (2003), Ongelijke kansen in het secundair onderwijs in Vlaanderen. Een longitudinale analyse van de interactie-effecten van geslacht, etniciteit en socio-economische status op de bereikte onderwijspositie met aandacht voor het effect van de school: een vervolg, (LOA-rapport nr. 17), Leuven: Steunpunt LOA, Unit Onderwijsloopbanen.
- JUCHTMANS, G. & VANDENBROUCKE, A. (2008), 't Scharnier: studieondersteuning aan huis. Een evaluatie, Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.
- KIND EN GEZIN (2008), Het kind in vlaanderen 2007. Brussel: Kind en Gezin.
- KONING BOUDEWIJNSTICHTING, ATD-VIERDE WERELD BELGIË & VERENIGING VAN BELGISCHE STEDEN EN GEMEENTEN - AFDELING MAATSCHAPPELIJK WELZIJN (1994), *Algemeen Verslag over de Armoede*, Brussel: Koning Boudewijnstichting.
- LEVECQUE, K., LODEWYCKX, I. & VRANKEN, J. (2006a), Depressie en veralgemeende angst bij allochtonen in België, *Neuron*, 11 (5): 179-185.
- MACKENBACH, J. E. A. (2005), The shape of the relationship between income and self-assessed health: an international study, *International Journal of Epidemiology*, 34 (2): 286-293.
- MEURS, P. & GÜL, J. (2004), Ontwikkelingsgerichte opvoedingsondersteuning bij kansarme, allochtone gezinnen, *Tijdschrift Klinische Psychologie*, september, 34 (3).
- PICKERY, J. & PAUWELS, G. (2007), *Wie participeert niet? Ongelijke deelname aan het maatschappelijk leven in verschillende domeinen.*, (Vlaamse Regering), Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering.

SCHUYT, TH., SCHUYT-LUCASSEN, N. & KNIPSCHEER C. (1995) Sociale participatie van ouderen; verslag van een inventarisatie en analyse van empirisch onderzoek naar sociale participatie. SDU, Den Haag.

SHORE, R. (1997). What have we learned?, In:SHORE,R., *Rethinking the brain: New insights into early development*, 15-55. New York: Families and Work Institute.

VANROELEN, C., SMEETS, T. & LOUCKX, F. (2004), *Nieuwe kwetsbare groepen in de Belgische gezondheidszorg: eindrapport*, Gent: Academia Press.

VRANKEN, J., CAMPAERT, G., DE BOYSER, K., DE WILDE, C. & DIERCKX, D. (2008) Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2008. Leuven/Voorburg: Acco.

VRANKEN, J., VAN MENXEL, J. & GELDOF, D (1998) Armoede en Sociale Uitsluiting. Jaarboek 1998. Acco:Leuven.

Hoofdstuk II: Het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid als deel van het geheel

Armoede is een complex probleem dat dus ook op verschillende beleidsdomeinen tegelijk moet worden aangepakt. Die maatregelen mogen elkaar uiteraard niet tegenwerken en mogen ook geen nieuwe problemen veroorzaken. Daarom moet een doelmatig Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid rekening houden met de andere beleidsniveaus, en vice versa.

1. Partnerschap met de lokale besturen

Lokale besturen zijn het best geplaatst om zicht te hebben op noden van kansarme burgers op hun grondgebied. De hulp- en dienstverlening waartoe de armen zich richten moet immers laagdrempelig en dus meestal lokaal georganiseerd worden.

1. Partnerschap met de lokale besturen

Lokale besturen zijn het best geplaatst om zicht te hebben op noden van kansarme burgers op hun grondgebied. De hulp- en dienstverlening waartoe de armen zich richten moet immers laagdrempelig en dus meestal lokaal georganiseerd worden.

1.1. Gemeentefonds

Het gemeentefonds (decreet van 5 juni 2002) is hét instrument van de Vlaamse Regering om de lokale besturen financieel te ondersteunen. De verdeling van de middelen uit dat fonds houdt onder meer rekening met het aantal kansarme burgers en de fiscale armoede in de gemeente.

De lokale besturen kunnen vrij beslissen over de besteding van de middelen uit het gemeentefonds. De Vlaamse Regering verwacht wel dat de lokale besturen:

- zich engageren voor een armoedebeleid in partnerschap met de armoedeverenigingen op hun grondgebied,
- het ocmw op hun grondgebied een deel van de middelen uit het gemeentefonds geven om een lokaal sociaal beleid te voeren. Als dat niet gebeurt, stort de Vlaamse Regering automatisch 8 % van het gemeentefonds door naar het ocmw.

1.2. Vlaams Stedenfonds

Het Vlaams Stedenfonds (decreet van 5 juli 2002) is een specifieke bijkomende financiering voor 13 steden en voor de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC), die Vlaanderen vertegenwoordigt in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Via dit fonds ondersteunt de Vlaamse Regering de steden en de VGC bij het voeren van een stedenbeleid, waarbij stedelijkheid in al zijn dimensies aan bod kan komen. De Vlaamse Regering opteert met name voor duurzame steden. In een leefbare en duurzame stad wordt de behoeftevoorziening op een rechtvaardige manier bevorderd en streeft men naar welvaart en welzijn voor zoveel mogelijk leden van de gemeenschap, met bijzondere aandacht voor de zwakkeren. Een duurzame stad is dus een stad waarin tezelfdertijd economische ontwikkeling, sociale rechtvaardigheid en ecologische kwaliteit worden bereikt.

Vanuit die visie op duurzaamheid heeft de Vlaamse Regering op 14 december 2007 een beleidsovereenkomst afgesloten met de 13 steden en de VGC voor de periode 2008-2013. De beleidsovereenkomsten focussen op het verbeteren van de leefbaarheid én het tegengaan van dualisering. De steden hebben in die overeenkomsten aangegeven hoe ze die doelen willen nastreven. Over alle beleidsovereenkomsten heen komen vooral het recht op huisvesting, onderwijs, werkgelegenheid, cultuur, jeugd en vrije tijd, en maatschappelijke dienstverlening aan bod (zie www.thuisindestad.be).

1.3. Lokaal sociaal beleid

Het kaderdecreet Lokaal Sociaal Beleid van 19 maart 2004 biedt een kader voor een coherent, democratisch, doelmatig en efficiënt lokaal sociaal beleid. Het decreet vertrekt vanuit de sociale grondrechten en wil de ongelijkheid wegwerken in de toegang tot die grondrechten. De lokale besturen moeten dat bereiken met een geïntegreerd beleid en een geïntegreerde dienstverlening, en door een coördinerende rol te spelen tegenover de lokale actoren.

Volgens de beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin moet het lokale armoedebestrijdingsbeleid duidelijk aanwezig zijn binnen het lokaal sociaal beleid en moeten mensen in armoede en hun verenigingen er sterk bij worden betrokken.

Het lokaal sociaal beleidsplan

Aan de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten werd de opdracht gegeven om de lokale besturen bij te staan in de realisatie van het lokaal sociaal beleidsplan. Hierbij zal blijvend aandacht worden besteed aan de participatie van kansarme doelgroepen.

De lokale sociale beleidsplannen voor de periode 2008-2013 werden in 2007 of begin 2008 goedgekeurd door de lokale besturen en bezorgd aan de Vlaamse overheid. In 2008 werd bij de screening van de lokale beleidsplannen nagegaan in hoeverre kwetsbare bevolkingsgroepen werden betrokken bij de opmaak van dit plan. In 2009 wordt deze analyse afgerond.

Het sociaal huis

Een belangrijke pijler van het decreet is een goede toegang tot de dienstverlening. Burgers weten niet altijd waar ze hulp of diensten kunnen verkrijgen en voor sommigen is de drempel ook te hoog. De aangeboden dienstverlening is vaak ook versplinterd tussen verschillende diensten waardoor de burger soms heen en weer moet lopen.

Het decreet verplicht de lokale overheden om binnen het lokaal sociaal beleid een specifieke informatie-, loket- en doorverwijsfunctie uit te bouwen: het sociaal huis. Dat loket moet minimaal een geïntegreerde toegang bieden tot de sociale dienstverlening van gemeente en OCMW. Dat moet een belangrijke hefboom zijn voor de automatische toekenning van rechten en voor de verhoogde toegankelijkheid van basisrechten voor iedereen, maar vooral voor de kansarmen. Het uiteindelijke doel van het sociaal huis is om zo dicht mogelijk bij de mensen te staan.

Volgens het decreet dient elk lokaal bestuur ten laatste begin 2009 over een sociaal huis te beschikken. In heel wat lokale besturen is het sociaal huis reeds operationeel. Andere werken volop aan de opstart. In 2008 werd een handboek ontwikkeld. Deze praktische gids is een leidraad voor lokale besturen die de uitwerking van het sociaal huis willen bewerkstelligen. Het handboek verschaft inzicht in de verschillende mogelijkheden van een sociaal huis en besteedt aandacht aan opmerkelijke initiatieven. Dit werd aan alle lokale

besturen bezorgd. De lokale besturen krijgen in 2009 ook de mogelijkheid om een charter te ondertekenen, dat door de VVSG ontwikkeld wordt: een engagementsverklaring voor de uitwerking van het concept Sociaal Huis. Eens dit concept daadwerkelijk operationeel is, bestaat de mogelijkheid om een label te behalen. Hier worden kwaliteitsvereisten voorzien. Ten slotte is ook een meerjaarlijkse prijs voor opmerkelijke initiatieven rond toegankelijkheid en/of betrokkenheid voorzien. Deze financiële middelen vormen een stimulans voor lokale besturen om werk te maken van de betrokkenheid van derde actoren.

2. Partnerschap met de provinciale overheden

De provinciale overheden bieden lokale besturen ondersteuning bij het voorbereiden, plannen van hun lokaal armoedebeleid. Ze doen dat via voorbereidend onderzoek en door gegevens te verzamelen voor de lokale overheden. Met de Vlaamse overheid werd een akkoord afgesloten om vanaf 1 november 2008 eveneens te voorzien in een intensieve ondersteuning op bovenlokaal niveau, in cijfermatige en methodologische ondersteuning in functie van uitvoering en evaluatie beleidsplannen en het ontwikkelen van participatiemethodieken.

De verschillende provincies beperken zich niet tot de ondersteuning van lokale besturen en hebben bijkomende instrumenten uitgewerkt. De nota 'Naar een provinciaal armoedebeleid. Visietekst met prioriteiten en inventaris' van de Vereniging van Vlaamse Provincies vormt het uitgangspunt voor een eigen provinciaal armoedebeleid.

Alle provincies ontplooiën acties en ontwikkelen instrumenten voor elke prioriteit in de nota. Ze beperken zich evenwel niet tot deze opdrachten. De prioriteiten zijn:

1. ondersteuning van groepswerkingen met kansarmen binnen het impulsbeleid van de provincies
2. bovenlokale samenwerking van verenigingen en andere organisaties die met armen werken (netwerkvorming)
3. het scheppen van mogelijkheden voor dialoog tussen ocmw's en lokale besturen en kansarmen (lokaal sociaal beleid)
4. informatie en vorming (planning en sensibilisering)
5. inclusief beleid stimuleren binnen het eigen bestuur
6. inclusief beleid stimuleren bij derden (impulsbeleid)
7. het inzetten van ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting stimuleren bij derden en in de eigen werking

In het overleg met minister Vanackere van 21 november 2007 onderschreven de bevoegde gedeputeerden een intentieverklaring die aangeeft dat de Vlaamse provincies een samenwerkingsakkoord willen afsluiten met de Vlaamse regering rond volgende punten:

1. het ondersteunen van groepswerkingen (cf opdracht 1)
2. het ondersteunen van samenwerkingsverbanden met samenlevingsopbouw (cf. opdracht 2)
3. het inbrengen van de ervaringskennis van de kansarmen in de beleidsdialoog, naar eerstelijnsdiensten en in vormingen (cf. andere opdrachten)

3. Partnerschap met de federale overheid

Een mijlpaal in het federale Belgische armoedebestrijdingsbeleid is het Algemeen Verslag over de Armoede (1994). Dat verslag is het typevoorbeeld van een dialoog tussen hulpverleners, specialisten en de mensen die in armoede leven en hun verenigingen. Het Algemeen Verslag over de Armoede (AVA) bracht vele tientallen beleidsvoorstellen samen: specifieke voorstellen, maar ook aanbevelingen voor een structurele aanpak.

Een belangrijk referentiepunt in het armoedebestrijdingsbeleid is het Samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten betreffende de bestendinging van het armoedebeleid (5 mei 1998).

Dat akkoord richtte onder meer de Interministeriële Conferentie Maatschappelijke Integratie en het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting op.

Een Federaal plan Armoedebestrijding - gecoördineerd door de staatssecretaris voor Armoedebestrijding, Jean-Marc Délizée - werd op 4 juli 2008 goedgekeurd door de federale ministerraad.

Het Steunpunt en het twejaarlijks Verslag over bestaansonzekerheid

Het Steunpunt wordt mee gefinancierd door de Vlaamse Gemeenschap en staat onder meer in voor het twejaarlijks Verslag over bestaansonzekerheid, armoede, sociale uitsluiting en ongelijke toegang tot de rechten, voorzien in het Samenwerkingsakkoord. Met de publicatie van dit twejaarlijkse Verslag wil het Steunpunt een vervolg bieden op het AVA van 1994. Dat opvolgingsverslag is gebaseerd op overleg met de armenverenigingen, de sociale partners, mensen die beroepsmatig rond armoede werken en wetenschappers. Ook de Vlaamse overheid was betrokken bij het tot stand komen van dit verslag. Het plaatst nieuwe problemen op de voorgrond, stelt nieuwe maatregelen voor, evalueert het armoedebestrijdingsbeleid en stimuleert de ideeënuitswisseling. Het vierde Tweejaarlijks Verslag van het Steunpunt is in december 2007 aan het publiek voorgesteld. Het bestaat uit twee delen. Deel 1 is een opvolging van de oriëntaties van 2005 (op basis van overleggroepen werd nagegaan wat er gebeurd is rond 13 thema's). Deel 2 is een thematisch deel rond vier thema's (energie, permanente campingbewoning, onderwijs, sociaal-professionele integratie).

IMC

De Interministeriële Conferentie Integratie in de Maatschappij kwam in 2008 samen in juni en in december. Op de agenda stond o.a. de voorstelling en aanvaarding van het Tweejaarlijks Rapport "Strijd tegen Armoede. Evoluties en Perspectieven. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie" van het Steunpunt voor de strijd tegen Armoede, Bestaansonzekerheid en Sociale Uitsluiting en de goedkeuring van het jaarverslag 2007 van het Steunpunt. Ook de methodologie en timing van het Nationaal Actieplan Sociale Insluiting 2008-2011, de monitoring van het armoedebeleid en de stand van zaken van het Federaal Plan Armoedebestrijding werden voorgesteld. Op de IMC van 15 december 2008 werd een stap gezet in de gezamenlijke opvolging van armoede door de goedkeuring van een interfederale armoedebarmometer. Op dezelfde IMC werd beslist dat het samenwerkingsakkoord betreffende de bestendinging van het armoedebestrijdingsbeleid in het voorjaar 2009 zal worden geëvalueerd en geactualiseerd.

4. Partnerschap met Europa

De Europese Unie bepaalt meer en meer de politieke agenda in haar 27 lidstaten. Op de Europese top van Lissabon (maart 2000) is de verdere uitbouw van een meer sociaal Europa prominent op de agenda gekomen. De concrete invulling van dit beleid wordt bepaald door wat de lidstaten belangrijk vinden. De nadruk ligt op de uitwisseling tussen de lidstaten aan de hand van gemeenschappelijk geformuleerde doelstellingen, nationale actieplannen, peer-review, een gemeenschappelijk rapport en gemeenschappelijke indicatoren die onderling vergelijking mogelijk maken aangevuld met een communautair actieprogramma (de Open Methode van Coördinatie).

Binnen armoedebestrijding is dit onder meer concreet gemaakt in de opdracht voor iedere lidstaat tweejaarlijks Nationale Actieplannen te maken.

In september 2008 bezorgde België het tweede Strategisch rapport voor de sociale bescherming en insluiting 2008-2010 aan de Europese Commissie. Het Nationaal Actieplan Sociale Insluiting (NAPIncl) 2008-2010 maakt hier deel van uit. Dit NAPIncl geeft een analyse van de trends en uitdagingen inzake de armoede en sociale uitsluiting voor België en de acties en maatregelen die de federale overheid en de gefedereerde entiteiten plannen in de periode 2008-2010 om een beslissende impact te hebben op de uitroeiing van de armoede tegen 2010, zoals afgesproken op de Europese Raad in Lissabon (2000). In dit actieplan worden drie sleuteluitdagingen aangehaald en gekoppeld aan concrete targets. Het betreft de uitdaging om:

1. te zorgen dat iedereen over een goede en betaalbare woning beschikt;
2. meer mensen uit risicogroepen aan het werk helpen;
3. voor kinderen de cirkel van de armoede doorbreken.

Het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding met zijn maatregelen en prioriteiten was de basis voor de Vlaamse inbreng.

De acties en maatregelen uit het NAPIncl worden opgevolgd door een technische werkgroep met de ambtenaren belast met het armoedebestrijdingsbeleid van de verschillende overheden, een uitgebreidere thematische werkgroep “acties”, en een werkgroep “indicatoren”.

De Afdeling Welzijn en Samenleving van het departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin staat in voor de relevante Vlaamse deelname aan de totstandkoming en opvolging van het NAPIncl.

Op 20 juni 2008 keurde de Vlaamse Regering het ontwerp van derde periodiek rapport betreffende het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind goed. Het rapport werd gecoördineerd door de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind, die haar werkzaamheden aanvatte in het voorjaar van 2007. In dit kader werkte de Vlaamse Overheid ook mee aan de werkgroep ‘recht van kinderen op bescherming tegen armoede en bedelarij’.

Eind 2008 werd gestart met de voorbereiding van het Europees jaar tegen armoede en sociale uitsluiting 2010. De begeleidingscommissie van het Steunpunt armoedebestrijding – met daarin vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid- werd aangesteld als nationaal coördinatieorgaan voor het Europees jaar. Binnen de Vlaamse overheid zal het Europees Jaar worden begeleid door het Vlaams Interdepartementaal Europa Overleg.

In de tweede helft van 2010 neemt België tevens het voorzitterschap van de EU waar. In de schoot van het Steunpunt armoedebestrijding werd een nota uitgewerkt met de prioriteiten inzake armoedebestrijding voor het Belgisch voorzitterschap. De prioritaire thema's, die door de Vlaamse overheid worden onderschreven, zijn de strijd tegen kinderarmoede, bestrijden van thuisloosheid, een Europees minimuminkomen en beleidsparticipatie van mensen in armoede.

1. Participatie

Participatie (in zijn bredere betekenis: actief deel uitmaken van de samenleving en een menswaardig leven kunnen leiden als lid van die samenleving) is een recht dat doorheen alle tien de grondrechten loopt. We schetsen hier de beleidsmaatregelen die vooral gericht zijn op de beleidsparticipatie van armen. In het kader van het minderheden- en inburgeringsbeleid wordt ook wel gesproken van actief burgerschap. Ook burgers in een zwakke sociaal-economische situatie moeten zich actief kunnen engageren in en betrokken worden bij de verschillende maatschappelijke domeinen en de vormgeving van de samenleving. Van cruciaal belang is hun deelname aan de politieke besluitvorming en de regelgeving op de diverse domeinen van het armoedebestrijdingsbeleid.

ACTIES

In dit onderdeel beschrijven we het lopende beleid. Een aantal maatregelen dient namelijk te worden gecontinueerd om resultaten te bereiken in de hardnekkige en complexe problematiek van armoede. Per actie worden de realisaties in 2008 en de plannen voor 2009 vermeld.

1.1. Participatie aan de actualisatie van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding

In overleg met het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen werd besloten om voor de actualisering 2009 van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding – net zoals in 2008 geen afzonderlijke consultatieronde te organiseren.

De verschillende maatregelen uit het actieplan worden door het Vlaams Netwerk per beleidsdomein besproken op basis van de gesprekken in het verticaal permanent armoedeoverleg en in de thematische werkgroepen van het Vlaams Netwerk. Daarnaast werd aan het Vlaams Netwerk gevraagd om per grondrecht de acties te vermelden die volgens hen prioritaire aandacht verdienen in het verticaal permanent armoedeoverleg in 2009. Deze kunnen dan als uitgangspunt dienen voor de besprekingen in het verticaal permanent armoedeoverleg van het betreffende beleidsdomein. Het Vlaams Netwerk verwijst daarvoor naar haar memorandum.

1.2. Ervaringsdeskundigen en verenigingen waar armen het woord nemen

De beleidsnota van de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin vermeldt dat mensen die in armoede leven bijzondere aandacht en zorg verdienen. 'Zij moeten kunnen aansluiten bij de (lokale) samenleving. Dit impliceert dat uitsluiting en achterstelling bestreden en voorkomen worden, dat de achterstandpositie bij deze mensen weggewerkt wordt, dat

effectieve participatie van deze groepen in de samenleving en aan de beleidsuitvoering bevorderd wordt en dat hun sociaal kapitaal ten volle gewaardeerd wordt.'

Het armoededecreet van 12 maart 2003 is een belangrijke stap om de beleidsparticipatie en het overleg met armen te verankeren. Dat gebeurt door de verenigingen waar armen het woord nemen te ondersteunen, en door de opleiding en inschakeling van ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting. Ervaringsdeskundigheid geeft een belangrijke meerwaarde omdat het de concrete belevingstoets inbrengt binnen de reguliere voorzieningen en het reguliere aanbod.

Het Vlaams Netwerk is de gesprekspartner van de Vlaamse overheid voor alle materies die mensen in armoede aanbelangen en vzw De Link voor alle materies die ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting aanbelangen.

Verenigingen waar armen het woord nemen

Verenigingen waar armen het woord nemen zorgen ervoor dat armen effectief betrokken worden bij het uitstippelen, uitwerken en evalueren van het beleid. Participatie van armen staat bij hen centraal. In 2008 werden 49 verenigingen gesubsidieerd. Deze worden in 2009 verder betoelaagd.

Op 9 juli 2008 keurde het Vlaams Parlement een ontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 21 maart 2003 betreffende de armoedebestrijding goed. Door deze wijziging zal de Vlaamse overheid vanaf 1 januari 2010 de verenigingen waar armen het woord nemen rechtstreeks erkennen en subsidiëren (met een overgangsbepaling vanaf 1 april 2009). Tot nu toe gebeurde dit door het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen (Vlaams Netwerk). Hiermee wordt tegemoet gekomen aan een jarenlange vraag vanuit het werkveld. Het gewijzigde decreet voorziet ook een indexering van de subsidies aan de verenigingen en het Vlaams Netwerk vanaf 2010. Het uitvoeringsbesluit zal voor het einde van deze legislatuur worden voorgelegd aan de Vlaamse Regering.

De Link

De erkende en gesubsidieerde vzw De Link coördineert de opleiding en tewerkstelling van ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting. De organisatie wil mee de missing link invullen tussen de aanpak van armoede en de armen zelf. De Link wil ook symbool staan voor de maatschappelijke erkenning van armoede als een structureel probleem dat structurele oplossingen verdient.

Vzw De Link gaat uit van de kracht van de armen. Zij kunnen, ondersteund door het opleidingsaanbod, de ervaring van maatschappelijke uitsluiting op alle mogelijke levensdomeinen kaderen en hanteerbaar maken voor de armoedebestrijding. De samenleving heeft deze specifieke deskundigheid nodig in haar strijd tegen de armoede.

Eind december 2008 waren er in totaal 65 afgestudeerde ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting. 54 afgestudeerden waren op dat moment tewerkgesteld (83%), waarvan 52 als ervaringsdeskundige (80%), onder meer 12 bij Kind en Gezin, 6 bij de VDAB en 9 in diverse federale overheidsdiensten. De meeste overige ervaringsdeskundigen vonden werk bij non-profitorganisaties uit de welzijnssector.

Sector / werkgever	2004	2005	2006	2007	2008	31/12/2008
Afgestudeerde ervaringsdeskundigen	20	46	46	46	54	65
Kind en Gezin	4	12	12	11	9	12
Inloopteams Kind & Preventie	1	1	1	1	1	1
De Link	4	5	8	7	7	7
Armoedevereniging + Vlaams Netwerk	1	2	2	4	6	6
Samenlevingsopbouw	2	4	2	2	1	1
Centra voor Algemeen Welzijnswerk	2	4	4	2	2	4
Teams voor advies en ondersteuning (VL-B)	1	1	0	0	0	0
Gehandicaptensector MPI						1
Inloopcentra			1	1	1	1
VDAB	3	3	3	3	5	6
OCMW (Gent)			1	0	1	1
Multidisciplinaire teams jeugdzorg		2	2	2	2	1
Onderwijs	1	4	2	2	1	2
Beleid: diverse Federale overheidsdiensten		2	2	3	6	9
Elders: niet als ervaringsdeskundige			1	0	1	2
Totaal van tewerkstelling	19	41	41	38	43	54
Totaal werkend als ervaringsdeskundige	19	40	40	38	42	52

1.3. Participatie van minderheden

De groeiende culturele diversiteit maakt dat ook armoede 'kleurrijker' wordt. Net als andere beleidssectoren wordt het armoedebestrijdingsbeleid voor de uitdaging geplaatst om voldoende aandacht te hebben voor de specifieke behoeften van armen van een andere herkomst.

Sinds 2004 is er voor het eerst een Vlaamse minister functioneel bevoegd voor inburgering. Zijn beleid ontwikkelt zich via twee sporen: een inburgeringsbeleid en een diversiteitsbeleid. Het diversiteitsbeleid heeft tot doel het samenleven in diversiteit en de samenlevingsproblemen die hierdoor kunnen ontstaan, te managen. Diversiteit houdt in dat er specifieke aandacht is voor specifieke doelgroepen zoals de woonwagenbevolking en de trekkende beroepsgroepen, de allochtonen en de nieuwkomers, de asielzoekers en de erkende vluchtelingen en de mensen zonder papieren.

Een diversiteitsbeleid moet ieders deelname aan de samenleving bevorderen. Dat gebeurt in de eerste plaats via een actief 'versterkt en gedeeld' burgerschap. Daarmee wordt bedoeld: participeren aan de samenleving met respect voor anderen, bijdragen aan de welvaart door werk en eigen inspanning, eerbied en respect opbrengen voor fundamentele rechten, en mensen niet uitsluiten en discrimineren vanwege hun etnische, religieuze of culturele achtergrond. Het volstaat niet om discriminatie te bestrijden: álle burgers moeten aan de slag. Het verenigingsleven krijgt daarbij een belangrijke rol toebedeeld.

Minderhedenforum

Allochtonen zijn in beleidstermen burgers waarvan minstens één van de ouders of grootouders is geboren buiten België, en die zich in een achterstandspositie bevinden vanwege hun etnische afkomst of hun zwakke sociaal-economische situatie. Allochtonen kunnen al dan niet Belg zijn. Het inburgerings- en diversiteitsbeleid is meer dan een armoedebestrijdingsbeleid, maar de strijd tegen sociale uitsluiting maakt dat beide beleidsdomeinen bepaalde raakpunten hebben.

Om de participatie van de doelgroepen en hun organisaties bij het decreet van etnisch-culturele minderheden van 28 april 1998 te verzekeren, erkent de Vlaamse Regering sinds augustus 2000 een forum van etnisch-culturele minderheden (kortweg het Minderhedenforum). Het Minderhedenforum is een koepel van verenigingen van allochtonen, vluchtelingen en woonwagenbewoners en komt tegemoet aan de vraag van de doelgroepen om zelf te beschikken over een instrument voor belangenbehartiging op Vlaams niveau.

Het Minderhedenforum is de gesprekspartner van de overheid voor alle materies die de etnisch-culturele minderheden aanbelangen. In 2008 kreeg het forum voor hun werking subsidies voor 5 personeelsleden. In 2009 wordt hun werking uitgebreid met 3 extra VTE.

Woonwagenbewoners

Woonwagenbewoners zijn mensen met een eigen, nomadische cultuur die traditioneel in een woonwagen wonen of gewoond hebben. Die bevolkingsgroep is helemaal niet homogeen en bestaat uit een aantal deelgroepen:

- de Voyageurs (die afstammen van de autochtone trekkende bevolking),
- de Manoesj zigeuners (zigeuners van Indische oorsprong die in de 15de eeuw in onze streken arriveerden),
- de Rom zigeuners (die sinds het einde van de 19de eeuw naar West-Europa zijn gekomen via Oost-Europa en afkomstig zijn uit India),
- de Roma, zigeuners uit Oost-Europa die vooral de laatste jaren, onder meer als vluchteling, naar West-Europa migreren.

De trekkende bevolking omvat naast woonwagenbewoners ook de trekkende beroepsbevolking (binnenschippers, foorreizigers en circuslui). Bij die laatste groepen hangt de manier van leven en rondtrekken vooral samen met de specifieke eisen van hun beroep.

De grote woononzekerheid is het centrale probleem van woonwagenbewoners en heeft een grote impact op andere levensdomeinen (onderwijs, tewerkstelling, ...). De principiële erkenning van de woonwagen als volwaardige woonvorm kreeg in 2004 een vertaling in het decreet betreffende de Vlaamse Wooncode.

De bestaande residentiële terreinen zijn overbevolkt, wat de leefbaarheid – niet alleen voor de woonwagenbewoners zelf, maar voor de hele buurt – aantast. De realisatie van voldoende en degelijke legale woonwagenterreinen is als belangrijke doelstelling voor de huidige Vlaamse Regering naar voren geschoven. De belangrijkste hefboom waarover de

Vlaamse overheid beschikt om voldoende degelijke woonwagenterreinen ter realiseren, is de subsidiëring ervan (zoals bepaald in het besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2000 houdende de subsidiëring van de verwerving, inrichting, renovatie en uitbreiding van woonwagenterreinen voor woonwagenbewoners). Momenteel zijn er 434 standplaatsen op 31 gemeentelijke woonwagenterreinen in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In de loop van 2009 zullen er 60 extra standplaatsen – op woonwagenterreinen in Herentals, Gent en Hasselt – gerealiseerd en in gebruik genomen worden.

Wat het beheer van openbare woonwagenterreinen betreft, worden de woonwagenbewoners betrokken via bewonersvergaderingen en (gemeentelijke, provinciale of Vlaamse) woonwagencentra. Daarnaast wordt momenteel, in samenwerking met de minister bevoegd voor ruimtelijke ordening, onderzocht hoe kwaliteitsvolle privé woonwagenterreinen kunnen ingericht worden door en voor woonwagenbewoners. Deze richtlijnen zullen opgenomen worden in de geactualiseerde brochure 'Wonen op Wielen', die in 2009 zal uitgegeven worden.

De situatie van woonwagenbewoners blijkt op het gebied van onderwijs, sociale integratie, inkomen, tewerkstelling, gezondheid, enz. zeer kwetsbaar. Het creëren van voldoende standplaatsen op woonwagenterreinen is dan ook niet de enige doelstelling van het beleid ten aanzien van woonwagenbewoners. In 2008 is er een onderzoek uitgeschreven om de economische en maatschappelijke positie van woonwagenbewoners in kaart te brengen. Het doel van het onderzoek is een betrouwbare inventarisatie van de positie van woonwagenbewoners in de verschillende beleidsdomeinen. Het is de bedoeling te komen tot een inzicht in de maatschappelijke en economische positie op basis van kwantitatieve indicatoren. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal er in 2009 een strategisch plan opgesteld worden, zodat de verschillende beleidsdomeinen voldoende aandacht hebben voor de woonwagenbewoners.

Aangezien de Roma een aparte doelgroep vormen – onder andere doordat ze meestal in een huis wonen in plaats van een woonwagen – wordt er in 2009 een gelijkaardig onderzoek uitgevoerd om de economische en maatschappelijke positie van Roma in kaart te brengen.

Seminarie 'Gekleurde armoede'

Op 28 februari organiseerde het Vlaams Minderhedencentrum in opdracht van de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en in samenwerking met de administratie een seminarie "Gekleurde armoede". De klemtoon lag op zes werkplaatsen rond horizontale thema's (beleidsparticipatie, categoriaal of inclusief werken, bereiken van de doelgroep, toegankelijkheid, sociale cohesie, kennisopbouw) en zes werkplaatsen rond sectorale thema's (onderwijs, werk, welzijn en gezondheid, wonen, cultuur en vrije tijd, integraal beleid).

Tijdens de voorbereiding van het seminarie werd een goede praktijkengids uitgewerkt. Deze bevat tien inspirerende praktijkvoorbeelden voor de aanpak van gekleurde armoede.

In het verslagboek van dit seminarie worden aanbevelingen geformuleerd inzake armoedebestrijding bij etnisch-culturele minderheden, op basis van het verslag van de twaalf werkplaatsen tijdens het seminarie. Deze kunnen als inspiratiebron dienen bij de opmaak van een volgend Vlaams actieplan armoedebestrijding en bij het nemen van acties in verschillende beleidsdomeinen en bij diverse organisaties in het werkveld. Zo engageerden betrokken partners Vlaams Minderhedencentrum, Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en Samenlevingsopbouw Vlaanderen zich reeds om de aanbevelingen van het seminarie mee te nemen en onder de aandacht te houden.

1.4. Structurele participatie in het jeugdhulpbeleid

Integrale Jeugdhulp is een beleidsproces dat de Vlaamse jeugdhulp wil optimaliseren. Daartoe reikt Integrale Jeugdhulp het jeugdhulpbeleid een aantal instrumenten aan die elk een vorm van samenwerking installeren tussen de verschillende sectoren die jeugdhulp organiseren. De implementatiefase van integrale jeugdhulp ving in 2005 aan met de uitbouw van een structureel kader, meer specifiek met de installatie van een managementcomité, een adviesraad en regionale stuurgroepen.

Decretaal is voorzien in een cliëntvertegenwoordiging (van ouders en minderjarigen) in zowel adviesraad als regionale stuurgroepen.

Op Vlaams niveau is er een adviesraad Integrale Jeugdhulp die ernaar streeft om in beide organen minderjarigen en ouders actief te laten participeren. Het doel van de cliëntvertegenwoordiging is een actieve participatie aan de opdracht van de Adviesraad, namelijk het formuleren van gemotiveerde adviezen aan de Vlaamse Regering m.b.t. het ontwikkelingsproces en de inhoudelijke beleidskeuzes van de integrale jeugdhulp (op eigen initiatief of op verzoek van de Vlaamse regering) enerzijds en het adviseren van het managementcomité inzake het Vlaams Beleidsplan Integrale Jeugdhulp anderzijds. In 2009- 2012 beoogt de uitvoering van het Vlaams beleidsplan Integrale jeugdhulp een betere ondersteuning van cliëntvertegenwoordigers in de regionale stuurgroepen en in de adviesraad (statuut, incentives, ...). Er komt een bundeling op Vlaams niveau van kennis en praktijken mbt inbreng van het cliëntperspectief. Er worden structurele contacten uitgebouwd met partners die het inbrengen van een cliëntperspectief als opdracht hebben. In maart wordt een studiedag cliëntparticipatie georganiseerd en de evaluatie van de voorbije jaren en aanbevelingen voor de toekomst worden in een rapport samengebracht.

In 2007 namen in alle regio's vertegenwoordigers van de ouders en de minderjarigen deel aan de stuurgroep. In sommige regio's is dit direct structureel ingebed, in andere meer ad hoc. In 2007 werd door de regionale stuurgroepen een plan opgesteld waarin de visie op de positie en de participatie van de cliënt in de integrale jeugdhulp wordt weergegeven en een actieplan ter realisatie ervan in de regio.

In 2008-2013 voeren de regio's elk hun specifiek actieplan uit en koppelen hierover terug naar het Vlaamse beleidsniveau.

Vanaf 2008 zetelen twee vertegenwoordigers van het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen in het raadgevend comité van het IVA Jongerenwelzijn.

BELEIDSACCENTEN

In dit onderdeel beschrijven we de voortgang van de nieuwe beleidsinitiatieven die in het Vlaams actieplan 2005-2009 of de actualisatie 2007 of 2008 ervan werden voorgesteld. Ook worden de nieuwe beleidsaccenten voor 2009 betreffende dit grondrecht voorgesteld.

1.5 Participatie van mensen in armoede in de werkgroep arbeidsmarktbeleid van de SERV

De werkgroep arbeidsmarktbeleid van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) is een overlegplatform tussen verenigingen, sociale partners en het beleid. Binnen die werkgroep wordt ook plaats gemaakt voor een vertegenwoordiging van mensen in armoede. Deze werkgroep fungeert als een formeel en structureel forum voor het verticale

armoedeoverleg. Daarnaast is er ook informeel overleg op initiatief van het Departement Werk en Sociale Economie. Voor thema's die rechtstreeks betrekking hebben op de werking van de VDAB organiseert de VDAB daarenboven zelf een stakeholdersforum waarin ook organisaties die werken met mensen in armoede vertegenwoordigd zijn. Op dit VDAB-stakeholdersoverleg worden VDAB-aangelegenheden op een sterk operationeel niveau behandeld

De topics in de werkgroep arbeidsmarktbeleid worden gekozen aan de hand van de prioriteiten van de verenigingen waar armen het woord nemen. Ook in 2008 en 2009 werden en worden concrete dossiers besproken naar aanleiding van de prioritaire speerpunten en acties voor Werk, Sociale Economie en Gelijke Kansen.

1.6. Structurele Participatie in de Vlaamse Woonraad

De oprichting van de Vlaamse Woonraad is voorzien in de Vlaamse Wooncode sinds 1997. Sinds september 2007 is deze operationeel. De voornaamste opdrachten van de Vlaamse Woonraad zijn advies uit te brengen over de hoofdlijnen van het Woonbeleid, over ontwerpen van decreet en besluit en te overleggen over het woonbeleid in het algemeen. In een aantal gevallen is de Vlaamse Regering verplicht het advies van de Vlaamse Woonraad in te winnen. Dat is zo bij ontwerpen van decreet en bij besluiten van de Vlaamse Regering die essentiële zaken in het Woonbeleid regelen of verder uitwerken.

Het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen zetelt sedert de oprichting met twee vertegenwoordigers in deze raad.

1.7. Participatie in het lokaal sociaal beleid

De Vlaamse Gemeenschap benadrukt in haar ondersteuning van lokale besturen het belang van de organisatie van participatie bij de realisatie van het lokaal sociaal beleid. Zo werden o.a. praktijkvoorbeelden rond de participatie van mensen die in armoede leven ontsloten en reeds in 2005 verzamelde de afdeling Welzijn en Samenleving samen met het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en Samenlevingsopbouw Vlaanderen praktijkvoorbeelden rond de participatie van mensen die in armoede leven in de zgn. 'participatiekoffer'. Deze praktijkvoorbeelden werden verspreid via een nieuwsbrief, website en studiedag. Ze zijn bedoeld om lokale besturen te inspireren bij de opmaak van hun lokaal sociaal beleidsplan.

In 2008 werd bij de screening van de lokale beleidsplannen nagegaan in hoeverre kwetsbare bevolkingsgroepen werden betrokken bij de opmaak van dit plan. In 2009 zal de minister aan de hand van de resultaten van de analyse acties ondernemen in het kader van participatie. Aan de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten wordt de opdracht gegeven om de lokale besturen bij te staan in de realisatie van het lokaal sociaal beleidsplan. Ook hierbij zal blijvend aandacht worden besteed aan de participatie van kansarme doelgroepen.

1.8. Onderzoek naar armoede bij allochtone vrouwen

Bij vrouwen van Turkse of Marokkaanse herkomst die, vaak door echtscheiding, alleen komen te staan is er sprake van een schrijnende armoedeproblematiek . De cumulatie van problemen op verschillende domeinen waar deze vrouwen mee worden geconfronteerd, wordt nog verzaamd door een mank lopende integratie. Het gelijkekansenbeleid vindt het bijgevolg belangrijk een beter zicht te krijgen op de specifieke noden en behoeften van deze vrouwen van vreemde herkomst die zich in een armoedesituatie bevinden, zodat, indien gewenst, een aangepast en efficiënt beleid voor deze doelgroep kan gevoerd worden.

De cel Gelijke Kansen in Vlaanderen startte in 2007 een onderzoek naar de noden en behoeften van vrouwen van vreemde herkomst die zich in een armoedesituatie bevinden (overlevingsstrategieën, leefwereld e.d.).

Het onderzoek werd uitgevoerd door de onderzoeksgroep OASeS.

De onderzoeksresultaten werden in september 2008 voorgesteld op een studievoormiddag en gebundeld in een publicatie 'Gelijke kansen voor morgen'.

1.9. Ondersteuning van allochtone vrouwenverenigingen

De filosofie van zelforganisaties van allochtone vrouwen is gebaseerd op het empowerment-concept. Zelforganisaties van allochtone vrouwen vormen een belangrijke schakel van zowel interne emancipatie van allochtone vrouwen als van hun externe emancipatie. Ze bieden, omwille van hun vertrouwelijk karakter, een veilige omgeving waarbinnen tal van thema's besproken kunnen worden. Ook fungeren ze vaak als springplank naar formele deelname aan de samenleving. Het Vlaamse gelijkemansbeleid vindt het belangrijk deze vrouwenwerkingskansen te bieden om zich te professionaliseren zodat ze deze schakelrol nog beter kunnen vervullen.

Daarom werd in 2007 een pilootproject gestart om allochtone vrouwenverenigingen te professionaliseren in hun werking. Trekkersfiguren binnen de allochtone vrouwenwerking werden gevormd, zodat zij op hun beurt deze vorming kunnen doorgeven aan anderen. Een vormingspakket werd ontwikkeld als draaiboek ter ondersteuning van de verdere verspreiding van het project.

In 2008 start een vervolgproject om trekkersfiguren binnen allochtone vrouwenverenigingen te vormen. Hierbij ligt het accent op de transfer van de aangeleerde vaardigheden naar het werk dat ze binnen de vereniging verrichten. Trekkersfiguren binnen de allochtone vrouwenwerking nemen meestal als vrijwilliger veel verantwoordelijkheid op binnen die verenigingen, maar ontberen vaak vaardigheden zoals vergadertechnieken, groepsbegeleiding, wegwijs geraken binnen de subsidiëringmogelijkheden, ... Dit project biedt een vorming aan voor deze vrouwen. Bovendien wordt een syllabus ontwikkeld die digitaal ter beschikking wordt gesteld. Ook wordt een workshop georganiseerd voor andere vormingsorganisaties en/of allochtone vrouwenfederaties opdat zij op hun beurt dergelijke opleiding kunnen organiseren. Hiertoe wordt tevens een draaiboek ontwikkeld.

1.10 Emancipatie en integratie van traditionele allochtone vrouwen in armoede.

In de zomer van 2008 werd een project gestart met als doel de participatie van kansarme allochtone vrouwen in de buurtwerking te verhogen. Het project wil geïsoleerd levende allochtone vrouwen in armoede betrekken bij de organisatie van activiteiten op maat. De vrouwen worden eerst empowered binnen de eigen groep en kunnen dan geleidelijk ook aan 'gemengde' activiteiten deelnemen van mensen in armoede.

Het eindrapport van het experimenteel project wordt verwacht midden 2009.

2. Maatschappelijke dienstverlening

In de organieke OCMW-wet van 1976 wordt het recht op maatschappelijke dienstverlening van elke persoon verankerd. OCMW's werden opgericht om dit recht te verzekeren dat iedereen in staat moet stellen om een leven in menselijke waardigheid te leiden. Daarnaast zijn er ook andere publieke en semi-private instellingen en organisaties die allerlei vormen van maatschappelijke dienstverlening aanbieden. De ruime formulering van zowel de doelgroep als het recht, stuit in de realiteit op grenzen: niet iedereen vindt toegang tot de juiste dienstverlening.

ACTIES

In dit onderdeel beschrijven we het lopende beleid. Een aantal maatregelen dient namelijk te worden gecontinueerd om resultaten te bereiken in de hardnekkige en complexe problematiek van armoede. Per actie worden de realisaties in 2008 en de plannen voor 2009 vermeld.

2.1. Lokaal sociaal beleidsplan

De Vlaamse overheid stimuleert via een aanpassing van de regelgeving en vormingsactiviteiten een geïntegreerde lokale aanpak om de sociale grondrechten toegankelijk te maken. Het decreet Lokaal Sociaal Beleid van 19 maart 2004 wil ervoor zorgen dat er lokaal een coherent sociaal plan ontworpen wordt, door de gemeente en het OCMW en in overleg met de doelgroepen en de lokale partners. Bij het lokale planningsproces worden voorwaarden opgelegd in verband met de aandacht voor en de betrokkenheid van ondermeer mensen die in armoede leven.

De lokale sociale beleidsplannen voor de periode 2008 – 2013 werden in 2007 of 2008 goedgekeurd door de lokale besturen. Alle ingediende beleidsplannen werden door de administratie geanalyseerd. Goede praktijken i.v.m. participatie van mensen in armoede, toegang tot dienstverlening e.d. worden geïnventariseerd en ontsloten. In 2009 wordt deze analyse afgerond.

Aan de hand van de analyse van alle ingediende beleidsplannen wordt in 2009 werk gemaakt van de afstemming van verschillende beleidsplannen en de vermindering van planlasten op lokaal niveau.

2.2. Rechtenverkenner

De Vlaamse overheid ontwikkelde de website www.rechtenverkenner.be als een instrument voor proactieve rechtenopsporing. Deze website bundelt informatie over sociale voordelen en tegemoetkomingen op federaal, Vlaams, provinciaal en gemeentelijk niveau. De rechtenverkenner is zowel bedoeld voor burgers als voor medewerkers van diverse sociale diensten. Hij maakt een volledige informatieverstrekking en gerichte doorverwijzing mogelijk.

Hierdoor sluit de rechtenverkenner aan bij de filosofie van het lokaal sociaal beleid en het sociaal huis, dat een maximale toegang tot de dienstverlening wil realiseren.

In 2008 werd een promotiecampagne opgezet om de rechtenverkenner bekend te maken bij het ruime publiek. Het informatieaanbod werd uitgebreid. Er werden vijf provinciale infosessies georganiseerd en een vormingspakket (brochures & affiches) uitgewerkt. De Vlaamse administratie bleef de website actualiseren en vervolledigen.

In 2009 zullen, waar mogelijk, koppelingen met andere subsidieportalen, lokale applicaties, de kruispuntenbanken en eventueel het e-loket gerealiseerd worden. Er worden communicatie- en vormingsinstrumenten naar specifieke doelgroepen uitgewerkt en de website wordt inhoudelijk en technisch verder onderhouden.

2.3. Familiale bemiddeling binnen de CAW's

Het aantal echtscheidingen, vaak in gezinnen met kinderen, blijft toenemen. Familiale bemiddeling is een instrument om familiale geschillen te beslechten en zal daarom verder worden ondersteund. De Vlaamse Regering wil het gezins- en relationele welzijnswerk binnen de CAW's toegankelijker maken voor kwetsbare doelgroepen die geconfronteerd worden met (echt)scheidingsproblemen en die geen beroep (kunnen) doen op advocaten of notarissen. Dit zal gebeuren door de deskundigheid van de bemiddelaars in familiezaken die actief zijn binnen het autonoom algemeen welzijnswerk te versterken.

Het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk organiseert vormingen "bemiddeling in familiezaken" (met bijzondere aandacht voor het betrekken van de kinderen bij de bemiddeling) en "reorganiseren van het ouderschap na complexe scheidingssituaties". De Vlaamse overheid biedt elk CAW de mogelijkheid om één of meerdere medewerkers kosteloos te laten deelnemen aan deze vormingen. Deze actie werd in 2008 voortgezet.

2.4. Zorgwonen voor thuislozen

In 2001 werd de werkvorm 'Zorgwonen voor thuislozen' ontwikkeld, die een concreet antwoord wil geven op de vergrijzing van de thuislozen in de CAW's. Dat gebeurt door hen blijvend de structuur en begeleiding te bieden die een maximale autonomie en zelfredzaamheid waarborgen. Dat wordt vertaald in twee doelstellingen:

- thuislozen opnemen die elders wegens hun zorgbehoevendheid zouden worden geweigerd,
- maken dat thuislozen die anders wegens hun zorgbehoevendheid zouden moeten vertrekken, toch in het CAW opgevangen kunnen blijven.

Hierbij zijn 9 autonome CAW's actief betrokken. Zij begeleiden in totaal 72 personen. Deze werking wordt in 2009 verder regulier ondersteund.

2.5. Begeleid wonen voor thuislozen

Het project 'begeleid wonen' wil:

- thuisloosheid voorkomen via preventieve, ambulante woonbegeleiding van sociale huurders,
- de autonome CAW's meer sociale woningen te laten inhuren,
- de toegankelijkheid tot sociale huisvesting verbeteren voor cliënten die zelfstandig kunnen wonen,
- lokale samenwerkingsmodellen uitwerken tussen het CAW, de huisvestingsactoren en de lokale besturen.

Op deze manier wil men de dichtslibbing van de daklozenopvangcentra tegengaan.

Van de 18 regio's ontvangen 7 regio's reguliere middelen in het kader van de verruiming van het begeleid wonen. In 2009 wordt deze werking voortgezet.

2.6. Forensisch welzijnswerk

Forensisch welzijnswerk biedt hulp- en dienstverlening aan (ex-)gedetineerden en hun naastbestaanden. Door de samenwerking tussen justitie en welzijn te verbeteren en door een kosteloze hulpverlening aan te bieden, verlaagt het forensisch welzijnswerk de drempel voor maatschappelijk kwetsbare mensen. Het Strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden (8 december 2000) voorziet dat in heel Vlaanderen een aanbod van forensisch welzijnswerk komt.

Tegen 2009 wil men de implementatie van het strategisch plan over heel Vlaanderen (18 gevangenissen) voltooid hebben. Sinds het najaar van 2006 is dit al het geval in de gevangenis van Hasselt. In 2007 werd het strategisch plan geïmplementeerd in Gent. In 2008 werd een totaal bedrag van 2.312.110 euro uitgetrokken voor het behoud van de inspanningen en een uitbreiding naar de resterende gevangenissen (Mechelen, Dendermonde, Oudenaarde, Ieper, Leuven-Hulp, Leuven-Centraal, Ruiselede en de Brusselse gevangenissen). Daarenboven werd in 2008 de aanwerving van een beleidsmedewerker (Vlaamse contractuele ambtenaar niveau A1) voor elke Vlaamse gevangenis (behalve Brussel) afgerond.

2.7. Samenwerking tussen de samenlevingsopbouw, het algemeen welzijnswerk en verenigingen waar armen het woord nemen

Vanuit het Vlaamse beleid zijn de verenigingen waar armen het woord nemen, de samenlevingsopbouw en het algemeen welzijnswerk belangrijke actoren in het kader van de armoedebestrijding. Een meer intensieve samenwerking tussen deze actoren zal worden gestimuleerd.

In 2008 werden de termijnen voor de meerjarenplannen van het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen, het algemeen welzijnswerk en de samenlevingsopbouw op mekaar afgestemd. In 2009 wordt de wijze waarop Vlaams Netwerk, samenlevingsopbouw en het algemeen welzijnswerk in de praktijk sterker kunnen samenwerken verder uitgeklaard.

2.8. Hulpverlening aan etnisch-culturele minderheden

Binnen de diversiteitssector worden de acties rond mensen zonder papieren voortgezet. Het gaat hier veelal over het verstrekken van een juridisch-administratieve hulpverlening voor etnisch-culturele minderheden en meer specifiek gericht naar precaire verblijvers. Deze vorm van dienstverlening (telefonische permanentie, een juridische nieuwsbrief, ...) wordt ook door middel van vorming aan sociaal-juridische hulpverleners van eerstelijns welzijnsvoorzieningen aangeboden. In de afgesloten addenda 2006-2008 van de integratiecentra is ook het ontwikkelen van het toekomstperspectief (oa de vrijwillige terugkeer) voor deze mensen zonder papieren opgenomen als nieuwe beleidsprioriteit, dit naast het verder waarborgen van de basisrechten.

3. Gezin

Het gezinsleven neemt in het bestaan van veel mensen in armoede een zeer centrale plaats in. Het ultieme levensdoel is vaak om voor de kinderen te zorgen en hen een betere toekomst te geven. In de concrete maatregelen om armoede te bestrijden, is de ondersteuning van het gezin en zijn opvoedende taken dan ook centraal aanwezig.

ACTIES

In dit onderdeel beschrijven we het lopende beleid. Een aantal maatregelen dient namelijk te worden gecontinueerd om resultaten te bereiken in de hardnekkige en complexe problematiek van armoede. Per actie worden de realisaties in 2008 en de plannen voor 2009 vermeld.

3.1. Preventieve gezinsondersteuning

3.1.1. Werken met gezinsondersteuners

Kind en Gezin integreert het werk van ervaringsdeskundigen in de preventieve gezinsondersteuning, waarbij deze naast hun brugfunctie ook een gezinsondersteunende rol opnemen.

In 2008 werd het in 2007 vernieuwde concept rond de inzet van ervaringsdeskundigen verder toegepast. Deze nieuwe manier van werken werd ook verspreid naar de regioteams die nog niet met een ervaringsdeskundige werken. Er is een registratie-instrument om de prestaties te kunnen opvolgen en er wordt een inscholingsprogramma ontwikkeld in functie van de vernieuwde inzet. Er werd tevens een ervaringsdeskundige ingeschakeld op meso-niveau binnen de organisatie.

Voor 2009 wil Kind en Gezin het werken met ervaringsdeskundigen in de armoedebestrijding en sociale uitsluiting verder implementeren en ontwikkelen, met bijzondere aandacht voor het werken met ervaringsdeskundigen in de armoedebestrijding en sociale uitsluiting, en voor gekleurde armoede. Hiertoe wordt onder meer een bijscholingsprogramma opgestart, de vernieuwde manier van werken geëvalueerd, wetenschappelijk onderzoek opgezet en een methodiekenboek ontwikkeld.

3.1.2. Prenatale werking voor kwetsbare groepen

Men wil kwetsbare zwangere vrouwen die zich niet of laatstijdig medisch prenataal laten begeleiden zo actief mogelijk toeleiden naar de reguliere medische sector. In 2006-2007 heeft men hiertoe de prenatale consultatiebureaus in grootsteden omgeschakeld naar prenatale steunpunten.

In 2008 werd het concept geconcretiseerd in centrumsteden en landelijke gebieden. De evaluatie van de implementatie in grootsteden gebeurde eind 2008. De samenwerking met kraamklinieken voor de begeleiding van kwetsbare zwangeren werd verder uitgebouwd.

In 2009 staat de verdere competentieontwikkeling voor artsen en medewerkers voorop. Daarnaast wordt werk gemaakt van instrumentele ondersteuning, onder meer met Kind in Beeld en elektronische dossiervorming.

3.1.3. Communicatiebeleid afgestemd op een diversiteit aan doelgroepen

Beschikken over toegankelijke informatie vormt een belangrijk gegeven om op een succesvolle manier preventieve boodschappen bij gezinnen over te brengen. Er werd tijdens de voorbije jaren onderzoek verricht naar de inzet van tolken, pictografisch materiaal ontwikkeld (map Kind in Beeld) en vertaald materiaal ter beschikking gesteld. Ook werd er een visie ontwikkeld rond het communiceren naar maatschappelijk kwetsbare gezinnen.

In 2008 werd een visie en aanzet van richtlijn ontwikkeld voor het inschakelen van tolken.

In 2009 worden twee nieuwe thema's uitgewerkt voor Kind In Beeld: algemene dienstverlening K&G en kinderopvang. Daarnaast wordt de richtlijn omtrent tolken geconcretiseerd en geïmplementeerd. Er wordt digitaal beeldmateriaal ontwikkeld omtrent thema's waar de interactie ouder-kind centraal staat. De map Kind In Beeld wordt ter beschikking gesteld van externe dienstverleners die met de doelgroep omtrent de thema's werken. Deze map wordt ook in de belendende sectoren bekendgemaakt en verspreid. Hiertoe wordt in 2009 een communicatiestrategie uitgewerkt.

3.1.4. Methodieken opvoedingsondersteuning afgestemd op kansarme gezinnen

Kind en Gezin wil de draagkracht van ouders in kansarme gezinnen met kinderen tussen 0 en 3 jaar (of 6 jaar in geval het om niet-schoolgaande kinderen gaat) en kansarme zwangere gezinnen, in het opnemen van hun verantwoordelijkheid naar hun (potentiële) kinderen stimuleren en ondersteunen. Hiertoe wil men methodieken opvoedingsondersteuning ontwikkelen afgestemd op kansarme gezinnen, in functie van het uitbouwen van een gediversifieerd basisaanbod opvoedingsondersteuning. Deze actie bevat twee peilers.

Eenzijds worden de groepsbijeenkomsten voor kansarme (aanstaande) ouders uitgebouwd, via erkenning, subsidiëring en ondersteuning van inloopteams. In 2008 werd verder gewerkt aan een regelgevend kader. Er werden tevens twee bijkomende inloopteams erkend. Tegen 2009 wil men het aantal kansarme gezinnen dat gebruik maakt van de groepswerking aangeboden door de inloopteams verhogen. Hiervoor zal men werkingsmiddelen van de bestaande inloopteams uit te breiden, in functie van het organiseren van een onthaalfunctie in elk inloopteam zodanig dat de toeleiding naar de groepswerking verbetert. Men wil eveneens het aantal inloopteams uitbreiden naar alle centrumsteden. Naast de kwantitatieve uitbreiding wil men eveneens investeren in de kwalitatieve verbetering van de groepswerking door het verder inhoudelijk uitklaren van de gehanteerde methodieken en het optimaliseren van de cliëntopvolging.

Anderzijds wordt een methodiek van praktische opvoedingsondersteuning binnen de preventieve zorg uitgebouwd. In het vernieuwde concept m.b.t. de gezinsondersteuners werd vooropgesteld dat de gezinsondersteuners, in het kader van de ondersteuning van gezinnen, o.a. gebruik kunnen maken van de methodiek praktische opvoedingsondersteuning. Deze methodiek voor praktische opvoedingsondersteuning binnen de preventieve zorg werd de voorbije jaren ontwikkeld. In concreto gaat het om de inschakeling in de spreekuren opvoedingsondersteuning en in het programma TRIPLE P. In 2008 kregen alle gezinsondersteuners een tweedaagse opleiding. In 2009 zullen de opleidingen geëvalueerd en bijgestuurd worden.

3.1.5. Positief ouderschap

Om laagdrempelige opvoedingsondersteuning verder uit te bouwen, wordt uitgegaan van de netwerkgedachte, waarbij verschillende actoren het volledige gamma ondersteuningsbehoeften proberen te dekken door samen te werken. Die netwerkgedachte garandeert ook de noodzakelijke intersectorale samenwerking: niet toewerken naar een nieuwe sector maar alle actoren verbinden rond een gezamenlijke visie en doelstellingen. De bedoeling is dat de opvoedingsondersteuning zo dicht mogelijk bij de mensen wordt aangeboden.

Binnen dit kader wordt ook waar mogelijk de implementatie van het Australische programma Triple P (Positive Parenting Program) in Vlaanderen ondersteund. Het Triple P-programma stimuleert ouders en andere opvoeders om kinderen vooral positief te bejegenen en gaat uit van een sterk geloof in de mogelijkheden van ouders en kinderen. Het plaatst opvoedingsondersteuning in een breed geheel van lichte tot zeer gerichte pedagogische interventies: van sensibilisering tot intensieve training en hulpverlening voor ouders in problematische opvoedingssituaties. Nog een sterkte van het programma is dat het een breed bereik wil hebben naar zoveel mogelijk ouders en dat het positief ouderschap mee op de maatschappelijke agenda plaatst. Er zijn heel wat studies die aantonen dat het programma efficiënt is.

In 2008 werden de regioteamleden van de overige regio's van provincie Antwerpen opgeleid, in navolging van die in de stad Antwerpen in 2007. In 2009 wordt de implementatie van Triple P in de provincie Antwerpen geëvalueerd op zijn effecten, met het oog op een veralgemeende implementatie in Vlaanderen.

3.1.6. Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning

In bepaalde regio's bestaat er een tekort in het aanbod van Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG). Een CKG bestaat uit een laagdrempelig aanbod van ambulante en kortstondige (semi-)residentiële hulp.

In 2008 werd een nieuwe regelgeving voorbereid voor de CKG's waarbij rekening gehouden wordt met het modulair aanbod van een CKG, en met de vraag naar een basluit met meer kwaliteitsaspecten. Tevens werden de overige van de 20 CKG-plaatsen waarvoor een principiële erkenning was toegekend, omgezet in een erkenning, dit voor mobiele of ambulante plaatsen.

In 2009 is het de bedoeling de regelgeving te finaliseren en zo mogelijk te implementeren.

3.1.7. De gezinsondersteunende pleegzorg

Gezinsondersteunende pleegzorg omvat crisisopvang, onderbroken opvang over een langere termijn en een aanbod van steungezinnen. Tot voor 2007 was deze werkvorm enkel projectmatig erkend.

In 2008 werd de bestaande regelgeving aangepast zodat ze meer afgestemd is op een modulair aanbod. Het concept voor de module 'steungezinnen', gekoppeld aan de diensten gezinsondersteunende pleegzorg, werd uitgewerkt. Deze module is zeer laagdrempelig door een weinig formeel karakter en de gelijkwaardigheid tussen het steunvragend gezin en het steungezin. De vormen van steun kunnen zeer divers zijn, bijvoorbeeld praktische opvoedingsondersteuning, een luisterend oor bieden of af en toe een kind opvangen. De

diensten gezinsondersteunende pleegzorg experimenteerden met deze module 'steungezinnen'.

In 2009 zal een mogelijke structurele regelgeving voor de gezinsondersteuning met inbegrip van de module steungezinnen voorbereid worden.

3.2. Bijzondere jeugdbijstand

3.2.1. Preventie-initiatieven voor de maatschappelijk meest kwetsbare kinderen en jongeren

Voor de preventiewerking van Jongerenwelzijn was 2007 een scharnierjaar . De komst van het decreet opvoedingsondersteuning zorgde voor een nieuw kader waarbinnen de vijf regionale preventieteams hun opdrachten opnemen. In 2008 zijn alle vijf regionale preventieteams begonnen met de uitbouw van hun nieuwe decretale opdrachten.

Bij het uitbouwen van de opdrachten zijn er twee ontwikkelingen met een specifieke aandacht naar kansengroepen.

- *kansengroepen binnen het vormingstraject*

Bij het opnemen van de nieuwe opdrachten wordt de opgebouwde expertise binnen de preventieteams maximaal benut. Om deze expertise verder aan te vullen werd ter ondersteuning van de Vlaamse coördinatoren opvoedingsondersteuning het vormingstraject 'Transitie naar opvoedingsondersteuning' georganiseerd.

Binnen dit vormingstraject werden twee specifieke modules aangeboden die initiatieven ten aanzien van kansengroepen moeten bevorderen: 'focusgroepen' en 'noden en behoeften inzake opvoedingsondersteuning'. Tijdens beide modules stond het achterhalen van de specifieke noden van kansengroepen centraal, met als doel de uitbouw van vraaggerichte opvoedingsondersteuning voor kansengroepen.

Het vormingstraject werd afgerond in juni 2008.

- *de aandacht voor kansengroepen binnen de opvoedingswinkels*

De Vlaamse coördinatoren opvoedingsondersteuning hebben ondermeer als opdracht om de opvoedingswinkels te ondersteunen. Binnen deze ondersteuning komt de aandacht voor kwetsbare groepen en gezinnen expliciet onder de aandacht. De opvoedingswinkels organiseren namelijk een aanbod opvoedingsondersteuning dat breed gericht is: naar alle ouders en opvoedingsverantwoordelijken die met opvoedingsvragen zitten. Een dergelijk breed aanbod komt echter niet steeds tegemoet aan de noden van bepaalde kwetsbare groepen.

Vanuit Jongerenwelzijn zullen de opvoedingswinkels worden ondersteund om een geschikt aanbod te formuleren naar kwetsbare groepen die met een algemeen aanbod niet worden bereikt. Om dit te verwezenlijken moeten eerst de kwetsbare groepen in kaart worden gebracht, samen met hun specifieke noden en behoeften inzake opvoedingsondersteuning. In het najaar van 2008 zullen de Vlaamse coördinatoren opvoedingsondersteuning deze taak opnemen.

Door de diversiteit tussen de verschillende opvoedingswinkels is het niet mogelijk om een zicht te geven op de verschillende manieren waarop de Vlaamse coördinatoren opvoedingsondersteuning deze taak opnemen. Wel verwijzen we als voorbeeld naar

projecten in Oost-Vlaanderen waar samengewerkt wordt met het vormingscentrum VCOK om het concept 'UPP' (Universités Populaires des Parents) naar een Vlaamse leest te vertalen. Deze methodiek gaat in essentie om een actie waarbij ouders, verzameld in oudergroepen, samen antwoorden zoeken op vragen waarmee zij in het opvoedingsproces worden geconfronteerd. Nadat de ouders zelf een onderzoeksthema afbakenen, zetten zij een eigen onderzoek op. Zij worden hierbij ondersteund door procesbegeleiders, ervaringsdeskundigen en wetenschappelijk onderzoekers. Het is uitdrukkelijk de bedoeling dat de bevindingen van de ouders worden gevaloriseerd en gaan "meetellen" binnen het discours rond opvoeding en opvoedingsondersteuning. In Oost-Vlaanderen vormen een aantal Verenigingen waar armen het woord nemen de basissamenstelling voor een dergelijke oudergroep.

In 2009 zal er vanuit Jongerenwelzijn, voor wat betreft opvoedingsondersteuning, op twee manieren verder aandacht besteed worden aan kansengroepen.

Eenzijds wil men binnen de uitbouw van de algemene opvoedingsondersteuning aandacht blijven hebben voor het al dan niet bereiken van kwetsbare groepen. Men wil opvoedingsondersteuning daarbij ontsluiten voor zoveel mogelijk ouders en ook binnen dit algemene aanbod rekening houden met de bereikbaarheid ervan voor kwetsbare groepen.

Anderzijds wordt in 2009 de aandacht voor kansengroepen binnen het algemene aanbod van de opvoedingswinkel verder uitgebreid. Op basis van de noden en behoeften van kwetsbare groepen wil men faciliteren dat er een gericht aanbod opvoedingsondersteuning komt. Dit kan door ofwel een aanpassing van het algemene aanbod (met bijvoorbeeld drempelverlagende aanpassingen) of door het ontwerpen van een op maat gemaakt aanbod voor kwetsbare groepen.

3.2.2 Hulpverlening voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en gezinnen

Alle jongeren die daar nood aan hebben, moeten een kwaliteitsvolle hulpverlening krijgen met geïntegreerde aandacht voor hun specifieke rechten. In dat kader krijgt ook de specifieke aandacht voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en gezinnen een plaats.

De elektronische dossieropvolging (DOMINO) werd verder uitgebreid. Er werd onder andere een financieel luik toegevoegd waardoor de financiële opvolging van cliënten efficiënter kan worden georganiseerd.

Cliënten werden gestimuleerd om zich actief betrokken te weten door de evaluatie van de hulpverleningsgeschiedenis, de aandacht voor de beschermende en risicovolle factoren in hun brede gezinssituatie of leefsituatie en de systematische bevraging van de verschillende levensdomeinen, door middel van een instrument dat geïntegreerd werd in het elektronisch dossier.

Er was ook opnieuw een uitbreiding van de residentiële/ambulante capaciteit met inbegrip van consistente aandacht voor kwetsbare doelgroepen (o.m. niet-begeleide minderjarige vreemdelingen). In deze context kunnen ook de multifunctionele centra vermeld worden als een bijzondere vorm van hulpverlening, waarbij specifieke maatzorg en naadloze overgangen tussen residentiële en ambulante hulp centraal staan.

De aandacht voor de rechten van minderjarigen blijft een belangrijke hoeksteen van de hulpverlening. We vermelden hierbij de vorming over het beroepsgeheim en de vorming over het decreet rechtspositie.

Voorts werd de praktijk verder gezet waarbij consultants steevast geïnformeerd en gestimuleerd worden om via vorming hun aandacht voor kansengroepen te versterken.

In 2009 wordt het werk van de voorbije jaren verder gezet. Dit betekent een verdere uitbouw van de functionaliteiten van Domino. In 2009 wordt het luik pedagogische cliëntopvolging ontwikkeld, waardoor Domino vervolledigd wordt als elektronisch dossier.

We bieden de consultants een gedegen vorming aan en stimuleren de blijvende aandacht voor kansengroepen.

In het kader van het globaal plan worden de multifunctionele centra verder opgevolgd.

BELEIDSACCENTEN

In dit onderdeel beschrijven we de voortgang van de nieuwe beleidsinitiatieven die in het Vlaams actieplan 2005-2009 of de actualisatie 2007 of 2008 ervan werden voorgesteld. Ook worden de nieuwe beleidsaccenten voor 2009 betreffende dit grondrecht voorgesteld.

3.3. Toegankelijkheid van de kinderopvang

Kind en Gezin wil de toegankelijkheid van de kinderopvang verhogen door bestaande uitsluitingsmechanismen (informele en formele drempels) aan te pakken, zodat de kinderopvang naast haar economische functie ook haar sociale en educatieve functie ten volle opneemt. Hiervoor zijn er verschillende acties voorzien.

Er wordt een systeem ontwikkeld dat gezinnen met een laag inkomen financieel zal ondersteunen bij het betalen van de financiële bijdrage van het gezin voor kinderopvang. Vanaf 2009 worden middelen vrijgemaakt voor een inkomensgerelateerde bijdrage in de zelfstandige sector. Vanaf 2009 zullen zelfstandige opvangvoorzieningen ook kunnen instappen in het aanbieden van inkomensgerelateerde opvang.

Mogelijkheden om de bestaande voorrangregels voor kwetsbare gezinnen meer afdwingbaar te maken in de erkende voorschoolse kinderopvangsector worden onderzocht.

Uit onderzoeksresultaten, bekendgemaakt in 2008, blijkt dat erkende opvangsector vooral voorrang geeft aan wie zijn opvangvraag het eerst stelt. Dit bemoeilijkt de toegang tot kinderopvang voor de meest kwetsbare groepen. Eind 2008 worden de voorrangregels in overleg met de sector duidelijk omschreven in de regelgeving in functie van een betere toegankelijkheid voor kwetsbare gezinnen. Deze worden in 2009 gecommuniceerd naar de opvangvoorzieningen.

De opleidingsmodule rond de sociale functie van kinderopvang voor leidinggevenden werd geëvalueerd en gefinaliseerd. Deze werd in 2008 ook voorgesteld aan de onderwijs- en kinderopvangsector op de Europese slotconferentie van het Equalproject Ecce Ama. In 2009 zal de opleidingsmodule verder verspreid worden naar de opleidingsorganisaties en scholen. Op deze manier zullen ook kinderopvangvoorzieningen, die nu niet deel uitmaken van een proefproject CKO (Centrum voor Kinderopvang), bereikt kunnen worden.

Deze zal in 2008 geëvalueerd worden met bijsturing waar nodig. De module wordt verspreid naar de opleidingsorganisaties en scholen, om zo later ook de andere kinderopvangvoorzieningen die nu niet in de proefprojecten zitten te kunnen bereiken.

De handleiding 'Kinderopvang met sociale functie, gericht op een meer sociale, buurtgerichte kinderopvang en doelgroepenwerking werd gefinaliseerd en eveneens voorgesteld op de Europese slotconferentie. In 2009 zullen opleidingen voor leidinggevendenden georganiseerd worden rond het in praktijk brengen van de sociale functie van kinderopvang. Deze handleiding kan fungeren als werkinstrument voor een laagdrempelige kwalitatieve dienstverlening voor de buurtgerichte kinderopvanginitiatieven, BND's en lokale diensten.

Net zoals voorheen werden ook in 2008 de Lokaal-Overleggroepen gensensibiliseerd om te werken rond het thema diversiteit, toegankelijkheid en inclusieve opvang. Dit zal in 2009 verder gebeuren.

De DVD Childcare Stories, die intermediairen kan ondersteunen bij het toeleiden van kwetsbare gezinnen naar de kinderopvang, werd in 2008 verder verspreid. Zo werden binnen het Ecce Ama project 3 studiedagen georganiseerd voor trajectbegeleiders VDAB, jobcoaches en begeleiders van ouders en oudergroepen om hen te informeren over kinderopvang en hoe je ouders uit kansengroepen naar kinderopvang kan toeleiden. De sensibiliseringsacties rond de DVD Childcare Stories worden verdergezet in 2009.

In 2008 werden de 16 proefprojecten Centra voor Kinderopvang (CKO) opgevolgd door een Platform Vernieuwing Kinderopvang, waar ook een vertegenwoordiger zetelt van het Vlaams Netwerk van de verenigingen waar armen het woord nemen. De proefperiode werd verlengd tot eind december 2009 voor de CKO-projecten die daartoe bereid zijn. Centraal blijft hierbij een opvangproject en opnamebeleid realiseren dat expliciet aandacht heeft voor de drie maatschappelijke functies van kinderopvang.

Het actieplan flexibele en occasionele opvang kreeg in 2008 zijn verdere uitwerking en wordt geëvalueerd. In de gesubsidieerde opvang worden 436 plaatsen flexibele en occasionele opvang toegewezen. Lokale diensten zorgen voor een uitbreiding van een laagdrempelig en buurtgericht opvangaanbod en zijn vooral gericht op de participatie van kwetsbare gezinnen. Reeds 25 lokale diensten kregen een goedkeuring en staan in voor 389 plaatsen. Dit cijfer is inclusief de projecten Buurt- en nabijheidsdiensten die in 2008 werden omgezet in lokale diensten. In 2009 wordt het actieplan voor de flexibele en occasionele opvang waar nodig bijgestuurd na de evaluatie.

Om bijkomende opvangplaatsen in de gesubsidieerde voorschoolse opvang te creëren werd in 2008 een bijkomend budget van 12,977 miljoen euro ter beschikking gesteld. Een deel van deze nieuwe plaatsen zijn reeds in 2008 operationeel. De andere plaatsen zullen in 2009 of uiterlijk in 2010 operationeel zijn. Via de verdelingsoefening krijgen regio's waar kwetsbare gezinnen het meest voorkomen, voorrang voor de realisatie van de bijkomende plaatsen. Concreet betekent dit dat in deze verdelingsoefening de kinderen van alleenstaande ouders een zwaarder gewicht toegekend krijgen. Daarnaast wordt bij de rangschikking van gemeentes ook rekening gehouden met kansarmoedegegevens, in die zin dat gemeentes met een groot aantal gezinnen in kansarmoede meer kans maken op bijkomende plaatsen.

3.4. Kleuterparticipatie

3.4.1. Bevorderen van deelname aan het kleuteronderwijs

De Vlaamse overheid wil de deelname van kleuters aan het kleuteronderwijs bevorderen. In 2007 werd er hiertoe een actieplan uitgewerkt binnen de dienstverlening van Kind en Gezin.

De in 2007 opgestarte eerste actie inzake het informeren en sensibiliseren met betrekking tot de keuze van kleuterschool tijdens contact op kindleeftijd van 15 en 24 maanden) werd in 2008 verdergezet.

In 2008 werden tevens volgende nieuwe acties opgestart en geëvalueerd:

- informeren en sensibiliseren m.b.t. de instap in het kleuteronderwijs tijdens contact op kindleeftijd van 30 maanden;
- actie t.a.v. de niet-ingeschreven kleuters in het kleuteronderwijs in extra contacten na de kindleeftijd van 36 maanden;
- in samenwerking met de inloopteams organiseren van ouderbijeenkomsten – thema voorbereiding op de kleuterschool - voor maatschappelijk kwetsbare gezinnen.

In 2009 wordt het actieplan verder uitgewerkt en geconsolideerd binnen Kind en Gezin. In 2009 starten de ouderbijeenkomsten over heel Vlaanderen en wordt een bereik beoogd van 40% van de kansarme gezinnen met kinderen van 2,5 jaar. Het actieplan wordt ook geëvalueerd en indien nodig bijgestuurd.

3.4.2. De eerste stappen

De eerste stappen is een methodiek voor preventieve opvoedingsondersteuning, ontwikkelingsbegeleiding, gezinsempowerment en gelijkekansenbevordering die ontworpen werd aan de KULeuven. De bedoeling is kinderen van allochtone en/of kansarme afkomst tussen 0 en 3 jaar voorbereiden op de eerste stappen naar de kleuterklas en zo ontwikkelingsachterstand voorkomen. Ook is er oog voor de emancipatie van de moeders, onder meer door ten gepaste tijde stil te staan bij het eigen toekomstproject. Gelijke Kansen in Vlaanderen ondersteunt een eerste stappen project in Borgerhout. Aan allochtone ouders en hun kind(eren) tussen 0 en 3 jaar, worden vaste ontmoetingsgroepen voor opvoedingsondersteuning aangeboden. Daarnaast wordt aan netwerking en outreaching gedaan met consultatiebureaus en inloopteams van Kind en Gezin, scholen, diensten voor kinderopvang, enz.

In 2008 werd het project bekendgemaakt bij de relevante partners en werden reeds twee ontmoetingsgroepen met ouders georganiseerd.

In 2009 zullen minimaal twee ontmoetingsgroepen van ouders wekelijks samenkomen, begeleid door een professional. Er zal ruimte zijn voor individuele gespreksmomenten over thema's die niet onmiddellijk in groep besproken kunnen worden. Er is aandacht voor netwerking met consultatiebureaus en inloopteams van Kind en Gezin, scholen en diensten voor kinderopvang. In februari 2009 wordt er een studiedag georganiseerd voor allochtone ouders over noden en vragen rond kinderontwikkeling en opvoeding.

4. Rechtsbedeling

De toegang tot het gerecht is een essentieel onderdeel van onze rechtsstaat en van gerechtigheid in het algemeen. Mensen die in armoede leven komen meer dan anderen in aanraking met het gerecht en stuiten daarbij meer dan anderen op drempels. Justitie is echter een federale materie. Concrete maatregelen die onder deze categorie kunnen worden ondergebracht, zijn dus schaars. De Vlaamse overheid heeft wel een beleidsrol op het gebied van overmatige schuldenlast en schuldbemiddeling en betreffende de hulpverlening en tewerkstelling van (ex-)gedetineerden (zie de onderdelen maatschappelijke dienstverlening en werk van dit hoofdstuk).

ACTIES

In dit onderdeel beschrijven we het lopende beleid. Een aantal maatregelen dient namelijk te worden gecontinueerd om resultaten te bereiken in de hardnekkige en complexe problematiek van armoede. Per actie worden de realisaties in 2008 en de plannen voor 2009 vermeld.

4.1. Vormingsinitiatief van het Steunpunt Internationaal Privaatrecht

Het vormingsinitiatief van het Steunpunt Internationaal Privaatrecht organiseert vormingen voor personen die beroepshalve in aanraking komen met de problematiek van mensen van vreemde herkomst die juridische bijstand nodig hebben, om na te gaan welk nationaal privaatrecht in hun situatie van toepassing is. Deze mensen stuiten namelijk onder meer op rechtsconflicten tussen het buitenlandse familierecht, de internationale verdragen die België ondertekende en bepaalde fundamentele waarden in onze samenleving.

Het doel van dit vormingsinitiatief is om bij een bredere groep professionelen deskundigheid te ontwikkelen aangaande de thema's die met het privaatrecht van mensen van vreemde herkomst te maken hebben.

In het werkjaar 2008-2009 wil men met deze vorming 300 gemeentelijke ambtenaren bereiken evenals 100 medewerkers van CAW's, integratiecentra, OCMW's en vrouwenmiddenveld.

BELEIDSACCENTEN

In dit onderdeel beschrijven we de voortgang van de nieuwe beleidsinitiatieven die in het Vlaams actieplan 2005-2009 of de actualisatie 2007 of 2008 ervan werden voorgesteld. Ook worden de nieuwe beleidsaccenten voor 2009 betreffende dit grondrecht voorgesteld.

4.2 Schuldbemiddelingsdiensten in CAW en OCMW

Elke erkende instelling voor schuldbemiddeling in de autonome Centra voor Algemeen Welzijnswerk en de OCMW's heeft één of meer deskundige schuldbemiddelaars. Zij zetten zich in voor het meest kansarme cliënteel dat om financiële of psychosociale redenen geen beroep kan doen op de advocatuur. Ter ondersteuning van deze erkende diensten voor schuldbemiddeling, werd in samenwerking met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) en het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk (SAW) het Vlaams Centrum Schuldbemiddeling (VCS) opgericht.

De subsidies van het Vlaams Centrum Schuldbemiddeling werden in 2008 recurrent verhoogd tot 274.000 euro voor het uitvoeren van volgende taken: de opleiding van schuldbemiddelaars (met medewerking van onder andere het Vlaams Netwerk), het actueel houden van een handboek schuldbemiddeling, het inrichten van een juridische helpdesk, preventie en educatie, informatie- en documentatieverzameling, kwaliteitsbewaking en – bevordering. Het VCS kreeg 100.000 euro extra subsidies voor de uitbouw van de helpdesk rond energieschulden en de concrete uitwerking van een preventieproject voor jongeren. In 2009 wordt dit takenpakket geïntegreerd gesubsidieerd met een bedrag van 374.000 euro.

In 2008 werd er een eerste keer uniform geregistreerd door alle instellingen voor schuldbemiddeling. De resultaten van deze registratie worden begin 2009 bekendgemaakt. Hierdoor kan er een beter zicht gevormd worden van de problematiek waarmee de erkende instellingen geconfronteerd worden. Ook beleidsconclusies kunnen hieraan gekoppeld worden, bijvoorbeeld op het vlak van preventie of ondersteuning van de instellingen. In 2009 wordt de registratie herhaald, na de nodige aanpassingen. Er zal dan bijvoorbeeld ook gepeild worden naar wachtlijsten bij de erkende instellingen voor schuldbemiddeling.

Het Vlaams Platform Schuldoverlast, dat bestaat uit experts en vertegenwoordigers van de betrokken sectoren en waar het Vlaams Netwerk mee rond de tafel zit., kwam in 2008 drie keer samen.

In 2009 werkt het VCS een themapakket uit voor scholen rond de schuldenproblematiek. Het lessenpakket 'op eigen benen' maakt hier deel van uit. Er wordt nagegaan hoe dit voor andere richtingen dan het beroepsonderwijs gebruikt kan worden.

5. Cultuur en vrije tijd

Iedere burger zou de mogelijkheid moeten krijgen om zichzelf te ontplooiën via culturele en andere vrijetijdsactiviteiten. Dat is een belangrijke vorm van maatschappelijke participatie. Niettemin blijven er nog altijd drempels die mensen in armoede verhinderen om deel te nemen aan het bestaande culturele aanbod. De afstand tussen culturele voorzieningen en kwetsbare groepen blijft vrij groot.

ACTIES

In dit onderdeel beschrijven we het lopende beleid. Een aantal maatregelen dient namelijk te worden gecontinueerd om resultaten te bereiken in de hardnekkige en complexe problematiek van armoede. Per actie worden de realisaties in 2008 en de plannen voor 2009 vermeld.

5.1. Jeugdwerk met maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren

Elk gemeentebestuur moest in haar jeugdwerkbeleidsplan 2002–2004 de acties beschrijven om meer kinderen en jongeren in achterstellingsituaties te bereiken. 41 geselecteerde gemeenten kregen extra middelen voor doelgroepspecifieke jeugdwerkinitiatieven of de integratie van bijzondere doelgroepen in bestaande jeugdwerkinitiatieven. In 2005 startte de uitvoering van het jeugdwerkbeleidsplan 2005–2007 waarin de 41 geselecteerde gemeenten werk maakten van de geformuleerde acties.

In 2008 werd de besteding van de extra middelen voor het jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren van de 41 geselecteerde gemeenten in 2007 geëvalueerd. Hieruit bleek dat nagenoeg alle gemeenten deze middelen goed hebben besteed.

Voor de periode 2008–2010 wordt door de steden en gemeenten een nieuw jeugdbeleidsplan opgemaakt. Ook voor deze beleidsperiode werden 40 gemeenten geselecteerd op basis van de verschillende indicatoren. Vaak gaat het om dezelfde steden en gemeenten als uit de vorige beleidsperiode, maar sommigen vallen af en andere komen voor het eerst in aanmerking voor deze extra subsidies.

Ook na 2008 zal men aantal gemeenten en steden blijven ondersteunen om jeugdwerk voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren op te zetten. Driejaarlijks wordt er een herberekening gemaakt van de middelen en de steden en gemeenten die hiervoor in aanmerking komen.

5.3. Beurzen om deel te nemen aan internationale initiatieven

De Vlaamse overheid wil jongeren die afkomstig zijn uit situaties van sociale uitsluiting en armoede de kans bieden om een internationale ervaring mee te maken. Daarom geeft ze een beurs als die jongeren willen deelnemen aan een internationaal initiatief dat wordt georganiseerd door een erkende en gesubsidieerde jeugdvereniging. De beurs betreft een

tussenkost van 75% van de reiskosten (tot maximaal 750 euro) en een forfaitair bedrag van 250 euro per maand verblijf in het buitenland (met een maximum van drie maanden).

In 2007 werden 48 dossiers goedgekeurd voor een budget van 68.976,50 euro, daarmee werden alle aanvragen die in aanmerking kwamen voor subsidiëring goedgekeurd. Het beschikbare budget is gestegen ten opzichte van de voorgaande jaren. Ook in 2008 tracht men alle aanvragen positief af te ronden.

5.4. Buurtsport

De campagne Buurtsport geeft specifieke aandacht aan sporten in de eigen buurt en leefwereld. Men wil zoveel mogelijk sportkansarme jongeren zo regelmatig mogelijk laten sporten op ieders prestatieniveau. Deze doelgroep is vaak moeilijk te bereiken door andere acties omwille van allerlei financiële of sociale drempels, of omdat de afstand tot sportfaciliteiten te groot is.

Vanaf 2008 werd Buurtsport als een deel van het Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid vzw (ISB), het steunpunt-expertisecentrum lokaal sportbeleid, via het decreet lokaal sportbeleid structureel ondersteund. Buurtsport vormt in het decreet lokaal sportbeleid immers één van de mogelijke invullingen van programma's anders georganiseerd sporten.

5.5 . Toerisme voor allen

5.5.1. Steunpunt Vakantieparticipatie

Iedereen verdient vakantie. Vakantie is een basisrecht en dit staat ook zo beschreven in art 24 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (10 december 1948). Helaas moeten we vaststellen dat vandaag vele Vlamingen niet op vakantie kunnen gaan. Mensen met een beperkt inkomen moeten keuzes maken, voor vrije tijd en vakantie schiet er vaak weinig tot niets over. Het Steunpunt Vakantieparticipatie onderhandelt met toeristische partners om tot een goedkoper vakantieaanbod te komen en zo een vakantie aan te kunnen bieden aan een sociaal tarief aan mensen met een laag inkomen.

In 2008 was er een budgetverhoging van 100 000 euro om de werking nog verder te optimaliseren. Het budget van het Steunpunt Vakantieparticipatie werd hierdoor meer dan verdubbeld, van 62.000 naar 162.000 euro.

In september 2008 waren 963 sociale organisaties lid van het Steunpunt Vakantieparticipatie. Het jaarlijks uitgewerkte vakantieaanbod betreft momenteel 103 toeristische attracties, een aantal groepshuizen, 83 accommodaties bieden individuele of gezinsvakanties aan. 25 verenigingen bieden georganiseerde vakanties aan. In 2006 werden 20.632 vakantiegangsters bereikt, in 2007 waren dat er 50.980. In 2008 steeg dit aantal verder tot 72.912 vakantiegangsters.

350 deelnemers namen in 2008 deel aan een jaarlijks forum waar alle partners (sociale organisaties, vakantiegangsters en toeristische aanbieders) elkaar ontmoeten. Op 20 januari 2009 wordt een volgend forum georganiseerd.

De hoge vervoerskost komt telkens terug als een hoge drempel om op vakantie of daguitstap te gaan. Dankzij een overeenkomst met De lijn kunnen vakantiegangsters gratis dag- of weekpassen verkrijgen als ze een dagje uit of vakantie plannen.

In 2008 werd er ook onderzoek verricht naar de effecten en het belang van vakantie. In 2009 wordt dit onderzoek gepubliceerd.

In 2009 wil het Steunpunt Vakantieparticipatie het vakantieaanbod verder uitbreiden, zodat meer mensen van een vakantie kunnen genieten. Het aanbod kan de vraag immers niet volgen. Er worden diverse acties ondernomen om toeristische verblijven en attracties te motiveren om sociale tarieven te hanteren. Het is belangrijk dat de dienstverlening niet in het gedrang komt.

5.5.2. Sociaal toeristische verenigingen

Organisaties die zich specifiek richten op het organiseren van vakanties voor kinderen, jongeren en/of gezinnen die in armoede leven, kunnen rechtstreeks worden erkend en ondersteund door Toerisme Vlaanderen. Deze organisaties worden allen gekenmerkt door een grote vrijwilligerswerking. In 2008 zijn 13 sociaal-toeristische verenigingen, of 'opstaporganisaties', erkend en gesubsidieerd in het kader van "Toerisme voor Allen". In 2007 konden bijna drieduizend mensen genieten van een binnen- of buitenlandse vakantie via de werking van deze organisaties.

De middelen hiervoor voorzien stijgen in 2009 met 50.000 euro tot 445.000 in totaal.

BELEIDSACCENTEN

In dit onderdeel beschrijven we de voortgang van de nieuwe beleidsinitiatieven die in het Vlaams actieplan 2005-2009 of de actualisatie 2007 of 2008 ervan werden voorgesteld. Ook worden de nieuwe beleidsaccenten voor 2009 betreffende dit grondrecht voorgesteld.

5.6. Praktijkvoorbeelden voor de participatie van laaggeschoolden in het jeugdwerk

De Vlaamse overheid wil het jeugdwerkeraanbod meer toegankelijk maken voor specifieke doelgroepen en de creatie van een aan specifieke doelgroepen aangepast aanbod voor kinderen en jongeren stimuleren. Tevens wil ze de verbreding en diversiteit van het jeugdwerkeraanbod waarborgen en stimuleren.

Laaggeschoolden zijn één van deze specifieke doelgroepen. Onderzoek heeft immers een significante relatie aangetoond tussen scholingsgraad en participatie aan het jeugdwerk. Een aantal steden en gemeenten heeft al een werking rond laaggeschoolden opgestart. Door die praktijkvoorbeelden in kaart te brengen en deze werkingen toe te lichten kunnen positieve voorbeelden beter verspreid en ontwikkeld worden en zo inspirerend werken voor andere actoren in de jeugdsector.

In 2008 werd de lokale jeugdbeleidsplanning uitgevoerd, met aandacht voor bijzondere projecten met kortgeschoolde jongeren. Binnen de plaatsbezoeken uitgevoerd door de afdeling jeugd werd er expliciet gepeild naar de invulling van het thema diversiteit binnen het lokale jeugd(werk)beleid. Steunpunt Jeugd heeft een databank met 'good practice' acties in jeugdwerk m.b.t. kansengroepen opgenomen op de website. Er werd een budget voorzien van 173.000 euro voor experimenteel en vernieuwend jeugdwerk.

In 2009 wordt bij de verder uit te voeren plaatsbezoeken blijvend aandacht besteed aan het thema diversiteit en hoe de vier verschillende doelgroepen, waarvan één laaggeschoolde jongeren is, aan bod komen binnen het lokale jeugd(werk)beleid en de uitvoering ervan. De bevindingen van deze plaatsbezoeken worden gebundeld. Het eerste jaar van uitvoering

van de nieuwe gemeentelijke jeugdbeleidsplannen wordt geëvalueerd: werden effectief meer kortgeschoolde jongeren bereikt in het jeugdwerk? Tevens wordt in 2009 het budget voor experimenteel en vernieuwend jeugdwerk verhoogd tot 192.000 euro.

5.7. Sociaal-artistieke initiatieven

In uitvoering van het Kunstendecreet wordt er ondersteuning geboden aan organisaties die in hoofdzaak procesmatige werkingen opzetten met een sociale en artistieke dimensie. Laagdrempeligheid is een voorwaarde voor deze sociaal-artistieke initiatieven. Sociaal-artistieke praktijken zijn werkvormen bij uitstek om beleidslijnen zoals participatie, armoedebestrijding en interculturaliteit binnen de sector te ontplooiën.

In 2008 werden 10 organisaties structureel en 11 organisaties projectmatig gesubsidieerd. Deze organisaties zijn actief in hun regio gespreid over Vlaanderen en Brussel. In 2007 besliste de minister ook dat 5 organisaties voor hun meerjarige werking in de periode 2008-2009 worden gesubsidieerd. Deze komen dus bij de 5 organisaties die voor de periode 2006-2009 reeds worden gesubsidieerd.

Voor de projectperiode 2009 zijn 18 dossiers ingediend voor een projectsubsidie en een dossier voor een internationaal project. Er werden tevens 17 aanvragen ingediend voor de subsidiëring van meerjarige werkingen 2010-2012.

De volgende subsidieronde meerjarige werkingen omvat de periode 2010-2012, uitzonderlijk zijn er dus geen twee of vierjarige werkingen te subsidiëren. Na deze driejarige periode wordt normaliter vervolgd met opnieuw twee- en vierjarige subsidieperiodes.

5.8. Aandacht voor mensen in armoede bij de opmaak van het decreet Lokaal Sportbeleid

Men wil de deelname van mensen in armoede verhogen door de toegankelijkheid tot bestaande clubs en programma's te vergemakkelijken en door specifieke en meer diverse en eventueel op maat gemaakte sportpraktijk te initiëren.

Het decreet Lokaal Sportbeleid, dat in 2007 van toepassing is geworden, wil uitdrukkelijk een beleid stimuleren dat een meer diverse sportpraktijk voortbrengt. Een gericht remediërend en stimulerend beleid zal worden gevoerd voor wie nog niet sport, o.a. door armoede.

Er is nood aan goede praktijkvoorbeelden die bewijzen dat financiële, culturele en andere drempels met succes kunnen worden weggewerkt. Die voorbeelden kunnen zowel door de overheid als door privé-initiatieven ruimer worden bekendgemaakt.

Lokale en regionale besturen kunnen via dit decreet middelen krijgen voor de uitvoering van hun lokaal sportbeleidsplan, op voorwaarde dat ze investeren in drie kernopdrachten (ondersteuning sportclubs, aandacht voor de anders georganiseerde sport en sociale correctie naar kansengroepen). Voor de beleidssubsidies is een bedrag van 11,5 miljoen euro op jaarbasis voorzien. Wanneer we ook de cofinanciering meetellen komt dit op 17,25 mio euro, waarvan minimum 10 %, of 1,725 mio euro moet worden besteed aan sociale correctie en toegankelijkheid van sport voor kansengroepen.

5.9. Leidraad diversiteit voor het jeugdwerk

In het kader van het lokaal jeugdwerkbeleid zal een leidraad diversiteit worden ontwikkeld. Die moet de lokale besturen een houvast geven voor de ontwikkeling van een zo divers mogelijk jeugdbeleid, waarbij mensen in armoede een belangrijke doelgroep vormen.

De leidraad werd gepubliceerd in 2006. In 2007 werd deze verder gepromoot en werd er begeleiding voorzien in functie van de opmaak van het jeugdwerkbeleidsplan 2008-2010. In 2008 werd gewerkt aan de verschillende doelstellingen en acties uit dit plan, met specifieke aandacht voor de acties rond diversiteit. Dit wordt verdergezet in 2009.

5.10. Meer vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede: Participatiedecreet

Vrijetijdsparticipatie is sociaal ongelijk verdeeld over de bevolking. Participatie kan belemmerd worden omwille van bepaalde drempels zoals informatie, het kostenplaatje, culturele drempels, ... Cultuur-, jeugdwerk- of sportparticipatie kan een belangrijke factor zijn in het doorbreken van een sociaal isolement en een hefboom voor de eigen culturele identiteit.

Met de goedkeuring van het Participatiedecreet (voluit: het decreet houdende flankerende en stimulerende maatregelen ter bevordering van de participatie in cultuur, jeugdwerk en sport) in 2008 zijn een aantal belangrijke nieuwe maatregelen in de strijd tegen armoede in stelling gezet.

Een eerste maatregel is de subsidiëring van lokale netwerken armoede. Deze subsidies worden, op basis van een trekkingsrecht, aan gemeenten toegekend voor de realisatie van een lokale afsprakennota vrijetijdsparticipatie voor mensen in armoede. Om aanspraak te maken op deze subsidies moeten de gemeenten een lokaal netwerk realiseren waarbij minimaal betrokken zijn: de gemeentelijke dienst(en) voor vrije tijd, het plaatselijke OCMW en lokale verenigingen met een werking van of die zich richt op de doelgroep van mensen in armoede. In de afsprakennota zijn de maatregelen opgenomen die ondernomen zullen worden voor enerzijds de financiering van de deelname door personen in armoede aan vrijetijdsinitiatieven, - activiteiten en – verenigingen en anderzijds voor de ondersteuning en financiering van social-profitinitiatieven van of voor personen in armoede op sportief, jeugdwerk- of cultureel vlak. Hiervoor is vanaf 2009 een budget van 1.650.000 euro beschikbaar.

Aansluitend hierbij voorziet het fonds vrijetijdsparticipatie in tussenkomsten voor verenigingen in armoede bij de deelname aan cultuur, jeugdwerk of sportinitiatieven in die gemeenten die (nog) niet ingestapt zijn in de lokale netwerken. Dit fonds was voorheen beter gekend als het fonds cultuurparticipatie en kent vanaf 2009 dus een verbreding naar jeugdwerk en sportparticipatie. Via dit fonds cultuurparticipatie ontvingen in 2007 en 2008 jaarlijks ongeveer 18.000 mensen in armoede een tussenkomst voor de participatie aan een cultureel initiatief.

Voor een optimale implementatie van deze lokale netwerken en een goede begeleiding van de betrokken gemeenten en verenigingen wordt er via het participatiedecreet, naast het fonds vrijetijdsparticipatie, ondersteuning voorzien via twee kanalen. Een eerste is de subsidiëring van de vzw Demos als participatie-instelling die vanuit de leefwereld en het perspectief van kansengroepen de verdieping en vernieuwing van de participatie van kansengroepen aan cultuur, jeugdwerk en sport versterkt. De organisatie ontvangt jaarlijks een subsidie van 600.000 euro en heeft verschillende opdrachten in de realisatie en ondersteuning van deze netwerken. Het Vlaams Netwerk Armoede heeft ook een opdracht als expertisevereniging binnen het participatiedecreet voor de ondersteuning van de armoedeverenigingen. Zij ontving hiervoor in 2008 een subsidie van 50.000 euro en vanaf 2009 een jaarlijkse subsidie van 60.000 euro.

Het fonds vrijetijdsparticipatie staat daarnaast eveneens in voor het aangaan van afspraken met landelijke partners uit het niet gesubsidieerde aanbod om tussenkomsten in de participatie voor armoedeverenigingen te realiseren. Dit aanbod geldt voor zowel voor verenigingen die zich binnen een gemeente met een lokale afsprakennota bevinden als voor de andere armoedeverenigingen. In 2009 ontvangt het fonds vrijetijdsparticipatie voor haar opdrachten een totaalsubsidie van 532.000 euro.

Binnen het participatiedecreet is eveneens een projectenregeling voorzien voor initiatieven die via een vernieuwend concept kansengroepen toeleiden naar culturele, jeugwerk- of sportieve activiteiten of die uitgaan van kansengroepen. Personen in armoede vormen één van de vijf expliciete kansengroepen in dit verband. Het totale budget voor deze projectenregeling bedraagt jaarlijks 1.800.000 euro.

Ook bij andere maatregelen gericht op kansengroepen binnen het participatiedecreet zijn personen in armoede een expliciete doelgroep.

- Zo kunnen gemeenschapscentra vanaf 2008 een subsidie ontvangen ter ondersteuning van een aanbod voor kansengroepen in het gemeenschapscentrum;
- Tot zes landelijke verenigingen kunnen subsidies ontvangen voor de realisatie van vormingsinitiatieven die de elementaire competenties voor maatschappelijke participatie verhogen;
- Organisaties die werken met mensen met een laag inkomen of waar armen het woord nemen kunnen een tussenkomst ontvangen in de uitkoopsom van een cultureel aanbod uit het aanbod Podium en Nieuw Talent.

Het participatiedecreet voorziet eveneens in de subsidiëring van proeftuinen die kansengroepen stimuleren tot en begeleiden bij het ontwikkelen van jeugdverenigingen. In 2008 werd een eerste maal een subsidie toegekend aan vzw Uit de Marge om armoedeverenigingen te begeleiden bij deze ontwikkeling. In 2009 is een subsidieoproep gelanceerd naar armoedeverenigingen om jeugdverenigingen te ontwikkelen.

5.11. Maatregelen toeleiding Sport

Vanaf 2009 wordt de maatregel opgestart dat voor kinderen uit families in armoede die deelnemen aan Bloso-sportkampen 50% korting gegeven wordt. In 2008 werd hiervoor reeds een eerste proefproject gerealiseerd in twee Bloso centra (Genk en Hofstade).

Daarnaast werd in 2008 met vijf sportfederaties een toeleidingstraject opgestart om de drempels voor bepaalde kansengroepen bij de deelname aan sportkampen aan te pakken. Personen in armoede vormen binnen dit traject een belangrijke doelgroep.

6. Inkomen

Sociale zekerheid, leefloon, minimumlonen: de meeste domeinen die met inkomen te maken hebben, zijn federale materie. Vlaanderen kan voor dit recht dus maar een beperkte bijdrage leveren. Toch zijn er al verschillende stappen gezet.

ACTIES

In dit onderdeel beschrijven we het lopende beleid. Een aantal maatregelen dient namelijk te worden gecontinueerd om resultaten te bereiken in de hardnekkige en complexe problematiek van armoede. Per actie worden de realisaties in 2008 en de plannen voor 2009 vermeld.

6.1. Maximumfactuur voor niet-medische zorgkosten

Thuiszorg kan de financiële draagkracht van een zorgvrager en zijn familie zwaar belasten. In de thuiszorgregelgeving is bepaald dat de financiële draagkracht van de gebruiker geen criterium mag zijn voor de voorzieningen in hun beslissing om al dan niet hulp te bieden. De maximumfactuur in de zorg (MAZ) wil aan zorgbehoevende personen met een beperkte financiële draagkracht en hoge aantoonbare niet-medische zorgkosten de garantie op financiële toegankelijkheid van een welbepaald pakket aan niet-medische zorgprestaties bieden.

Ter voorbereiding van de verdere inhoudelijke en technische uitwerking van de maximumfactuur in de zorg of zorgbonus wordt een studieopdracht uitgevoerd bij een representatief staal van de zorgbehoevende populatie in Vlaanderen. Dit onderzoek moet een gedetailleerd en betrouwbaar beeld schetsen van het inkomen (en de inkomensbronnen) en van de niet-medische uitgaven die voortvloeien uit de zorgbehoevendheid.

Het onderzoek moet tevens informatie verschaffen over de reden(en) voor het niet-gebruik van niet-medische zorgvormen, dienstverlening en hulpmiddelen (b.v. omwille van de financiële kost, niet-beschikbaarheid van het aanbod, ...) en over de mate waarin de zorg zou wijzigen indien aan de reden(en) voor niet-gebruik zou tegemoetgekomen worden (b.v. door financiële ondersteuning).

Dit onderzoek loopt tot het voorjaar 2009.

6.2. De Vlaamse Zorgverzekering

De Vlaamse Zorgverzekering is een instrument dat los van de sociale zekerheid reserves opbouwt voor de financiering van de bijstand aan personen en de middelen verdeelt onder haar leden die bijdragen aan een fonds.

Ongeveer 180.000 zorgbehoevenden ontvingen in 2007 een uitkering voor hun niet-medische kosten vanwege de Vlaamse Zorgverzekering. De totale vergoedingen aan zorgbehoevenden benaderden in 2007 de 220 miljoen euro tegenover ongeveer 200 miljoen in 2006.

De tenlasteneming voor mantel- en thuiszorg werd geleidelijk verhoogd van 90 euro tot 125 euro, even hoog als de tenlasteneming voor residentiële zorg. Vanaf 1 maart 2009 worden de tenlastenemingen voor mantel- en thuiszorg en residentiële zorg verhoogd van 125 euro naar 130 euro.

Verder bedraagt de bijdrage die mensen jaarlijks voor de zorgverzekering moeten betalen, vanaf 2009 ook 10 euro voor personen die op het OMNIO-statuuat recht hebben (naast de personen die recht hebben op de verhoogde tegemoetkoming in het kader van de ziekteverzekering).

6.3. Kwetsbare bewonersgroepen op het platteland

Op het platteland, en in het bijzonder bij specifieke groepen als landbouwers of ouderen, heerst vaak verdoken armoede. De Vlaamse overheid ontwikkelt specifieke instrumenten om armen op het platteland op te sporen, te bereiken en verder te begeleiden via geïntegreerde armoedebestrijdingsprogramma's.

Deze actie omvat concrete projecten in het kader van het Programmadocument voor Plattelandsontwikkeling van de Vlaamse minister voor Plattelandsbeleid die gericht zijn op een geïntegreerd plattelandsbeleid.

In 2007 startten 16 lokale projecten in het kader van de Europese programmaperiode plattelandsontwikkeling (PDPO II) inzake basisvoorzieningen, intermediaire dienstverlening en dorpskernvernieuwing. In 2008 startten zeven nieuwe projecten in dit kader.

In 2009 zullen deze projecten opgevolgd worden. Er wordt gewerkt aan de optimalisering van de ondersteuning van de projecten van diverse doelgroepen. In het kader van de Europese programmaperiode plattelandsontwikkeling 2007-2013: PDPO II wordt in 2009 terug een nieuwe oproep gedaan voor projecten.

Er worden ook nieuwe adviezen geformuleerd voor de verschillende doelgroepen van het platteland, onder andere rond bereikbaarheid en kwaliteit van gezondheidszorgvoorzieningen in landelijke gebieden. De afgeleverde adviezen van het interbestuurlijk plattelandsoverleg (welzijn en gezin) worden opgevolgd. De werking van dit interbestuurlijk plattelandsoverleg wordt tevens tussentijds geëvalueerd en geoptimaliseerd.

Er werd ten slotte ook een plattelandsbeleidsplan opgemaakt, waarvoor deze adviezen input leverden.

7. Onderwijs

Een (zeer) laag scholingsniveau heeft vaak ingrijpende gevolgen: het hypothekeert de verdere arbeidsloopbaan en vergroot de kans op sociale uitsluiting. Het onderwijs moet zijn rol als hefboom voor sociale mobiliteit en als middel tegen een verdere dualisering van de samenleving nog waarmaken. Recent onderzoek bewijst dat er nog een lange weg te gaan is.

ACTIES

In dit onderdeel beschrijven we het lopende beleid. Een aantal maatregelen dient namelijk te worden gecontinueerd om resultaten te bereiken in de hardnekkige en complexe problematiek van armoede. Per actie worden de realisaties in 2008 en de plannen voor 2009 vermeld.

7.1. Financiële drempels in het onderwijs wegnemen

Financiële ondersteuning in basis- en secundair onderwijs geeft kinderen van minvermogende ouders de kans om te participeren in het leerplichtonderwijs. Ze bevordert bovendien de doorstroming naar het hoger onderwijs.

Op 8 juni 2007 keurde het Vlaams Parlement het “Decreet betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap” goed. Dit decreet bundelt de volledige regelgeving met betrekking tot studiefinanciering voor alle onderwijsniveaus. Het decreet schakelt de voorwaarden om in aanmerking te komen voor een studietoelage voor alle onderwijsniveaus (van kleuter- tot hoger onderwijs) gelijk. Het beoogt een groter aantal studerende recht te laten hebben op een toelage. De nieuwe wetgeving ging in op 1 september 2007. Vanaf 1 september 2008 komen voor het eerst kleuters, leerlingen lager onderwijs en leerlingen in het deeltijds leerplichtonderwijs in aanmerking voor een schooltoelage. Dezelfde inkomensgrenzen worden gehanteerd zowel voor het basisonderwijs als voor het secundair en hoger onderwijs. Als een leerling te vaak afwezig is, wordt de toelage het tweede schooljaar ingehouden of teruggevorderd.

De toelagebedragen werden voor alle onderwijsniveaus verhoogd in vergelijking met het voorbije school-/academiejaar. Eén aanvraagdossier per gezin volstaat, ook als er zowel kinderen in het basisonderwijs als in het secundair of hoger onderwijs zitten.

Het bestaande verwerkingsprogramma voor de aanvragen van het hoger onderwijs werd in 2007 en 2008 verder verfijnd en uitgebreid met de module voor het indienen van aanvragen voor het secundair onderwijs. Voor het school- en academiejaar 2007-2008 werd het gezinsdossier ingevoerd en kan de aanvrager online zowel voor hoger als voor secundair onderwijs, de aanvraag digitaal indienen. 13.058 aanvragen gebeurden voor het school- en academiejaar 2007-2008 online. Vanaf het school- en academiejaar 2008-2009 is het mogelijk om één aanvraag digitaal in te dienen zowel voor hoger als voor secundair als voor basisonderwijs. Deze aanpassingen beogen een groter bereik van de doelgroep evenals een sterke administratieve vereenvoudiging voor de burger.

In 2008 werd er campagne gevoerd om de doelgroep te informeren over de studietoelagen en aan te zetten tot het indienen van een aanvraag. Dit gebeurde onder meer door tv- en radiospots, samenwerking met Klasse, de vernieuwde website www.studietoelagen.be (of

www.schooltoelagen.be), zitdagen in samenwerking met de Vlaamse steden en gemeenten waarbij er effectief hulp geboden wordt bij het indienen van de aanvraag, gerichte communicatie naar de scholen, mailing naar studenten hoger onderwijs, samenwerking met de Vlaamse infolijn 1700, verankeren van een bondgenootschap met LOP's...

Op basis van simulaties is de prognose dat er voor 2008-2009 in totaal 317.000 gezinsdossiers in aanmerking zullen komen, wat overeenkomt met 394.000 individuele dossiers.

In 2009 wil men naast enkele kleine technische wijzigingen ook de decretale basis leggen voor het project automatische rechtentoekenning. Dit project zal op basis van een proactieve screening van de gerechtigden de gerechtigden zelf aanschrijven en voor hen de gegevens die in de overheidsdatabanken zitten invullen. Dit zal het voor de burger gemakkelijker maken een toelage te krijgen. Deze decretale wijzigingen en de automatische rechtentoekenning vereist uiteraard ook wijzigingen aan de bestaande applicatie en een specifieke communicatieaanpak. Ook dit is gepland in 2009. Men wil ook contacten opbouwen met het Vlaams Minderhedencentrum, dat naar analogie met onder meer de OCMW's, LOP's, armoedeverenigingen een belangrijke partner kan worden om toegang te krijgen tot een moeilijk te bereiken doelgroep.

7.2. Het principe van de kostenbeheersing

Sinds 1 september 2007 maakt een officiële lijst duidelijk welke materialen ouders van kinderen in het **basisonderwijs** van de school ter beschikking moeten krijgen. Alles wat op de lijst staat, moet kosteloos ter beschikking zijn voor de kinderen op school. Hiertoe werd in juni 2007 en 2008 aan elke basisschool 45 euro extra per leerling toegekend. Vanaf 2008-2009 zijn deze extra middelen opgenomen in de nieuwe financiering.

Sinds 1 september 2008 werken basisscholen met een dubbele maximumfactuur. Deze maximumfacturen hebben betrekking op de activiteiten die scholen organiseren om het leren boeiender en aangenamer te maken en op de meerdaagse uitstappen. Het gaat bijvoorbeeld over toneelbezoek, schooluitstappen van één of meerdere dagen, verplicht tijdschrift... Om de kostprijs van deze activiteiten voor ouders te begrenzen, is er vanaf 2008-2009 een scherpe maximumfactuur (voor kleuters: 20 euro, voor lagere school: 60 euro) en een minder scherpe maximumfactuur voor meerdaagse uitstappen (voor kleuters: 0 euro, voor lagere school: 360 euro voor zes jaar LO). De scholen krijgen meer werkingsmiddelen, zodat zij de kosten kunnen beperken, zonder het aanbod te verschromelen (gemiddeld 130 euro per leerling).

Het is niet haalbaar om in het **secundair onderwijs** het principe van de kosteloosheid in te voeren. Daarvoor zijn er teveel verschillen tussen de richtingen. Daarom werkt de Vlaamse Regering in overleg met de inrichtende machten een beleid uit van kostenbeheersing en beperking van de facturen. Ook de Koning Boudewijnstichting is hierin partner, om kostenbeheersing structureel in de dagelijkse werking van de secundaire scholen ingebouwd te krijgen. Voor het technisch en beroepsonderwijs worden extra financiële middelen uitgetrokken voor de vernieuwing van de machineparken. Voor studierichtingen waarvoor een dure uitrusting nodig is, is de regeling van de knelpuntpremie geïntroduceerd, die wordt toegekend aan leerlingen in studierichtingen die leiden tot de invulling van een knelpuntberoep. Tegelijk worden de school- en studietoelagen uitgebreid (zie ook 7.1).

7.3. Gelijke onderwijskansen in het basis- en secundair onderwijs

Alle leerlingen moeten optimale leer- en ontwikkelingskansen krijgen, zonder uitsluiting of discriminatie. Het gelijke-onderwijskansenbeleid wil de sociale samenhang en integratie bevorderen en aandacht besteden aan de diversiteit van iedere leerling.

Het beleid is opgebouwd rond drie krachtlijnen: het principiële recht op inschrijving in de school van eigen keuze; de oprichting van lokale overlegplatforms en commissie inzake leerlingenrechten en een geïntegreerd ondersteuningsaanbod (met extra uren) dat scholen de mogelijkheid geeft om een zorgbrede werking te ontwikkelen voor kansarme kinderen

Het gelijke-onderwijskansendecreet werd in 2005 bijgestuurd. Het doel van deze bijsturing was de toepasbaarheid verhogen en ervoor zorgen dat scholen instrumenten kregen om een actief beleid naar de doelgroepen te kunnen voeren. De nieuwe maatregelen zijn van toepassing sinds het schooljaar 2006-2007 en werden sindsdien verder toegepast.

Sinds 1 september 2008 gebeurde er een nieuwe aanpassing. Het GOK-decreet garandeert een recht op inschrijving aan alle leerlingen in elke school. De combinatie daarvan met de vaststelling dat in een beperkt aantal scholen een capaciteitsprobleem bestaat, heeft ertoe geleid dat dit probleem heel zichtbaar wordt. In enkele scholen volstaat het aantal beschikbare plaatsen niet meer om alle kandidaat-leerlingen in te schrijven. Dat leidt dan weer tot mediatieke wachtrijen en kampeertoestanden bij de inschrijvingen. Om dat probleem tegen te gaan is er voor een decretale rechtsgrond gezorgd zodat scholen de komende twee jaar onder bepaalde voorwaarden kunnen experimenteren met mogelijke oplossingen. Op basis van de experimenten komt er later een structurele regeling.

Vanaf het schooljaar 2007-2008 is er in het kader van kleuterparticipatie GOK+ bijgekomen. Alle scholen met kleuteronderwijs, die minstens 40% GOK-kleuters tellen, komen daarvoor in aanmerking. GOK+ is er op gericht te voorzien in een maximale ondersteuning en begeleiding van onderwijskansarme kleuters. Omwille van de hogere eisen en draagkracht die deze kleuters aan de scholen stellen, worden een aantal aanvullende GOK-lestijden toegekend aan scholen die het zwaarst worden belast. Dit betekent dat de scholen met een hoge concentratie (gelijk of groter dan 40%) aan onderwijskansarme kleuters bijkomende middelen krijgen in de vorm van aanvullende GOK-lestijden om deze kleuters beter te kunnen ondersteunen en opvolgen. GOK+ is een bijkomende ondersteuning voor die scholen die het echt wat moeilijker hebben.

Vanaf het schooljaar 2008–2009 is de derde GOK-cyclus van start gegaan met dezelfde procedure en dezelfde indicatoren van de twee voorgaande GOK-cycli. Alleen zijn er 2 indicatoren anders bevraagd dan voorheen, nl. thuistaal niet het Nederlands en vervangingsinkomen en werden alle scholen gevraagd om gegevens in te sturen terwijl de 2 vorige cycli werkten op basis van vrijwilligheid.

Scholen die in 2008, in vergelijking met 2005, lestijden GOK en/of GOK+ verliezen (door vb. een daling van het aantal leerlingen, of het aantal doelgroepleerlingen) krijgen bij wijze van sociale maatregel een compensatie. Voor een periode van 3 opeenvolgende schooljaren wordt de helft van het verlies van hun aantal lestijden GOK en/of GOK+ gecompenseerd. Deze maatregel is van start gegaan op 1 september 2008.

Het budget voor GOK is eveneens verhoogd via 2 maatregelen:

1. het garanderen van de lestijden per punt zorgt voor een meerkost van 2,860 miljoen euro (op kruissnelheid)
2. in het kader van GOK is eveneens een sociale tewerkstellingsmaatregel genomen eveneens goed voor 2,830 miljoen euro.

7.4. Spijbelen in het basis- en secundair onderwijs

Het leerrecht van jongeren moet maximaal worden gegarandeerd. Het voorkomen en opvolgen van afwezigheden en schoolverzuim is dan ook een belangrijke taak van onderwijs. Een recente evaluatie van het beleid rond spijbelen en schoolverzuim was de aanleiding voor een actieplan: 'een sluitende aanpak voor spijbelen en schoolverzuim'. Dit actieplan stelt een integrale aanpak van de spijbelproblematiek voor. Integraal omdat men zich richt op alle betrokken actoren: leerlingen, leerkrachten, ouders, schooldirecties, CLB's, lokale overheden, artsen.... Maar ook integraal omdat men aandacht heeft voor het hele continuüm van sensibiliseren en informeren over preventie en begeleiding tot uiteindelijk, indien nodig, sanctionering. Ook dit jaar is een spijbelteam aangesteld voor de implementatie van deze beleidsacties.

Heel wat aandacht gaat naar het voorkomen van leerplichtproblemen: we willen scholen ondersteunen in het (verder) uitbouwen van een positief schoolklimaat en hun signaalgevoeligheid vergroten. Daarnaast zal er ook veel aandacht gaan naar gerichte sensibiliseringscampagnes naar alle betrokkenen. Zo werd er het afgelopen schooljaar expliciet aandacht besteed aan het gericht informeren van betrokkenen als huisartsen, ouders van kleuters, politie, justitie ... Deze gerichte communicatieacties zullen ook het volgende jaar verder gezet worden.

De opgezette acties worden in 2008-2009 verder gezet. Er wordt vooral gewerkt rond samenwerking tussen scholen/CLB's met diensten binnen de welzijnssector en bijzondere jeugdbijstand, binnen politie en justitie... om tot een sluitende aanpak van spijbelen te komen. Hierover worden bilaterale en multilaterale samenwerkingen opgezet. Naar scholen en CLB's werd een spijbelkijkwijzer opgestuurd, een brochure met een aantal vragen over het beleid rond spijbelen en afwezigheden op school, aangevuld met bijkomende informatie, goede praktijkvoorbeelden en reflectievragen. Deze vragen kunnen dienen als leidraad wanneer scholen hun spijbelbeleid kritisch willen bekijken. In deze brochure is aandacht voor preventie en remediëring van spijbelen. In het kader van preventie willen we dit schooljaar ook aandacht besteden aan het thema ouderbetrokkenheid.

7.5. Experiment modularisering van beroepsgerichte opleidingen

Modularisering is een belangrijk instrument om de toegang tot de arbeidsmarkt te vergemakkelijken. (Deel)certificaten geven immers toegang tot de arbeidsmarkt of tot het vervolgonderwijs. Door eenzelfde kwalificatiestructuur voor het leerplicht- en het volwassenenonderwijs te gebruiken, wordt 'een leven lang leren' bevorderd en krijgen schoolverlaters stevige startkwalificaties. Door de kwalificatiestructuur en de verschillende onderdelen ervan uit te werken in samenspraak met de bedrijfs- en dienstenwereld sluit het onderwijsaanbod beter aan op hun vraag. Het concept "flexibel modulair onderwijs met individuele leerwegen" biedt de mogelijkheid tot competentiegericht onderwijs met aandacht voor differentiatie binnen de groep en het geïntegreerd aanbieden van leerinhouden.

Door het Onderwijsdecreet XVIII wordt het experiment modulair onderwijs verlengd. Het streeft naar een maximum aan gekwalificeerde uitstroom, een flexibele afstemming op de arbeidsmarkt, tussentijdse succesbelevingen, een doorzichtig onderwijsaanbod en een stimulant tot levenslang leren.

Binnen het kader van het decreet van 10 juli 2008 op het stelsel van leren en werken in de Vlaamse Gemeenschap werd beslist om het deeltijds beroepssecundair onderwijs volledig te modulariseren. Dit zal stapsgewijs volgens een omschakelingskalender gebeuren en de laatste omschakeling moet zijn afgewerkt op 1 september 2012. Op 1 september 2008 worden de rubrieken Hout, Bouw en Decoratie volledig modulair aangeboden.

7.6. Onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het basis- en secundair onderwijs

Door extra middelen te geven aan scholen met onthaalklassen voor anderstalige nieuwkomers wil de Vlaamse overheid anderstalige kinderen de kans bieden om Nederlands te leren. Zo kunnen ze zich daarna zo snel mogelijk integreren in de school, om dan de normale lessen te volgen in de onderwijsvorm en studierichting die het nauwst aansluit bij hun individuele capaciteiten. Door hun kennis van het Nederlands vergroot ook hun kans op buitenschoolse integratie in de samenleving.

Vanaf het schooljaar 2008-2009 wordt een tweede luik toegevoegd aan de definitie van anderstalige nieuwkomer: voortaan kunnen ook kinderen die verblijven in open asielcentra genieten van twee jaar onthaalonderwijs. De kostprijs van deze maatregel wordt verduidelijkt in punt 7.16.

Vanaf schooljaar 2006-2007 wordt in het basisonderwijs ook een vervolgjaar ingericht voor Gewezen Anderstalige Nieuwkomers (leerlingen die vorig schooljaar onthaalonderwijs genoten). Door hun kennis van het Nederlands vergroot ook hun kans op buitenschoolse integratie in de samenleving. In het secundair zijn er sinds schooljaar 2006-2007 extra middelen voor scholengemeenschappen met onthaalonderwijs voor begeleiding, ondersteuning en opvolging van gewezen onthaalleerlingen in het regulier onderwijs.

7.7. Onderwijskansen voor etnisch-culturele minderheden

Sinds 1 september 2007 kunnen taalzwakke leerlingen vanaf 12 jaar uit het secundair onderwijs toegelaten worden tot de opleidingen van het leer- of studiegebied Nederlands tweede taal in het volwassenenonderwijs. Heel wat jongeren in het leerplichtonderwijs hebben te maken met een taalachterstand en hebben behoefte aan extra ondersteuning op het vlak van Nederlands. Via het volwassenenonderwijs kunnen zij aanvullend op het aanbod secundair onderwijs extra lessen Nederlands krijgen, om hun taalachterstand weg te werken. Om toegelaten te worden tot het volwassenenonderwijs gelden voor deze leerlingen specifieke voorwaarden. Bovendien dienen de betrokken secundaire school en het Centrum voor Basiseducatie/Centrum voor Volwassenenonderwijs, waar de leerling zich wenst in te schrijven, nauw met elkaar samenwerken.

Sinds 1 september 2008 is er een nieuw financieringssysteem in voege getreden voor de werkingsmiddelen van het leerplichtonderwijs. Een essentiële voorwaarde voor een gelijkekansenbeleid is een aangepaste financiering. Een financiering die rekening houdt met het sociale profiel van leerlingen. De nieuwe financiering is deels gebaseerd op leerlingenkenmerken. Anderstalige leerlingen met een laag opgeleide moeder die een studietoelage krijgen en/of in een kansarme buurt wonen, zullen bij scholen meer werkingsmiddelen in het laatje brengen.

Op 1 september 2008 is eveneens de derde GOK-cyclus van start gegaan. Het GOK-budget steeg met meer dan 20% om kansarme leerlingen extra begeleiding te geven. Voor het eerst sinds de start van de GOK-omkadering in 2002 werden wijzigingen aangebracht aan de wijze van toekenning van de GOK-middelen. Er wordt deels met andere indicatoren gewerkt dan bij de vorige GOK-cycli. De indicatoren voor de tweede en derde graad secundair werden nu gelijkgeschakeld met die van basisonderwijs en de eerste graad secundair. Op deze wijze kunnen scholen een coherent GOK-beleid voeren van het eerste jaar tot en met het zesde jaar. Bovendien werden sommige indicatoren verfijnd en aangepast om beter aan

te sluiten op de indicatoren van het nieuwe financieringsstelsel voor de werkingsmiddelen. Zo wordt er niet meer gewerkt met de indicator vervangingsinkomen maar wel met de indicator 'schooltoelage'. De inspectie blijft erover waken dat de scholen deze middelen effectief inzetten voor kansarme jongeren. Ze moeten daarvoor een GOK-beleid uitwerken.

In het hoger onderwijs ging het nieuwe financieringsmodel (zie 7.9) van start. Het model is erop gericht de instellingen aan te moedigen om het studiesucces op te voeren. Voor sommige groepen zijn meer en andere onderwijsinspanningen noodzakelijk om tot succes te komen. Elke instelling kan daarin haar eigen weg en profiel zoeken, met zeer gerichte en contextspecifieke projecten. Met een aanmoedigingsfonds, waarin vanaf 2009 6 miljoen euro zit, willen we dergelijke projecten laten kiemen. In het kielzog van het aanmoedigingsfonds trekken we ook nog een half miljoen euro uit om projecten rond diversiteit in de lerarenopleidingen te ondersteunen. Dat kan twee keer vruchten afwerpen: in de opleidingen zelf én als de afgestudeerde allochtone leerkrachten voor de klas komen. Gedacht wordt aan projecten over: curriculumvernieuwingen; de organisatie van drempelverlagende informatieverstrekking over de specifieke lerarenopleidingen; de organisatie van aangepaste trajectbegeleiding; stagebegeleiding; de uitbouw van netwerken tussen het Expertisenetwerk of regionaal platform, organisaties die de doelgroepen vertegenwoordigen en het afnemend veld.

7.8. Startbanenproject scholen voor jongeren – jongeren voor scholen (JoJo)

De overheid wil jongeren die geen diploma hoger secundair onderwijs hebben, ervaring laten opdoen in het onderwijs en hen stimuleren om toch hun diploma hoger secundair onderwijs te behalen. Zo vergroten ze hun kansen op de arbeidsmarkt. De overheid richt zich daarbij in het bijzonder tot allochtonen, laaggeschoolden en kansarmen. Het JoJo-project bestaat uit drie deelprojecten, namelijk het JoJo-preventieproject, het JoJo-onderhoudsproject LSO en het JoJo-onderhoudsproject DBSO. Scholen uit het secundair onderwijs (met GOK-uren), Centra voor Deeltijdse Vorming en bepaalde BuSO-scholen in de centrumsteden kunnen een aanvraag indienen voor een JoJo-preventiemedewerker. Deze jongeren staan in voor de goede relaties tussen leerlingen, ouders en school. Ze proberen het schoolklimaat aangenamer te maken en zijn een vertrouwenspersoon voor de leerlingen. Startbaners uit de deelprojecten onderhoud DBSO en onderhoud LSO worden steeds toegewezen aan een scholengemeenschap. Deze jongeren voeren diverse onderhoudstaken uit in de scholen van de scholengemeenschap. De startbaners uit de deelprojecten onderhoud LSO en preventie zijn niet meer leerplichtig en hebben een voltijdse betrekking. In het deelproject onderhoud DBSO werken leerplichtige jongeren uit het deeltijds beroepssecundair onderwijs. Hun tewerkstelling is de praktijkcomponent van hun opleiding. Alle startbaners uit het JoJo-project worden gestimuleerd om een opleiding te volgen. Op die manier kunnen ze hun diploma secundair onderwijs behalen of bekwaamheden verwerven die leiden tot een betere positie van de jongere op de reguliere arbeidsmarkt. Het JoJo-project biedt jaarlijks 350 laaggeschoolden de kans om werkervaring op te doen in een schoolse omgeving.

7.9. Afwijkende toelatingsvoorwaarden in het hoger onderwijs

Het zgn. flexibiliseringsdecreet van 30 april 2004 geeft de instellingen de mogelijkheid om ook studenten toe te laten die niet voldoen aan de algemene toelatingsvoorwaarden. Het instellingsbestuur moet in een voorstel van reglement afwijkende algemene of bijzondere toelatingsvoorwaarden bepalen. De afwijkende toelatingsvoorwaarden kunnen rekening houden met humanitaire redenen; medische, psychische of sociale redenen of het algemene kwalificatieniveau, de verdiensten of de competenties van de kandidaat.

Door die flexibeler toegang krijgen meer doelgroepen de kans om een diploma hoger onderwijs te behalen.

In het nieuwe financieringsmodel van het hoger onderwijs, dat op 1 januari 2008 van start ging, wegen o.m. beursstudenten zwaarder door bij het toekennen van de middelen van elke instelling. Naarmate ze meer beursstudenten tellen, ontvangen instellingen meer, opdat ze deze categorie van studenten goed omkaderen en begeleiden, zodat hun slaagkansen stijgen.

7.10. Inschakelingsproject ervaringsdeskundigen

Het kabinet Onderwijs kende middelen toe voor de tewerkstelling van vier ervaringsdeskundigen voor één jaar op voorwaarde van een analyse van de ervaringen uit dit project. Deze analyse werd aangevuld met een vergelijkende analyse van ervaringen in andere settings waar ongeveer op hetzelfde moment een ervaringsdeskundige in dienst werd genomen. Het inschakelingsexperiment in een onderwijscontext (periode 26/12/2004 tot 30/06/2006) bracht een aantal faciliterende en belemmerende factoren bij de verschillende partijen aan het licht. Zo blijkt dat de tewerkstelling van ervaringsdeskundigen moet passen in een ruimere visie/plan van een organisatie die armen wenst te bereiken. Omdat Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB's) een zinvolle omgeving vormen voor de inschakeling van ervaringsdeskundigen, werden met de CLB-sector modellen en acties uitgewerkt om tot de effectieve inschakeling van ervaringsdeskundigen te komen. Ook werd een decreetswijziging doorgevoerd (decreet van 7 juli 2006 betreffende het onderwijs XVI), waardoor CLB's vanaf 1 september 2006 ook ervaringsdeskundigen en intercultureel bemiddelaars kunnen opnemen in hun personeelsformatie. Momenteel wordt de ED-opleiding in het volwassenenonderwijs verder verankerd.

De CLB's maken driejaarlijks personeelsformaties. De meest recente personeelsformatie geldt voor de periode 2006-2009. Ondertussen worden binnen Onderwijs de tewerkstellingsmogelijkheden voor ervaringsdeskundigen nog verder onderzocht. Zo wordt nu geconcretiseerd hoe de aandacht voor kansarmen doorheen het CLB-profiel kan lopen. Dat gebeurt door kabinet en departement Onderwijs, i.s.m. vzw de Link en de CLB's. Voorts maakt de vzw De Link de CLB-sector vertrouwd met ervaringsdeskundigen door provinciale contactvergaderingen te organiseren en door hen kennis te laten maken met de werking van ervaringsdeskundigen via de stageplaatsen voor de opgeleiden.

Om de CLB's vertrouwd te maken met ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting binnen de CLB-sector werd een brochure hierover gemaakt, die bezorgd is aan alle CLB's. Deze brochure werd ontwikkeld door de CLB-netten en –koepels, vzw De Link, project Drieklap, het kabinet Onderwijs en Vorming en het departement Onderwijs en Vorming.

7.11. Brede scholen

Het concept brede scholen wil de samenwerking van scholen met andere instellingen en partners bevorderen om de competentieontwikkeling van kinderen en jongeren te bevorderen.

Vanuit de beleidsdomeinen onderwijs, sport, cultuur, jeugd en welzijn is in het schooljaar 2005-2006 – in samenwerking met het Steunpunt GOK – gewerkt aan een gezamenlijke visie op de 'brede school'. In september 2006 startten 15 proeftuinen brede school voor de duur van drie jaar. Deze projecten lopen verder in 2009. Op 16 mei 2008 werd er een studiedag georganiseerd rond brede scholen.

7.12. Kermisklasje voor kleuters van foorreizigers

De Vlaamse overheid wil de deelname van kleuters van foorreizigers aan het onderwijs verhogen door te sensibiliseren over het belang van vroegtijdige participatie en op die manier preventief te werken t.a.v. groepen die een risico lopen om achterstand te ontwikkelen. Anderzijds wil men een aantal modaliteiten ter beschikking stellen om kleuteronderwijs voor die doelgroep mogelijk te maken.

Op 1 september 2006 ging een gedetacheerde kleuteronderwijzer aan de slag die kleuteronderwijs verzorgt in de Rijdende Kleuterschool die de grote toer van de foren zal volgen in de steden Aalst, Gent, Kortrijk, Brugge, Antwerpen, Brussel, Leuven, Hasselt en Luik. In 2008 werd het traject aangepast aan de deelname van de kleuters, met het oog op maximale aanwezigheid bij elke locatie. Dit zal ook in 2009 gebeuren. Het project wordt ook blijvend opgevolgd en geëvalueerd. Er wordt onderzocht of het mogelijk is om in de toekomst dit project structureel te verankeren in de regelgeving.

BELEIDSACCENTEN

In dit onderdeel beschrijven we de voortgang van de nieuwe beleidsinitiatieven die in het Vlaams actieplan 2005-2009 of de actualisatie 2007 of 2008 ervan werden voorgesteld. Ook worden de nieuwe beleidsaccenten voor 2008 betreffende dit grondrecht voorgesteld.

7.13. Een nieuw financieringssysteem voor leerplichtonderwijs op basis van leerlingenkenmerken

De Vlaamse overheid heeft een nieuw, integraal systeem ontwikkeld waarbij de financiering van scholen toegekend wordt op basis van objectieve verschillen tussen de onderwijsnetten, bepaalde school- en leerlingenkenmerken.

Daarbij wegen vooral leerlingenkenmerken door die niet willekeurig verspreid zijn over de volledige (school)bevolking en in de ene school veel meer terug te vinden zijn dan in een andere school. Meer bepaald gaat het over volgende leerlingenkenmerken: opleidingsniveau van de moeder, de thuistaal niet het Nederlands, schoolse achterstand binnen de buurt en het ontvangen van een schooltoelage.

Dit nieuwe mechanisme waarborgt gelijke financiële behandeling van elke leerling met gelijke noden en elke school in eenzelfde situatie. De financiering van de werkmiddelen vindt op een geïntegreerde manier plaats. Er wordt ook ingespeeld op de noden die scholen met veel doelgroepleerlingen vandaag nog ervaren. De gelijkekanseninvalshoek wordt voor deze scholen tastbaarder: de sociaal-economische en culturele hebben meer gewicht in de financiering.

Dit model van leerling- en schoolgebonden criteria is vanaf 1 september 2008 ingevoerd in het basis- (en secundair onderwijs) en spoort maximaal met het beleid voor gelijke kansen en met de toepassing van de kosteloosheid van het basisonderwijs.

Eind 2007 en begin 2008 werd de regelgeving (decreet, uitvoeringsbesluiten, omzendbrief) en het implementatieplan voorbereid. Deze regelgeving werd in juni 2008 goedgekeurd met ingangsdatum 1 januari 2009. Omwille van de mogelijke vervroegde uitbetaling van werkmiddelen werd deze datum vervroegd naar 1 november 2008. Er wordt gewerkt aan het uitvoeringsbesluit.

7.14. Onderwijsparticipatie van kleuters

De Vlaamse overheid wil de deelname van kleuters aan het onderwijs verhogen door een sensibilisering over het belang van vroegtijdige participatie vanaf 2,5 jaar. Op die manier wordt preventief gewerkt voor groepen die een risico lopen om achterstand te ontwikkelen.

Het schooljaar 2007-2008 werd uitgeroepen tot het "jaar van de kleuter". Sinds 1 september 2007 werd er 20 miljoen euro extra in het kleuteronderwijs geïnvesteerd. Met deze middelen werden er méér zorguren toegekend aan de scholengemeenschap om de kleuterparticipatie te bevorderen (2,665 miljoen euro of 78 voltijdse ambten). Verder werd er voor een extra ondersteuning van het kleuteronderwijs in scholen, met méér dan 40% GOK-leerlingen gezorgd (5,465 miljoen euro of 157 voltijdse ambten). Er werd ook geïnvesteerd in de begeleiding van kleuteronderwijzers die met veel niet-Nederlandstalige kleuters worden geconfronteerd (1,7 miljoen euro). De helft van het budget werd gebruikt om het systeem van de "instaplestijden" aanzienlijk te verbeteren waardoor kleuterscholen in bepaalde periodes van het schooljaar niet langer geconfronteerd worden met té grote groepen bij de allerkleinsten. In 2008 werd er gewerkt aan afstemming van de verschillende actoren rond kleuterparticipatie (departement, CLB's, scholen, LOP's, gemeenten, Kind en Gezin).

Vanaf het schooljaar 2008-2009 wordt het systeem van instaplestijden verder verbeterd. Elke kleuter extra t.o.v. het aantal kleuters op de teldag voor de lestijden volgens de schalen, meestal de eerste schooldag van februari van het vorige schooljaar, telt voortaan voor 1 extra lestijd in de plaats van 0,8. Scholen die geen kleuteronderwijzers vinden voor de invulling van deze instaplestijden kunnen kinderverzorgers aanwerven.

Daarnaast zijn vanaf 1 september 2008 zijn de middelen voor GOK+ opgetrokken met 806.000 euro op jaarbasis. Dit komt overeen met 22 ambten (534 LT). Deze middelen worden toegekend aan de scholen met meer dan 40% GOK-kleuters.

Eveneens in het schooljaar 2008-2009 zullen de huisbezoeken vanuit Kind en Gezin (aan ouders van niet-ingeschreven kleuters) op kruissnelheid komen. Inzake communicatie zal er bijzondere aandacht zijn voor een doelgroepencommunicatie.

Vanaf 1 september 2008 worden er, extra middelen ter beschikking gesteld voor zorgcoördinatie in het basisonderwijs. De komende jaren zullen er 415 à 615 voltijdse zorgcoördinatoren extra aan de slag kunnen gaan in het basisonderwijs. Op die manier wordt er op termijn 21 miljoen euro in de zorgcoördinatie in het basisonderwijs geïnvesteerd. In totaal wordt er dus bijna 53 miljoen euro aan zorg gespendeerd.

Van de bijkomende injectie aan zorgmiddelen werd ook gebruik gemaakt om het hele systeem van de toekenning van de zorgmiddelen te vereenvoudigen. De diverse reeds bestaande zorgenvelopen worden immers samen met het extra budget geïntegreerd in één zorgenvelophe die toegekend wordt aan de scholengemeenschappen.

7.15. Strategisch plan geletterdheid

De Vlaamse Regering wil departementoverschrijdende acties nemen die de geletterd- en gecijferdheid doen toenemen. Het gaat hier om een brede invulling van levensvaardigheden, inclusief basisvaardigheden computergebruik, het vermogen tot samenwerken en probleemoplossend werken.

In 2008 werd het operationeel plan verder uitgewerkt. Een aantal acties hieruit:

- verspreiding informatieve brochures 'Geletterdheid op de werkvloer';

- engagement van de Vlaamse overheid en de sociale partners in het modelconvenant 2007-2009 tot het bevorderen van de ontwikkeling van de functionele geletterdheid, i.s.m. VDAB, CBE, centra voor volwassenenonderwijs;
- stimuleren van publieke opleidingsverstrekkers en sectorale opleidingsorganisaties om duale of geïntegreerde geletterdheidstrajecten opzetten;
- veralgemening van het gebruik van de zogenaamde quickscan voor het detecteren van geletterdheidproblemen bij werkzoekenden, een samenwerking tussen VDAB en basiseducatie;
- afspraken gemaakt over de wijze waarop de doelstellingen en acties uit het plan ook in Brussel kunnen uitgewerkt worden;
- op 13 juni ging het Digidakproject formeel van start. Hierbij wordt een ruimte in een bibliotheek, buurthuis, ... ter beschikking gesteld, waar een tiental computers worden geïnstalleerd en waar alle geïnteresseerden kunnen kennismaken met de basisbeginselen van internet en het werken met een computer.

Een gedetailleerd overzicht van alle acties is beschikbaar op www.vlaanderen.be/geletterdheid.

Het operationeel plan geletterdheid zal in 2009 verder worden uitgewerkt.

Er wordt bijvoorbeeld een pilootproject gestart in 10 bedrijven met het doel een model uit te werken voor geletterdheidscoaching op de werkvloer. Tevens wordt een meer gericht screeningsinstrument ontwikkeld dat kan ingezet worden in de toeleiding naar werk, aangezien de doorstroming momenteel beperkt is. Er wordt ook een onderzoeksoproep gelanceerd naar de praktijken en aanpak van cursisten met leerstoornissen en beperkte cognitieve vaardigheden in het volwassenenonderwijs. De volledige realisatie van de vooropgestelde acties wordt voorzien in 2011. In het voorjaar 2009 wordt een conferentie georganiseerd met sleutelfiguren uit de overheid en het brede beleidsveld rond onderwijs, vorming en werk worden betrokken. De conferentie heeft als doel een balans op te maken van realisaties en knelpunten in het plan geletterdheid, de reflectie op het maatschappelijk project waarin het plan geletterdheid functioneert en een bijdrage leveren voor de actualisering van het plan.

7.16. Onthaalonderwijs voor kinderen in open asielcentra

De Vlaamse overheid wil kinderen die in open asielcentra verblijven een betere toegang geven tot het onthaalonderwijs in de basisscholen. Hiertoe wil ze de voorwaarden om in aanmerking te komen voor onthaalonderwijs uitbreiden.

Aan het einde van het schooljaar 2007-2008 werd de regelgeving aangepast (uitbreiding voorwaarden anderstalige nieuwkomer). Er wordt 1,5 lestijd per anderstalige nieuwkomer toegekend en daarenboven een toelage voor werkingsmiddelen van 12,5 euro per maand per anderstalige nieuwkomer. Voor 2009 betreft het een totaalbudget van 1.237.000 euro. In 2009 wil men tevens buurtscholen rond open asielcentra ondersteunen in de opvang van asielkinderen.

8. Werkgelegenheid

Een betaalde job op de reguliere arbeidsmarkt biedt voor de meeste mensen structuur in het dagelijks leven. Hoewel de relatie tussen arbeid en armoede niet eenduidig en rechtlijnig is, vormt het toch de belangrijkste bron van inkomsten en van sociale zekerheid. De Vlaamse overheid wil ook voor mensen in armoede de toegang tot de arbeidsmarkt vergemakkelijken.

ACTIES

In dit onderdeel beschrijven we het lopende beleid. Een aantal maatregelen dient namelijk te worden gecontinueerd om resultaten te bereiken in de hardnekkige en complexe problematiek van armoede. Per actie worden de realisaties in 2008 en de plannen voor 2009 vermeld.

8.1. Ervaringsdeskundigen in de dienstverlening

In 2003 heeft de VDAB drie ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting in dienst genomen, vooral om werkzoekenden te ondersteunen die bijvoorbeeld problemen hebben met huisvesting, schulden, uit huis geplaatste kinderen of kinderopvang. Ze spelen een bemiddelende rol en verwijzen de klanten door naar de juiste dienstverlening of trajectbegeleider binnen de VDAB. Binnen de VDAB is er ook in 2005 een stakeholdersforum opgestart waaraan vertegenwoordigers van het Vlaams Netwerk en verenigingen waar armen het woord nemen deelnemen. Deze samenwerking loopt nog steeds. Binnen dit stakeholdersforum werd door het Vlaams Netwerk een advies verstrekt op het jaarplan van de VDAB en een eerste reactie op de evaluatie van de jeugdwerkloosheidplannen in de centrumsteden. In de werkgroep armoede van dit stakeholdersforum werd naast drempels voor mensen in armoede bij de VDAB vooral stilgestaan bij trajecten voor mensen in armoede. De VDAB heeft 2 ervaringsdeskundigen bijkomend aangeworven. Sinds 2008 stelt de VDAB 6 VTE ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting tewerk.

8.2. Ontwikkelingen in de meerwaardeneconomie

8.2.1. Meerwaardeneconomie en invoegbedrijven

Binnen het impuls- en ondersteuningsprogramma voor de meerwaardeneconomie heeft Vlaanderen in 2000 de invoegbedrijven en de bijbehorende invoegafdelingen ontwikkeld om de tewerkstelling van kansengroepen te stimuleren.

Meer en meer bleek echter ook dat ondernemen meer is dan enkel het nastreven van economische doelstellingen. Op 15 juli 2005 keurde de Vlaamse Regering het nieuwe ontwerpbesluit betreffende de erkenning en financiering van de invoegbedrijven goed. Naast tewerkstelling van kansengroepen legt het nieuwe besluit een inhoudelijke focus op opleiding en begeleiding van de invoegwerknemers en op maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO).

In 2008 werden de initiatieven van de voorbije jaren bestendig.

Om de duurzaamheid van de invoegjobs te waarborgen werd het project van inschakelingcoaches die persoonlijke begeleiding aanbieden aan de invoegwerknemers in 2008 verdergezet. De resultaten van het project zullen worden geëvalueerd.

In het kader van de jaarlijkse monitoring werden ook in 2008 de jaarrekeningen worden opgevraagd van de invoegbedrijven evenals een rapportering op het vlak van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Daarnaast was er ook een actualisatie van het actieplan MVO. De bedrijven die drie jaar een erkenning hebben als invoegbedrijf worden opnieuw gescreend.

Er worden acties ondernomen in functie van de evaluatie en bijsturing van de invoegmaatregel. Op 15 oktober 2008 waren er in Vlaanderen 203 invoegbedrijven. Hiervan werken er 47 met dienstencheques.

In 2009 wil men een groeipad realiseren in het aantal tewerkgestelde invoegwerknemers.

8.2.2. Sociale werkplaatsen en arbeidszorg

Sociale werkplaatsen bieden een bijzondere arbeidsorganisatie en een aangepaste begeleiding aan de moeilijkste doelgroep van langdurige werklozen: mensen die alleen binnen een beschermd milieu aan de slag kunnen.

Voor de sociale werkplaatsen is in 2008 voorzien in een groeipad om hun capaciteit te kunnen uitbreiden. Enerzijds was er binnen het VIA-akkoord 2006-2011 een uitbreiding van 42 VTE doelgroepwerknemers en 8,4 VTE omkaderingspersoneel zijn ingeschat. Anderzijds werd er binnen de reguliere begroting sociale economie een budget gereserveerd om voor 2008 te voorzien in een uitbreiding met 148 VTE doelgroep en 29,6 VTE omkadering.

Voor de sociale werkplaatsen, inclusief arbeidszorg, VIA en meerbanenplan was er in 2008 een bedrag voorzien van 47,424 miljoen euro.

Ook in 2009 is in het kader van het VIA-akkoord 2006-2011 de jaarlijkse uitbreiding voorzien met 42 VTE doelgroepwerknemers en 8 VTE omkadering.

Binnen het kader van het meerbanenplan werd in 2007 een experiment opgestart om arbeidszorg niet enkel binnen de sociale werkplaatsen te subsidiëren, maar ook in beschutte werkplaatsen. Ook andere arbeidszorginitiatieven konden deelnemen aan het experiment, doch uitsluitend in een samenwerkingsverband met een sociale of een beschutte werkplaats. Er werden 289.856 uren arbeidszorg toegewezen, wat omgerekend staat voor 178 VTE. Dit experiment werd in 2008 met een jaar verlengd.

8.3. Werkloosheidsvallen

8.3.1. Regularisatie van de traditionele tewerkstellingsprogramma's

Sinds 1999 worden de zogenaamde 'nepstatuten' in fasen geregulariseerd. Tot en met 1 januari 2008 werden 8.283,6 voltijds equivalenten (ongeveer 13.000 personen) geregulariseerd in voornamelijk projecten Derde Arbeidscircuit (DAC) en Programma's ter Bevordering van de Werkgelegenheid (PBW). Hiermee zijn de meeste DAC'ers geregulariseerd. Jaarlijks worden nog kleine aantallen bijkomende traditionele tewerkstellingsprogramma's verder geregulariseerd. Het blijft de bedoeling om zoveel

mogelijk DAC'ers, ook Brusselse, verder te regulariseren en hen zo een volwaardig statuut te bezorgen.

8.3.2. Kinderopvang

Vlaanderen pakt de werkloosheidsvallen aan door de randvoorwaarden te verbeteren voor werkzoekenden en inactieven: (flexibele) kinderopvang en geografische mobiliteit.

De Vlaamse overheid startte in 2007 met de uitbreiding van het aanbod van occasionele en flexibele kinderopvang. Met de uitbouw van de flexibele opvang wil men een aanbod doen aan ouders die omwille van hun werk(loosheids)situatie nood hebben aan regelmatige opvang op de atypische uren. Occasionele opvang is bedoeld voor werkenden en werkzoekenden die occasioneel nood hebben aan opvang. Het kan bijvoorbeeld gaan om opvang tijdens een sollicitatie of een opleiding, opvang voor kinderen waarvan de ouders voor de flexibele opvang gewoonlijk een beroep doen op het informele netwerk of waarvan de ouders omwille van de arbeidssituatie op een bepaald moment een acute nood hebben tot bijvoorbeeld late opvang

Een ander belangrijk aspect is de koppeling van de uitbreiding van het aanbod aan de creatie van bijkomende werkgelegenheid voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Met dit actieplan zullen er 750 voltijdse banen in de kinderopvang bijkomen. Deze uitbreiding komt er door extra vast personeel in dienst te nemen en door te werken met personeel dat flexibel kan inspringen via een nieuw poolsysteem én via de dienstencheques. De pools zullen werk geven aan langdurige werkzoekenden, met prioriteit voor 50-plussers. De experimentele buurt- en nabijheidsdiensten met onder meer dienstverleningen naar kinderopvang zullen in het kader van het decreet lokale diensteneconomie tegen februari 2008 structureel ingebed worden. Tevens was er een uitbreiding gepland en toegekend in het kader van flexibele en occasionele kinderopvang waardoor tussen de periode 1 september 2007 en 1 april 2008 zoals zelf vooropgesteld in hun aanvraag 12 lokale diensten kinderopvang worden erkend. Hierdoor wordt de vooropgestelde doelstelling van het voormelde actieplan gerealiseerd.

In totaal worden in het kader van het actieplan occasionele en flexibele kinderopvang: 138 VTE doelgroepwerknemers en 81 VTE omkadering tewerkgesteld;

Na de goedkeuring van de betreffende regelgeving en het publiceren van de diverse projectoproepen in het voorjaar 2007, werden in oktober 2007 de eerste erkende ondernemingen, gemandateerde voorzieningen en lokale diensten goedgekeurd. De eerste initiatieven binnen de buurtgerichte occasionele opvang en gemandateerde voorzieningen zijn het voorbije jaar opgestart. Ook het systeem van de dienstencheque kinderopvang is sinds oktober 2007 operationeel. Eind augustus 2008 waren er 45 ondernemingen erkend. Op dat moment waren er 3 aanvragen voor het gebruik van dienstencheques.

Voor 2008 was afgerond een budget van 2.400.000 euro voorzien.

8.4. Evenredige participatie en non-discriminatie

Instant A

Het sociaal uitzendkantoor Instant A is een kanaal waarlangs jongeren (16-30 jarigen) via uitzendarbeid, met sociale begeleiding en ondersteuning, doorstromen naar een opleiding of werk in het normaal economisch circuit. Het zijn in hoofdzaak jongeren die beduidend minder

kansen op de arbeidsmarkt hebben door een tekort aan werkervaring en een lage scholingsgraad.

Instant A is een uniek samenwerkingsverband tussen niet-gouvernementele organisaties en de uitzendsector. Het wordt gesubsidieerd met middelen uit het Vlaamse werkgelegenheidsbeleid en door de steden waar Instant A gevestigd is: Antwerpen, Gent, Mechelen, Vilvoorde en Genk. Net zoals de voorgaande jaren werd ook in 2008 een protocol afgesloten. Er werd een subsidiebedrag voorzien van 450.000 euro. De doelstellingen zijn:

- vacaturerijpe werkzoekenden in trajectbegeleiding, behorende tot de doelgroep, worden vanuit VDAB doorverwezen naar Instant A (doelstelling: max. 400 /jaar);
- Instant A brengt de doorgestuurde werkzoekenden in contact met vacatures die aansluiten bij hun competenties en die zo, mogelijk leiden naar vaste contracten;
- de werkzoekende wordt minstens 1x per maand uitgenodigd wordt door de Instant A medewerker om het relevante vacature aanbod te overlopen en werkaanbiedingen mee te krijgen zolang hij is ingeschreven als werkzoekende en dit gedurende de periode van de begeleiding door Instant A;
- Instant A volgt de door de VDAB doorverwezen klanten gedurende 6 maanden op vanaf de aanmelding bij instant A (tenzij ze omwille van specifieke redenen wordt stopgezet). Instant A mag wel op eigen initiatief de klant langer dan 6 maanden opvolgen/begeleiden;
- 200 personen (50%) zullen door Instant A aan een interim-Job geholpen worden met een gemiddelde duur van 150 RSZ -uren;
- Instant A zal de personen uit de doelgroep, die niet doorverwezen zijn door de VDAB (= spontane klanten) ook registreren in het VDAB Cliëntvolgsysteem;
- Instant A zal de personen uit de doelgroep, die niet ingeschreven zijn bij de VDAB of waarvan Instant A vindt dat zij nog niet vacaturerijp zijn, doorverwijzen naar de VDAB.

Eind 2008 zullen de prestaties van het afgelopen jaar geëvalueerd worden en op basis hiervan zullen de samenwerkingsafspraken voor 2009 geformuleerd worden.

Wep-plus-plan

Wep-plus geeft jaarlijks meer dan 2.000 laaggeschoolde langdurig werklozen en leefloongerechtigden een tijdelijke werkervaring van maximum 12 maanden bij werkgevers uit de niet-commerciële sector. Het is de bedoeling om zo hun (her)integratie op de reguliere arbeidsmarkt gemakkelijker te maken. Tijdens de tewerkstelling wordt specifieke aandacht besteed aan opleiding en begeleiding, gericht op de doorstroming naar regulier werk.

Op 10 juli 2008 werd door de Vlaamse Regering het nieuwe besluit betreffende werkervaring goedgekeurd, dat kadert in de voortdurende inspanningen om meer mensen uit de kansengroepen aan de slag te helpen. De groep van langdurige werkzoekenden (langer dan twee jaar) is daar een extra kwetsbaar onderdeel van, omdat de afstand naar werk vaak bijzonder groot is. Een mogelijke oplossing voor deze groep is gedurende één jaar werkervaring aan te bieden.

Het stelsel van de werkervaring zal bestaan uit twee modules die gelijktijdig lopen: een werkervaringmodule en een inschakelingmodule. De werkervaringmodule omvat een leerwerkervaring op één of meer werkplekken, van minimaal 6 en maximaal 12 maanden, waarbij de werkzoekende op de werkvloer begeleid wordt door een werkervaringpromotor. De inschakelingmodule, die complementair is met de werkervaringmodule, is gericht op de versterking van de generieke competenties van de werkzoekende met het oog op uitstroom naar werk. Deze module wordt verzorgd door het leerwerkbedrijf.

De werkervaringpromotor ontvangt enerzijds een loonpremie en anderzijds een omkaderingspremie. Het leerwerkbedrijf kan volgende subsidies ontvangen: de loonpremie, de omkaderingspremie, de aanvullende omkaderingspremie, de inschakelingsvergoeding en de nazorgvergoeding.

De erkenning als werkervaringpromotor of leerwerkbedrijf geldt voor vier jaar. De werkervaringpromotoren en leerwerkbedrijven zullen jaarlijks worden geëvalueerd door het Subsidieagentschap en de VDAB.

Het ontwerp van besluit streeft naar een efficiënter gebruik van de bestaande (Vlaamse en Europese) middelen. Deze worden beter verspreid over alle werkzoekenden die aan het werkervaringprogramma deelnemen. Gezien men wil komen tot één loket voor het aanvragen, de behandeling en de subsidiëring van de projecten zullen zowel de Vlaamse als Europese middelen worden beheerd binnen het VSAWSE.

Het besluit treedt in werking op 1 januari 2009.

Gelijke kansen voor mannen en vrouwen

Op 17 juli 2000 keurde de Vlaamse Regering een VESOC-actieplan man-vrouwverhoudingen goed. Jaarlijks wordt 1,5 miljoen euro gereserveerd voor de uitvoering van dit actieplan. Doel is de deelname van vrouwen aan de arbeidsmarkt te bevorderen en de combinatie werk - gezin te vergemakkelijken. Hiervoor kan men beroep doen op het ESF (Europees Sociaal Fonds)-programma 2000-2006.

In 2007 waren nog een beperkt aantal middelen beschikbaar. Hiermee werden zes projecten goedgekeurd, die in 2008 afgerond werden. In de M/V United mediacampagne is er in 2008 specifiek aandacht besteed aan werkzoekende vrouwen om hen te stimuleren opnieuw te participeren op de arbeidsmarkt (dus ook gericht op vrouwen die nu in de armoede zitten). Dit gebeurde o.a. door een sensibiliseringscampagne via de regionale zenders (namelijk de serie 180). Deze serie heeft tot nu toe al een mooi resultaat opgeleverd. Er zijn ook wel nog een aantal projecten operationeel naast de M/V United campagne die zich richten naar de zwakkere vrouwen in de maatschappij, zoals kortgeschoolde allochtone vrouwen, ex-drugverslaafde vrouwen en dergelijke.

Vanaf 2007 werd het nieuwe ESF -programma opgestart. In juli 2008 werd een oproep gelanceerd over gender in bedrijven. Daar wordt ook aandacht besteed aan horizontale desegregatie wat er op neerkomt dat men werkzoekende vrouwen wil stimuleren om opnieuw aan het werk te gaan in sectoren waar ze nu momenteel nog niet werken.

Bovendien wordt verwacht in 2009 de impact te kunnen meten van de sensibiliseringscampagne op de regionale zenders. Daarnaast biedt het nieuwe programma verschillende mogelijkheden om oproepen te doen rond sociale inclusie en sociale economie.

Professionele integratie van inburgeraars

De VDAB -inwerkingstrajecten oriënteren nieuwkomers op de arbeidsmarkt nadat ze een eerste inburgeringspakket hebben doorlopen. Op basis van hun kunnen worden ze verder opgeleid, onder meer via projecten Nederlands op de werkvloer of een intensief taalbad gekoppeld aan een opleiding.

Voor de periode 2006-2009 worden de volgende doelstellingen vooropgesteld:

- een behoeftedekkend aanbod voor inburgeraars realiseren;
- verdere differentiatie van inwerkingstrajecten;

- verder integreren van de begeleidingsmethodiek voor inburgeraars in de algemene trajectwerking;
de Onthaalbureaus, de Huizen van het Nederlands en de VDAB gebruiken voor de gegevensuitwisseling van inburgeraars en bepaalde inwerkingklanten de Kruispuntpuntbank Inburgering ('Matrix') De VDAB wisselt met de onthaalbureaus vanaf juni 2006 elektronisch gegevens uit met deze databank voor de coördinatie van het primaire inburgeringstraject. De verdere uitwisseling tussen de VDAB en de Huizen

Trajecten op maat van mensen in armoede

Mensen in (kans-)armoede moeten vaak complexe en meervoudige problemen overwinnen op hun traject naar werk. Ze hebben dus bij uitstek een trajectbegeleiding op maat nodig. Ervaringsdeskundigen in armoede kunnen een belangrijke rol spelen, maar er zijn ook structurele maatregelen nodig. Hiervoor worden er zowel binnen de projectwerking als themawerking van het ESF-Agentschap verschillende acties opgezet.

Binnen de ESF innovatieve oproep "sociale inclusie" gelanceerd in 2008 wordt er in 2009 een tweede ronde gefinaliseerd om een aantal projecten meer vorm te laten krijgen, de kans te geven zich verder te ontplooiën. Deze projecten richten zich eronder andere op de armoedeproblematiek (en andere vormen van sociale uitsluiting) in relatie tot werk.

De ESF oproep geletterdheid wenst werkzoekenden uit de prioritaire kansengroepen de kans te geven zich te bekwamen in de vaardigheden en competenties op het gebied van geletterdheid om beter te kunnen participeren aan de Vlaamse arbeidsmarkt en ter uitbreiding de Vlaamse samenleving.

Eind 2008 zal er binnen een participatieve workshop met de verschillende belanghebbenden een kader worden gemaakt waarbinnen er verschillende acties zullen plaatsvinden. Deze acties verlopen binnen de focussen:

- het traject naar werk: actie-, methodiekontwikkeling om mensen in armoede te begeleiden in het traject naar duurzaam werk;
- volwaardig werk als einde van een traject: bewustwording genereren bij bedrijven en werkgevers over de positieve effecten en de noodzaak aan volwaardig werk voor iedereen.

Men wil hierdoor bijdragen tot een aangepast traject naar werk voor mensen in armoede met volwaardig werk aan het einde hiervan. Deze themagroep kan onder andere bestaan uit de promotoren binnen de eerder vermelde oproepen, en andere belanghebbenden aan de themawerking. Deze ESF themawerking kan eventueel resulteren in een oproep binnen 2009.

8.5. Meer ruimte voor talenten

8.5.1. Sociale investeringen in opleiding en vorming

De Vlaamse Regering en de sociale partners onderschrijven het principe dat opleiding zich moet richten naar iedereen, onafhankelijk van scholing of geslacht. Bij het uitwerken van het opleidingsbeleid gaat daarbij aandacht naar het bereik van specifieke doelgroepen (oudere werknemers, laaggeschoolden, allochtonen, personen met een handicap) en worden specifieke initiatieven gericht op kansengroepen.

Om deze opleidingen te financieren worden twee systemen uitgewerkt:

- opleidingscheques voor werknemers, waarbij voor bepaalde kansengroepen de persoonlijke bijdrage wegvalt. Gezien het grote succes is via de Competentieagenda zowel in 2008 als in 2009 een bijkomend budget voorzien van 1 miljoen euro.
- Opleidingssteun aan bedrijven (via het ESF -agentschap) waarbij de nadruk moet liggen op opleidingen voor kansengroepen. Deze doelstelling maakt tevens deel uit van de competentieagenda (zie 8.5.1). In 2008 wordt hiervoor 14 miljoen euro uitgetrokken.

Er bestaan dus verschillende soorten systemen om opleiding te financieren. In het kader van de Competentieagenda engageerden de SERV-partners zich in 2008 om de huidige systemen voor opleiding- en studiefinanciering voor volwassenen, ook die binnen het volwassenenonderwijs, door te lichten. Het Steunpunt WSE heeft deze studie op vraag van de sociale partners uitgevoerd. In juli 2008 werd het onderzoek 'Heeft Vlaanderen nood aan meer? Een evaluatie van instrumenten voor stimulering van opleidingsinspanningen', overgemaakt aan de sociale partners. Op basis van deze studie formuleren de SERV-partners in het najaar van 2008 concrete voorstellen aan de Vlaamse regering hoe de huidige systemen rond de financiële incentives voor opleidingen eventueel kunnen worden bijgestuurd.

In 2009 wordt de dienstverlening rond het ervaringsbewijs verder uitgebouwd. Het aantal te verkrijgen titels zal van jaar tot jaar worden uitgebreid. Door de sociale partners werd al een lijst met 81 beroepen voorgesteld.

De voorstellen van de sociale partners m.b.t. financiële incentives van het competentiebeleid naar bedrijven (maart 2008) worden verwerkt en het beleid ter zake eventueel bijgestuurd.

In het kader van de Competentieagenda, die in 2007 werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering en de sociale partners, zal er verder worden ingezet op loopbaanbegeleiding. Om meer mensen te kunnen ondersteunen bij het beheren van hun loopbaan wordt een brede basisdienstverlening opgezet en wordt de dienstverlening verder geprofessionaliseerd.

Het decreet 'kwalificatiestructuur' treedt in werking begin 2009. Doel is kwalificaties transparant te beschrijven zodat mensen voor een bepaald beroep duidelijk zien over welke competenties ze beschikken en welke ze eventueel nog kunnen verwerven door het volgen van een opleiding of via ervaring.

Door VDAB werd, in samenwerking met CBE een ESF -project 'geletterdheid op de werkvloer' ingediend bij de oproep 'activerende arbeidsmarkt'. Doel van dit project is een methodologie uit te werken, naar analogie met Nederlands op de werkvloer, om opleiding rond geletterdheid te integreren in het dagelijkse werken.

8.5.2. Basisvaardigheden Informatie- en CommunicatieTechnologie (ICT)

Op 5 maart 2001 ging het project Aangename kennismaking met de computer van start dat werkzoekenden en werknemers ICT-basisvaardigheden eigen wil maken. Om de instapdrempel te verlagen, worden leermobielen ingezet voor opleidingen binnen en buiten de VDAB. Die leermobielen maken het mogelijk om de samenstelling van de deelnemersgroepen en plaats en tijdstip van de opleiding flexibeler te organiseren. Zo kan de leermobiel beter inspelen op de vraag van verenigingen en andere lokale organisaties. In 2007 bereikte de leermobiel 6048 cursisten. Eind juni 2008 was dit voor dat jaar 2864 cursisten.

De toeleiding tot de cursus Aangename kennismaking met de computer' (AKMC) verloopt steeds moeizamer. Daarom wordt bij cursisten die een opleiding aanvangen bij VDAB van bij de start (of tijdens de infosessies) een mogelijk tekort aan Basisvaardigheden ICT

gedetecteerd (BICT). Cursisten in onze competentiecentra krijgen de kans om tijdens hun opleiding de module AKMC te volgen. Omdat voor heel wat van onze opleidingen steeds meer e-cursussen worden ingeschakeld wordt tijdens de module AKMC het e-leren gepromoot aan de hand van 'Webleren maak de klik': <http://www.weblerenmaakdeklik.be>. De inhoud hiervan wordt op een laagdrempelige manier (beeldmateriaal ondersteund met geluid en begeleide oefeningen) aangeboden en is ook verkrijgbaar via cd's.

Het huidige programma B-ICT blijkt ook onvoldoende in te spelen op de nieuwe ICT-noden van de klant o.a. zichzelf kunnen inschrijven en het eigen VDAB-dossier beheren.

Het vernieuwde aanbod (contactleren ondersteund met zelfstudiemodules) dat uitgewerkt wordt tegen eind 2009, zal de focus leggen op de BICT-vaardigheden van de digitale laaggeletterden van de tweede generatie. We voorzien hiervoor een contactleren van 3 halve dagen. Dit betekent dat zowel het werkwinkelpersoneel (van VDAB-AMB) als het instructiepersoneel (van VDAB-CC) hun klanten de nodige BICT vaardigheden gaan bijbrengen. Indien we het huidige aantal ingezet instructiepersoneel voor deze opleiding terug wat verhogen (8FTE's) dan zouden we op jaarbasis 9960 cursisten kunnen opleiden. VDAB-AMB wil hun cursisten in de 50plus clubs en in de observatie- en oriëntatiecentra ook deze basisvaardigheden ICT aanbieden.

Voor de werkzoekende van de eerste generatie (de pc-leken) zal het huidige aanbod versterkt worden met zeer laagdrempelige zelfstudietools met o.a. zeer interactief en boeiend beeldmateriaal, met oefen- en spelmogelijkheden, geschreven en voorgelezen instructies in eenvoudig taalgebruik. Zo bijvoorbeeld de cd 'Help een computer' – in november 2008 beschikbaar zijn in onze infotheken, die toegankelijk zijn voor iedere burger.

8.6. Geïntegreerde basisdienstverlening

8.6.1. Handvest van de werkzoekende

Het Handvest van de werkzoekende expliciteert de rechten van de werkzoekende en bakent de verantwoordelijkheden af van de diverse intermediaire actoren op de arbeidsmarkt. Daardoor definieert het decreet meteen ook de inhoud en vereisten waaraan een basisdienstverlening voor (potentiële) werkzoekenden moet voldoen. Die basisdienstverlening is verder geconcretiseerd in een Garantieplan.

Naast het wettelijk opgelegde kader wenst VDAB dat de opgezette procedure volgende doelstellingen waarmaakt: in de eerste plaats willen we een oplossing bieden aan de ontevreden klant laagdrempelig zijn een objectieve behandeling garanderen van de klacht toelaten om systematisch gegevens te verzamelen die aangewend kunnen worden om onze organisatie continu te verbeteren.

8.6.2. Lokale werkwinkels

Lokale werkwinkels brengen alle diensten voor wie werk zoekt, onder één dak: de VDAB, maar ook bijvoorbeeld het OCMW of gemeentelijke diensten. De werkwinkel is een laagdrempelig initiatief dat alle acties voor werkzoekenden samenbrengt en met een uniek cliëntvolgsysteem werkt waar alle partners van de werkwinkel op aangesloten zijn. Werkwinkels bieden ook ondersteuning voor bijvoorbeeld mobiliteit en kinderopvang. Elk van die werkwinkels zorgt zowel voor persoonlijke dienstverlening als voor een zelfbedieningsruimte.

Op basis van de resultaten van het Hiva-onderzoek, werd gestart met het uitwerken van een aangepast werkwinkelconcept dat in het voorjaar 2008 door de partnerorganisaties werd

goedgekeurd. Dit moet vanaf 2009 realiteit worden. Hierbij wordt grote zorg besteed aan de impact op de toegankelijkheid, bereikbaarheid en laagdrempeligheid van de werkwinkels en de gebruiksvriendelijkheid van de voor de bezoekers beschikbare elektronische dienstverlening. De werkwinkel is trouwens een uitstekende plaats om medeburgers die weinig vertrouwd zijn met moderne communicatietechnologie te detecteren en hen onmiddellijk een opleidingsaanbod te doen om deze achterstand te remediëren.

De dienstverlening in de werkwinkels wordt uitgebouwd vanuit de invalshoek van de bezoeker-cliënt. Dit betekent o.a. opfrissing van de bezoekersruimte, diversificatie van het dienstverleningsaanbod zodat de één-loket functie wint aan daadkracht en geloofwaardigheid, verder investeren in opleiding van de medewerkers, herverdeling van de beschikbare budgetten en de uitbouw van de gemeentelijke contactpunten zodat de moeilijk te bereiken doelgroepen toch kortbij huis terecht kunnen voor een kwaliteitsvolle dienstverlening.

8.6.3. Trajectwerking op maat

Werkzoekenden in armoede hebben een lange en moeilijke weg af te leggen op de arbeidsmarkt, vaak met vallen en opstaan. Vaak zijn meerdere dienstverleners ingeschakeld en wordt de dienstverlening gefragmenteerd georganiseerd waarbij doorverwezen wordt naar verschillende diensten. Deze (diensten)kloof proberen de ervaringsdeskundigen te overbruggen door gecoördineerd en geïntegreerd te werken vanuit de focus op werk en/of opleiding.

Geïntegreerd wil zeggen dat niet één dienstverlener al deze problemen moet aanpakken. Het is de bedoeling dat de lopende acties van de verschillende dienstverleners in kaart gebracht worden en dat men nagaat welk effect tewerkstelling/opleiding heeft op deze lopende acties. Een belangrijk principe in de dienstverlening is het streven naar een gezamenlijke (holistische) strategie op korte en lange termijn waarbij de (her)integratie van de werkzoekende op de arbeidsmarkt op korte en/of lange termijn centraal staat. Hierbij staat het krachtenperspectief centraal.

Gecoördineerd wil zeggen dat de verschillende diensten samenwerken en onderlinge afspraken maken.

Samen met de werkzoekende wordt een (voor)traject op maat uitgetekend waarbij in overleg met andere diensten voor elk domein, doelstellingen op korte en lange termijn worden afgesproken wie wat zal doen en wanneer. In 2008 kregen 220 nieuwe klanten de specifieke ondersteuning aangeboden van de ervaringsdeskundigen. Het team van de 3 ervaringsdeskundigen werd in 2008 aangevuld met 3 nieuwe krachten in Genk, Gent en Vilvoorde.

Trajectwerking

De trajectwerking is het geheel van acties gericht op de inschakeling van werkzoekenden op de arbeidsmarkt waarbij één vaste consultant, de trajectbegeleider, de acties coördineert en op elkaar afstemt om zo de meest efficiënte weg naar een duurzame tewerkstelling te realiseren samen met de werkzoekende. De trajectbegeleider bepaalt bij de start van het traject samen met de werkzoekende de stappen van een realistisch arbeidsmarktgericht traject op basis van de sterke en zwakke punten van de werkzoekende. Hij volgt ook de werkzoekende verder op tijdens de verschillende stappen in het traject. In overleg met de werkzoekende kan hij zonodig de stappen van het traject bijsturen. Alle verschillende acties die tijdens deze begeleiding worden ondernomen, kunnen ondergebracht worden in verschillende clusters of modules.

De instroom in de trajectwerking bestaat enerzijds uit spontane kandidaten, anderzijds uit werkzoekenden die verplicht worden opgeroepen. Spontane werkzoekenden stappen bijvoorbeeld een werkwinkel binnen met een vraag naar ondersteuning of specifieke hulp, vragen een opleiding aan via de website of de servicelijn en komen zo in een begeleiding naar werk terecht. Op basis van de afspraken in het kader van de beheersovereenkomst kunnen werkzoekenden ook worden opgeroepen voor de start van een verplichte begeleiding. Het tijdstip van de oproep is afhankelijk van de leeftijd, opleiding en werkloosheidsduur van de werkzoekende.

In de preventieve aanpak, bij niet-langdurige werkloosheid, hanteert de VDAB een getrappt begeleidingsmodel met als belangrijkste principe een stijgende begeleidingsintensiteit naargelang de werkzoekende langer werkloos wordt.

De curatieve werking is gericht op alle langdurige werklozen. De VDAB heeft zich geëngageerd om alle werkzoekenden die door de RVA zullen worden gecontroleerd op langdurige werkloosheid in begeleiding te nemen of minstens een aanbod tot begeleiding te doen als ze de afgelopen 2 jaar geen begeleiding of geen begeleidingsaanbod gekregen hebben. Daarbij werd duidelijk gekozen voor een kwalitatief aanbod, zodat de geleverde inspanningen voor de werkzoekenden ook op lange termijn resultaat afwerpen.

De trajectbegeleiders volgen de werkzoekenden tijdens de verschillende stappen van het traject en ondersteunen hen bij het zoeken naar werk. De frequentie en intensiteit van de begeleiding worden afgestemd op de behoeften van de werkzoekenden. De trajectbegeleiders fungeren als ankerfiguur en vertrouwenspersoon van de werkzoekenden. Bij ernstige problemen in de loop van het traject, zijn zij het best geplaatst om tussen te komen en om het traject, in overleg met alle betrokkenen, eventueel bij te sturen of te heroriënteren.

In 2007 bereikte de VDAB 130.614 werkzoekenden in de laatste module. Naast de 77.389 werkzoekenden die zich spontaan aanboden voor begeleiding, werden er 43.018 opgevolgd in het kader van de preventieve werking en 10.217 in het kader van de curatieve werking.

Om meer en kwaliteitsvolle trajecten op maat van mensen in armoede te ontwerpen, worden de volgende inspanningen geleverd:

- Ervaringsdeskundigen worden ingeschakeld bij trajecten voor mensen in armoede. Op dit moment zijn er binnen de VDAB zes ervaringsdeskundigen in dienst;
- Met het oog op een stijgende vertegenwoordiging van leefloners zal de VDAB binnen de lokale werkwinkels sterker samenwerken met OCMW's;
- VDAB -consulenten worden opgeleid om trajecten te ontwikkelen op maat van mensen in armoede. Detectie van werkzoekenden in armoede is hierbij een belangrijk gegeven. De initiatieven genomen door Spoor 21 (interne opleidingsdienst van de VDAB) worden in dit kader verder gezet. In een tweedaagse opleiding leren de consulenten wat armoede is, de ontwikkelde knipperlichtenlijst "armoede" gebruiken en hoe zij hun begeleidingsmethodiek kunnen aanpassen in functie van deze doelgroep. Deze opleiding wordt in 2008 voortgezet is samenwerking met het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen.
- Indien een werkzoekende in armoede opgespoord wordt, wordt samen met de ervaringsdeskundige het verdere traject besproken en in kaart gebracht (enkel voor de VDAB -kantoren daar waar een ervaringsdeskundige aanwezig is, namelijk Gent en Antwerpen), natuurlijk in overleg met de werkzoekende. Daar waar nodig gaat de ervaringsdeskundige mee naar externe organisaties (OCMW's, vakbonden) om bepaalde zaken te bespreken en/of documenten in orde te brengen. In de VDAB -kantoren waar

geen ervaringsdeskundige aanwezig is, wordt een traject op maat aangeboden, en temporeert de trajectbegeleider het traject. Er wordt zoals algemeen geldend een traject op maat aangeboden waarbij rekening gehouden wordt met de mogelijkheden, sterke en zwakke punten van de arme werkzoekende.

BELEIDSACCENTEN

In dit onderdeel beschrijven we de voortgang van de nieuwe beleidsinitiatieven die in het Vlaamse actieplan 2005-2009 of de actualisatie 2007 of 2008 ervan werden voorgesteld. Ook worden de nieuwe beleidsaccenten voor 2009 betreffende dit grondrecht voorgesteld.

8.7. Integrale trajecten of activeringstrajecten voor werkzoekenden met grote afstand tot de arbeidsmarkt

Bij zowat 20% van de langdurig werkzoekenden die momenteel door de VDAB binnen de curatieve werking van de sluitende aanpak worden opgeroepen, worden problemen geconstateerd die niet onmiddellijk op te lossen zijn door een regulier arbeidsmarktgericht traject naar werk. De VDAB heeft een grondige screening van deze specifieke groep langdurige werkzoekenden uitgevoerd om de specifieke problemen in kaart te brengen. Daartoe horen ook vaak complexe armoedeproblemen die moeten overwonnen worden op weg naar tewerkstelling.

In uitvoering van het Meerbanenplan ging de VDAB vanaf 2007 van start met de uitbesteding van 'activeringstrajecten' aan gespecialiseerde partners. De activeringsbegeleiding werd opgestart vanaf 01/04/2007 en liep door in 2008. In 2008 werden afspraken gemaakt tussen VDAB en welzijn- en gezondheidsorganisaties op het gebied van toeleiding en opvolging van werkzoekenden met een niet-arbeidsmarktgerelateerde problematiek. Er was ook overleg met de minister van Welzijn, Werk en van Sociale Economie over de aanpak van de problematiek. Dit moet resulteren in structurele afspraken met de relevante actoren en uitbreiding van de nodige initiatieven om de tewerkstellingskansen van deze werkzoekenden te maximaliseren.

Er werd ook een expertenonderzoek toegewezen aan het HIVA, over gespecialiseerde trajecten voor werkzoekenden in armoede, met als opzet een aangepaste en op maat van de werkzoekende arme trajectbegeleidingsmethodiek te ontwikkelen. Het onderzoeksrapport wordt ingeleverd in februari 2009. Het Vlaams Netwerk waar armen het woord nemen is vertegenwoordigd in de stuurgroep die dit onderzoek begeleidt en ondersteunt.

8.8. Mensen in armoede als kansengroep binnen het diversiteitbeleid

In het kader van het VESOC -actieplan 2008 Evenredige Arbeidsdeelname en Diversiteit (EAD -beleid) zullen minimum 5% (= een 37-tal organisaties) van de te subsidiëren diversiteitplannen specifieke acties voor de kansengroep mensen in armoede en/of ex-gedetineerden ontwikkelen. Een vergelijkbaar objectief zal geformuleerd worden in het kader van het VESOC -actieplan 2009. Daarnaast worden in de periode september 2008-maart 2009 binnen het EAD -beleid enkele beknopte actieplannen ontwikkeld voor specifieke categorieën binnen de minder zichtbare kansengroepen, waaronder mensen in armoede.

~ De diversiteitplannen hebben aandacht voor armen en functionele laaggeletterdheid; integratie van ervaringsdeskundigen in de armoede in het normaal economisch circuit; ontwikkeling van een vorming/training voor veldwerkers diversiteit aangaande de specifieke

knelpunten voor armen op onze arbeidsmarkt en suggesties voor de aanpak ervan en tenslotte stimuleren we projecten voor ex-gedetineerden, een categorie personen die extra vaak in de armoedeval geraakt.

In 2008 werden permanent aanvragen voor de verschillende varianten van diversiteitplannen behandeld, met aandacht voor mensen in armoede. In juli 2008 werd Try Out afgerond, een Leuvense project rond (ex-)gedetineerden. In het voorjaar werden trainingen rond de armoedeproblematiek gegeven aan projectontwikkelaars; daarbij werden ook ervaringsdeskundigen in de armoede ingeschakeld. Om de inzichten uit deze vorming, evenals een aantal aanbevelingen vanuit het Try Out project, te vertalen naar concrete acties binnen het EAD -beleid, wordt in november een thematische werkgroep armoede opgestart door projectontwikkelaars. Zij formuleren besluiten en voorstellen van de thematische werkgroep tegen februari 2009. In de zomerperiode worden deze vertaald naar actievoorstellen en eventueel projectvoorstellen.

Er werd een EAD -actieplan 'Meer en beter werk voor ex-gedetineerden' opgemaakt. Dit wordt verder uitgevoerd in 2009. Eind 2008 wordt, mits ESF -goedkeuring, het diversiteitproject geletterdheid opgestart, dat doorloopt in 2009. Er wordt tevens onderzoek verricht naar projectmogelijkheid om ervaringsdeskundigen of brugfiguren armoede in te schakelen in grotere dienstverlenende organisaties. In december 2009 wordt er mogelijk een nieuw project armoede en werk opgestart.

8.9. Lokale diensteneconomie

Initiatieven in de lokale diensteneconomie zijn diensten die beantwoorden aan individuele of collectieve behoeften en die in de fysieke (ruimtelijk afgebakend gebied) en/of figuurlijke (relationele dimensie) nabijheid van de gebruiker worden geleverd. Zij hanteren een specifieke vorm van participatieve aanpak. Deze aanpak wil enerzijds de leefbaarheid en leefkwaliteit van een buurt of wijk verhogen en anderzijds die van de bevolking. Dit wordt meestal gekoppeld aan werkcreatie voor mensen uit diezelfde buurt.

De verdere uitbouw van de lokale diensteneconomie gebeurt in twee fases. Met het decreet houdende de lokale diensteneconomie (22 december 2006) en het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de lokale diensteneconomie (5 oktober 2007) was het eind 2007 mogelijk om de bestaande buurt- en nabijheidendiensten structureel te erkennen als initiatief in de lokale diensteneconomie. Het structurele kader biedt de mogelijkheid om de lokale diensteneconomie verder uit te breiden en te verdiepen.

Een tweede stap is de uitbouw van de lokale diensteneconomie in Vlaanderen onder regie van de lokale besturen.

Op 1 januari 2008 stelden 73 initiatieven in de lokale diensteneconomie 379 VTE doelgroepwerknemers en 84 omkaderingspersoneelsleden tewerk. Voor 12 initiatieven in de lokale diensteneconomie werd een beslissing in afwachting van het voldoen aan een aantal voorwaarden uitgesteld (voor 6 of 12 maanden). Deze initiatieven stellen 24 VE doelgroepwerknemers en 9 VE omkaderingspersoneelsleden tewerk.

Verder werden een aantal projectoproepen gelanceerd:

- een open projectoproep voor de uitbreiding van de huidige erkenning (45 aanvragen) alsook het bekomen van een erkenning (66 aanvragen);
- een gesloten projectoproep in het kader van diensten aanvullende thuiszorg (72 aanvragen);
- een gesloten projectoproep in het kader van buurtsport (9 aanvragen);

- een gesloten projectoproep in het kader van de tewerkstelling van een huisbewaarder in de sociale huisvesting (16 aanvragen).

Er is tevens nog een open en/of gesloten projectoproep die loopt van november 2008 tot januari 2009 voor de verdere uitbouw en verdieping van de lokale diensteneconomie. In 2009 wil men ook aandacht hebben voor het realiseren van structurele klaverbladen, om bijkomende tewerkstelling van doelgroepwerknemers te bekomen.

8.10. Kwaliteitsvolle banen binnen het Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

De maatregelen invoegbedrijven richt zich naar personen die minimaal 12 maanden inactief zijn en maximaal het diploma hoger secundair onderwijs hebben. Voor personen ouder dan 45 jaar en voor leefloners is de periode verlaagd tot 6 maanden. Ook jongeren tussen 16 en 18 jaar die deeltijds beroepssecundair onderwijs volgen en arbeidsgehandicapten die minstens 6 maanden inactief zijn kunnen worden aangeworven. Via deze invoegmaatregel tracht men twee doelstellingen te realiseren:

- de tewerkstellingskansen van voormelde doelgroep te verhogen;
- het maatschappelijke draagvlak van verantwoord ondernemen te verruimen door de invoegbedrijven via een afgesloten protocol te activeren tot toepassing van deze principes.

Een inschakelingcoach begeleidt de nieuwe invoegmedewerker gedurende maximaal zes maanden en bevordert zo de vlotte integratie van de nieuweling. Ook het management en de lijnchef worden ondersteund. De coach richt zich niet op de technische vaardigheden, wel op vaardigheden als werkattitudes en omgangsvormen. De coaching is een extra steun, bovenop de al bestaande opleiding die het invoegbedrijf aanbiedt aan haar invoegmedewerkers. De coachings zijn dankzij de maatregel volledig gratis voor de werkgever en werknemer.

Vanaf mei 07 werden voor één jaar 800 coachingstrajecten voorzien

In 2007 werden er 39 nieuwe invoegbedrijven erkend, goed voor 926 VTE invoegplaatsen. In 2008 (jan - jul) kwamen hier nog 40 erkende invoegbedrijven bij voor in totaal 765 VTE invoegwerknemers. Dit brengt het totale aantal invoegbedrijven op 214 waarbinnen 5161 VTE invoegwerknemers kunnen worden tewerkgesteld. Het effectieve aantal invoegwerknemers waarvoor subsidies worden uitbetaald ligt een heel stuk lager omdat de subsidies beperkt zijn in tijd (gedurende 2,3 of 4 jaar).

In 2008 werd er een coördinator Vlaamse startcentra aangesteld met als taak:

- het afsluiten van een collectieve overeenkomst invoegtewerkstelling ten voordele van de voormelde doelgroep met minimum 2 sectoren;
- invulling en organisatie van het project inschakelingcoaches;

In 2009 wordt de ondersteuning op de werkvloer in de vorm van inschakelingscoaching verdergezet en eventueel bijgestuurd op basis van de evaluatie van de maatregel. Ook de gerichte sectorale prospectie van invoegbedrijven als deel van de taken van de coördinator startcentra loopt verder in 2009.

8.11. Opleiding en tewerkstelling van ervaringsdeskundigen

Ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting vervullen een belangrijke rol in de armoedebestrijding. Zij verhogen de efficiëntie van het beleid voor en de hulpverlening aan armen. Ervaringsdeskundigen tolken, bemiddelen tussen hulpverlener en arme,

ondersteunen, signaleren knelpunten en werken drempelverlagend. Daartoe werd een specifiek opleidingsprogramma ontwikkeld.

In 2008 zijn er 63 personen in opleiding als ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting. Van de 54 afgestudeerden ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting zijn er 46 tewerkgesteld, waaronder 6 bij de VDAB.

In het voorjaar 2008 werd de organisatorische basis gelegd voor de implementatie van de opleiding in het reguliere onderwijssysteem. Deze besprekingen en onderhandelingen werden in juni 2008 afgerond met een globaal concept waar alle betrokken partners achter staan. De beleidsconsequenties van dit voorstel vormen zeker het voorwerp van verdere besprekingen met de overheid. Vanaf september 2008 kadert de opleiding binnen de basiseducatie en het volwassenenonderwijs.

In het werkjaar 2007-2008 werden de opleidingsprofielen voor het voortraject en de beroepsopleiding ontwikkeld, maar er bestaat nog geen leerplan voor de modules van de beroepsopleiding. In oktober 2008 start er terug een werkgroep om dit leerplan te ontwikkelen. Hierin zullen vertegenwoordigers van de inrichtende CVO's zitten en vertegenwoordigers van De Link.

Inmiddels werd de opleiding van ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting verder gesubsidieerd door WSE. Het creëren van nieuwe tewerkstellingskansen voor opgeleide ervaringsdeskundigen werd gecontinueerd door o.m. de projectmatige ondersteuning vanuit WSE.

In 2009 wil men werken aan de implementatie van de opleidingen in het reguliere onderwijssysteem. Men wil ook verder zorgen voor de planning en continuering van de opleidingen in ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting en de ondersteuning van de projectwerking tewerkstelling van ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting.

8.12. Decreet maatwerken

Beschutte en sociale werkplaatsen streven eenzelfde doel na, voornamelijk het tewerkstellen op maat van personen die een verre afstand hebben tot de arbeidsmarkt. Daarom is het de bedoeling om beleid rond deze specifieke werkvormen binnen het segment van de sociale economie te stroomlijnen en zij in de toekomst juridisch verankerd in één en hetzelfde decreet. Om niet zozeer het organisatiegerichte te benadrukken maar veeleer het vraaggestuurde van de betrokken kansengroepen zal dit toekomstige decreet in de eerste plaats een doelgroepdecreet worden met als finale doelstelling meer tewerkstellingskansen te creëren voor de in aanmerking komende doelgroepen. Vanuit die visie zal het accent voornamelijk liggen op de begeleiding- en ondersteuningsnood van de doelgroepwerknemers en de nood aan tewerkstellingsondersteunende maatregelen zoals aanpassing arbeidspost, ergonomie en disabilitymanagement.

In 2008 werden verschillende stappen gezet tot concretisering van dit eenheidsdecreet maatwerken. Als tussenstap werd met alle betrokken actoren en stakeholders een principeakkoord getekend om in de nabije toekomst het principe van maatwerken via een decreet te realiseren. Dit principeakkoord werd via een resolutie ondersteund door het Vlaamse Parlement.

In 2009 worden de contouren verder onderzocht voor een gemeenschappelijke toeleidings- en indiceringmethodiek van de respectieve doelgroepen beschutte versus sociale werkplaatsen. Tevens wordt het gezamenlijk ontwikkelde kwaliteitsmanagementsysteem experimenteel toegepast in pilootwerkplaatsen. De begeleidingsmethodiek supported

employment wordt met ESF -steun verder ontwikkeld en geïmplementeerd als een belangrijk doorstromingsinstrument voor de doelgroepwerknemers naar het reguliere circuit.

8.13. Mobiliteit als randvoorwaarde voor de inzetbaarheid van werkzoekenden

Werkloosheidsvallen zijn situaties waarin werkzoekenden onvoldoende prikkels krijgen om een baan te zoeken. De Vlaamse overheid bestrijdt die werkloosheidsvallen door de randvoorwaarden aan te pakken die de inzetbaarheid van werkzoekenden en inactieven afremmen. Concreet wil ze de mobiliteit van de werkzoekenden verbeteren, onder meer door ze korting te geven op het openbaar vervoer.

In 2007 ontvingen 19.664 werkzoekenden een gratis (werkzoekenden in opleiding) of goedkoop (12,50 euro voor werkzoekenden in trajectbegeleiding) Netabonnement van De Lijn. Daarnaast kunnen werkzoekenden die gaan solliciteren een goedkoop treinticket (1 euro heen; 2 euro heen en terug) bekomen na het voorleggen van een attest van de VDAB. In 2007 werden 12.314 attesten afgeleverd aan 4.956 werkzoekenden.

Sinds 1 januari 2008 zijn de vergoedingen voor werkzoekenden in opleiding gewijzigd. De nieuwe vergoedingen garanderen de kosteloosheid van de opleiding van werkzoekenden. Op die manier wil de VDAB werkzoekenden sterker stimuleren om opleiding te volgen en zo hun kansen op arbeidsmarkt te vergroten.

Werkzoekenden kunnen i.k.v. trajectbegeleiding (zoeken naar werk), opleiding of bepaalde occasionele verplaatsingen een netabonnement van De Lijn krijgen. Hiervoor is een samenwerkingsakkoord VDAB – De Lijn afgesloten (01/01/2008 – 31/12/2008). Niet-werkende -werkzoekenden die gaan solliciteren, kunnen nog steeds een treinticket kopen aan 1 euro enkele reis of 2 euro heen- en terugreis a.d.h.v. een door de VDAB afgeleverd attest. Sinds 2008 is het ook mogelijk een treinticket aan verminderde kostprijs te bekomen voor het maken van bepaalde occasionele verplaatsingen. Voor het maken van regelmatige verplaatsingen voor een opleiding / stage kan een werkzoekende kiezen tussen een gratis netabonnement van De Lijn of een forfaitaire km -vergoeding van 0,15 euro per kilometer.

De mobiliteitsprojecten die lopen in 2008 zullen in 2009 worden verder gezet. De samenwerkingsakkoorden met De Lijn en met de NMBS worden verlengd.

9. Huisvesting

De woning en de woonomgeving vormen een belangrijke basis voor het welzijn van mensen: de woonsituatie heeft een impact op de gezondheidstoestand, de onderwijsprestaties van de kinderen, de ontwikkeling van een gezond psychologisch en sociaal welzijn, enzovoort. Mensen in armoede beschouwen het woonbeleid dan ook als één van de belangrijkste sleutels om hun dagelijks leven te verbeteren.

ACTIES

In dit onderdeel beschrijven we het lopende beleid. Een aantal maatregelen dient namelijk te worden gecontinueerd om resultaten te bereiken in de hardnekkige en complexe problematiek van armoede. Per actie worden de realisaties in 2008 en de plannen voor 2009 vermeld.

9.1. Sociale verhuurkantoren

Sociale verhuurkantoren (SVK's) huren woningen op de private huurmarkt om ze, eventueel na renovatie- of verbeteringswerken, onder te verhuren aan woonbehoeftige gezinnen en alleenstaanden. Ze bieden de huurders inspraak- en participatiemogelijkheden en begeleiding om hen vertrouwd te maken met hun rechten en plichten als huurder. Bijzondere aandacht gaat naar de samenwerking met lokale huisvestings- en welzijnsactoren.

In Vlaanderen waren eind 2007 49 SVK's erkend, waarvan er 37 personeels- en werkingssubsidies ontvangen van de Vlaamse overheid. In 2008 zijn deze subsidies met bijna 1 miljoen euro gestegen. Daarnaast zijn er nog een aantal niet-erkende en opstartende SVK's actief.

Het bestaande aanbod huurwoningen van de sociale verhuurkantoren is nog relatief beperkt en bedraagt eind 2007 3.868 woningen. Doelstelling voor 2008 was het patrimonium met 500 beheerde woningen uit te breiden.

In het voorjaar 2007 werd een promotiecampagne gevoerd naar eigenaar-verhuurders, met het oog op het bekend maken van de dienstverlening en voordelen van het verhuren aan een SVK. Daarnaast werd door het Steunpunt Ruimte en Wonen recent een onderzoek afgerond naar de motieven en ervaringen van eigenaars met het verhuren van een woning aan een SVK. Hieruit is gebleken dat de verhuurders zeer tevreden zijn, zowel over de verhuring aan het SVK (stipte huurbetaling, opvolging onderhoud, ...) als over de dienstverlening (bereikbaarheid, openingsuren, ...). De resultaten van en de informatie uit het onderzoek kunnen een interessante insteek leveren met het oog op bijkomende initiatieven om meer eigenaars warm te maken voor het verhuren aan een SVK. Ten slotte werden de verbeteringspremie en de renovatiepremie eveneens open gesteld voor eigenaar-verhuurders die de betreffende woning verhuren aan een SVK.

Sinds mei 2007 komen nieuwe huurders van een SVK-woning in aanmerking voor een huurtoelage, zonder dat er voorwaarden worden gesteld aan de verlaten woning. Hierdoor is de betaalbaarheid voor de huurders van een SVK-woning sterk verbeterd.

9.2. Huursubsidies

Vlaanderen wil kwalitatief goede private huurwoningen laten verhuren voor een redelijke huurprijs. Dat gebeurt onder meer door subsidies te geven aan huurders die anders op de private huurwoningmarkt geen betaalbare en kwaliteitsvolle woning kunnen betalen. De Vlaamse Regering keurde op 2 februari 2007 het vernieuwde huursubsidiestelsel definitief goed. Dit trad in werking in mei 2007. De nieuwe regeling werd op infomomenten voorgesteld aan huurdersorganisaties, OCMW's, CAW's, welzijnsorganisaties e.d. Er werd tevens een folder verspreid.

In eerste werkjaar (mei 2007-april 2008) werd de huursubsidie toegekend aan in totaal 1265 personen. In de loop van 2008 werd het nieuwe stelsel geëvalueerd. De vooropgestelde doelgroepen blijken nog onvoldoende te worden bereikt. Het stelsel dient te worden bijgestuurd.

Daarnaast wordt voor 2009 een bijkomende uitbreiding van de doelgroep van de huurtoelage in het vooruitzicht gesteld. In het bijzonder zou de huurtoelage worden opengesteld voor personen die 5 jaar op de wachtlijst staan voor een sociale huurwoning. Dit zou in 2009 7.000 nieuwe begunstigden en ongeveer 2.800 recurrenten op jaarbasis impliceren.

9.3. Herhuisvesting na ongeschiktheids- of onbewoonbaarverklaring

Vlaanderen wil de instrumenten verbeteren voor de herhuisvesting van bewoners nadat hun huurwoning ongeschikt of onbewoonbaar is verklaard.

Op 1 januari 2008 trad het nieuwe kaderbesluit sociale huur, dat in 2007 werd goedgekeurd, in werking. Dit besluit versoepelt de prioriteitsregel in de sociale huisvesting voor bewoners van ongeschikte of onbewoonbare woningen met zeer ernstige gebreken.

In mei 2007 trad ook het vernieuwde huursubsidiestelsel in werking. Dit laat bewoners van ongeschikt of onbewoonbaar verklaarde woningen toe een kwalitatieve en betaalbare woning te huren op de private huurmarkt of via een sociaal verhuurkantoor.

In eerste werkjaar (mei 2007-april 2008) werd huursubsidie toegekend aan 593 bewoners die een ongeschikte of onbewoonbare woning verlieten.

BELEIDSACCENTEN

In dit onderdeel beschrijven we de voortgang van de nieuwe beleidsinitiatieven die in het Vlaams actieplan 2005-2009 of de actualisatie 2007 of 2008 ervan werden voorgesteld. Ook worden de nieuwe beleidsaccenten voor 2009 betreffende dit grondrecht voorgesteld.

9.4. Huurdersbonden of huurdersorganisaties

De huurdersorganisaties verstrekken aan huurders en kandidaat-huurders informatie en advies over alle aangelegenheden m.b.t. het wonen in een huurwoning. In Vlaanderen is momenteel in elke provincie een erkende en gesubsidieerde huurdersorganisatie actief. Zowel in de provincie Antwerpen als Oost-Vlaanderen is bovendien een regionaal steunpunt actief, wat de regionale spreiding ten goede komt.

Op 29 september 2006 keurde de Vlaamse Regering een nieuw besluit goed rond de erkenning en subsidiëring van huurdersorganisaties. Met het besluit werden de

subsidiemiddelen opgetrokken en de mogelijkheid voorzien om bijkomende regionale steunpunten uit te bouwen, echter beperkt tot één per provincie. Deze uitbreiding moet bijdragen aan een verruimde dienstverlening, een betere regionale spreiding door de decentralisatie van de adviesplaatsen en een ruimer doelgroepbereik.

De huurdersorganisaties verzorgen spreekuren in 30 gemeenten of steden in Vlaanderen. Eind 2007 telden zij in totaal 18.888 individuele leden en 466 collectieve leden (i.c. diensten en organisaties). In het bijzonder voor kwetsbare en kansarme huurders of kandidaat-huurders is de dienstverlening van de huurdersorganisaties bijzonder waardevol, met het oog op het effectief uitoefenen van hun rechten en plichten als huurder.

In 2008 werd de gedecentraliseerde dienstverlening van de huurdersbonden verder uitgebouwd. Deze inspanningen worden ook in 2009 voortgezet.

9.5. Uitbreiding van het aanbod sociale woningen

Het aandeel van de sociale huisvesting in Vlaanderen bedraagt ongeveer 6 % van het totale woningbestand. Dit aandeel is beperkt en onvoldoende om tegemoet te komen aan de bestaande vraag naar sociale woningen van woonbehoeftigen. Dit blijkt onder meer uit de lange wachtlijsten van kandidaat-huurders bij de sociale huisvestingsmaatschappijen en de vele kansarmen die noodgedwongen een beroep doen op de private huurwoningmarkt. Daarnaast blijken er ook grote verschillen in de omvang van het sociale woningbestand tussen gemeenten en regio's.

De lokale woonbehoefte is de indicator bij uitstek om de bijkomende sociale woningen te plannen en te realiseren. Een nieuw financieringssysteem (NFS2) voorziet via de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) middelen voor de realisaties van sociale huisvestingsmaatschappijen in de huursector (verwerving, bouw, renovatie). Voor de andere initiatiefnemers (alle verrichtingen) en voor alle infrastructuurwerken (sloop, wegeaanleg, nutsvoorzieningen, gemeenschapsvoorzieningen) wordt het bestaande stelsel van projectsubsidies hervormd.

De planning van sociale huisvesting werd eveneens omgevormd. Vanaf 2008 wordt gewerkt met een meerjarig programma dat doelstellingen formuleert op het niveau van (groepen van) gemeenten. De VMSW zal dit omzetten in jaarlijkse uitvoeringsprogramma's. De toewijzing van de woningen zal op basis van het nieuwe kaderbesluit sociale huur ook toelaten dat op lokaal niveau een doelgroepenbeleid wordt gevoerd binnen een Vlaams kader. Daardoor zullen bvb. bejaarden of ex-gedetineerden in functie van lokaal vastgestelde behoeften een relatieve voorrang kunnen krijgen bij toewijzing van huurwoningen.

Een ontwerp van decreet Grond- en Pandenbeleid is principieel goedgekeurd door de Vlaamse regering en voor advies naar de Raad van State. In dit ontwerp wordt voorzien in een inhaalbeweging van 43.000 sociale huurwoningen tegen 2020, waarvan de helft zal worden gerealiseerd in gemeenten met een aanbod sociale huur dat lager ligt dan het aandeel voor gans Vlaanderen. Er worden ook mogelijkheden en verplichtingen voorzien voor de betrokkenheid van private bouwheren en verkavelaars bij het realiseren van een sociaal woonaanbod (inkomensgerelateerd) en een bescheiden woonaanbod (woningen van beperkte omvang).

Doelstelling blijft het huidige tempo van jaarlijkse uitbreiding met 2.500 woningen aan te houden.

Onder voorbehoud van goedkeuring van het ontwerp-decreet Grond- en Pandenbeleid zal ook een inhaalbeweging sociale huur worden gerealiseerd met bijkomend ruim 2000 sociale huurwoningen per jaar tot aan het jaar 2020.

9.6. Sociale accenten in het Vlaams Energiebeleid

Elektriciteit en verwarming zijn basisbehoeften. Om ervoor te zorgen dat iedereen continu kan beschikken over elektriciteit en aardgas voorziet de energiewetgeving een aantal sociale maatregelen. In het kader van het Vlaams Energierenovatieprogramma 2020 werden en worden bovendien een aantal maatregelen uitgewerkt die vooral de armere gezinnen extra stimuleren tot energiebesparing.

Sinds 2005 is er ook doorlopend een projectmatige samenwerking met Samenlevingsopbouw Provincie Antwerpen vzw rond energiearmoede ifv verzamelen ervaringsexpertise die moet leiden tot extra bescherming via aangepaste beleidsmaatregelen.

Om ervoor te zorgen dat mensen met betalingsmoeilijkheden niet zonder meer kunnen worden afgesloten van de elektriciteits- en aardgastoevoer werden een aantal sociale openbaredienstverplichtingen ingevoerd, zoals de levering van elektriciteit en aardgas door de netbeheerder als het leveringscontract door de leverancier werd opgezegd, het gratis plaatsen van een budgetmeter bij afnemers die hun factuur bij de netbeheerder niet betalen, een minimale levering van 10 Ampère. Afsluiten kan enkel in een beperkt aantal gevallen, die duidelijk worden omschreven in een limitatieve lijst. Ook het begrip klaarblijkelijke onwil werd uit de wetgeving geschrapt.

Op 01/07/08 werden 54213 huishoudelijke elektriciteitsklanten en 37144 huishoudelijke aardgasklanten beleverd door de netbeheerders/sociale leverancier nadat hun leveringscontract wegens wanbetaling werd opgezegd door de elektriciteits- en/of aardgasleverancier.

Een groeiend aantal acties wordt opgezet om er voor te zorgen dat de energiebehoeften van iedere Vlaming worden beschermd:

- In Vlaanderen heeft elk gezin sinds 2003 jaarlijks recht op een gratis hoeveelheid elektriciteit. Elk gezin krijgt 100 kWh gratis met daarbovenop nog eens 100 kWh per gezinslid. De elektriciteitsleverancier verrekent de gratis hoeveelheid elektriciteit op de jaarlijkse eindafrekening.
- Bepaalde categorieën van afnemers die uitkeringen (zoals leefloon, gewaarborgd inkomen bejaarden, tegemoetkoming gehandicapten, ...) ontvangen, genieten van lagere energieprijzen, de "sociale maximumprijzen". Belangrijk: mensen die recht hebben op de sociale maximumprijs blijven even goed recht hebben op de jaarlijkse hoeveelheid gratis elektriciteit voor Vlaamse gezinnen (meer info: www.energiesparen.be/sociaal/gratis).
- De zogenaamde "beschermden afnemers"* genieten nog enkele bijkomende voordelen:
 - Verhoogde premies (+ 20%) voor energiebesparende investeringen bij distributienetbeheerders
 - Kortingsbonnen 150 € bij aankoop energiezuinige koelkast (A+/A++) en wasmachine (AAA) (lancering oktober 2008, met terugwerkende kracht tot 1 januari 2008)
 - De distributienetbeheerders moeten vanaf 2008 voor beschermden afnemers specifieke informatiesessies rond rationeel energiegebruik inrichten, bijvoorbeeld in samenwerking met de OCMW's.

* Beschermden afnemers zijn alle mensen die in aanmerking komen voor de sociale maximumprijzen, uitgebreid met personen die een verhoogde tegemoetkoming van het ziekenfonds krijgen en personen in collectieve schuldenregeling of budgetbegeleiding bij het OCMW.

- In de periode 2007 tot eind 2009 voeren de elektriciteitsnetbeheerders in Vlaanderen 52.000 huishoudelijke Energiescans uit. In samenwerking met de gemeenten zetten ze die bij voorkeur bij sociale doelgroepen met als doel een gevoelige verlaging van de energiefactuur via eenvoudige ingrepen en gedragsverandering op vlak van energieverbruik in huis.
- Vanaf juni 2008 is er een Vlaamse premie voor energiebesparende investeringen (superisolerend glas, dakisolatie en condensatieketel) voor mensen die doordat ze geen of erg weinig belastingen betalen vanwege beperkte inkomsten niet of onvolledig gebruik kunnen maken van de federale belastingvermindering voor energiebesparende investeringen. De premiebedragen zijn zo vastgelegd dat ze de begunstigde hetzelfde voordeel opleveren als datgene ze missen doordat ze geen of weinig belastingen betalen. Voor de beschermde afnemers geldt ook hier een premieverhoging van 20%.
- Sinds voorjaar 2008 is het Energierenovatiekrediet beschikbaar voor energiebesparende werken die zichzelf terugverdienen (dakisolatie, condensatieketel, hoogrendementsbeglazing). Met de gerealiseerde besparing op de energiefactuur kan het in tijd variabel krediet worden afgelost.
- Vanaf maart 2009 kunnen de erkende Sociale verhuurkantoren bij het Vlaams Energieagentschap een subsidie aanvragen voor 100% van drie energiebesparende investeringen: dakisolatie, het vervangen van enkel of dubbel glas en ramen door superisolerend glas en ramen en het vervangen van één of meer verwarmingstoestellen door een condensatieketel. In ruil daarvoor moet de eigenaar van de woning zich engageren om de huurprijs niet te verhogen tengevolge de uitvoering van de gefinancierde werken én gedurende 9 jaar het huurcontract met het SVK verder te zetten. Het Vlaams Energieagentschap werkt in deze regeling nauw samen met Wonen-Vlaanderen dat in elke woning waarvoor een subsidie wordt aangevraagd, een technisch woningonderzoek uitvoert om na te gaan of de woning conform is aan Vlaamse Wooncode (veiligheid, gezondheid en woonkwaliteit). Zoniet moeten alle prioritaire werken (stabiliteit, vocht,...) die nodig zijn om de woning conform te maken aan de Vlaamse Wooncode ook worden uitgevoerd, wil het SVK de 100% subsidie voor energiebesparende investeringen kunnen ontvangen. Naast een verbetering van de energetische prestatie, een verhoogde woningkwaliteit en een intoming van de energiefactuur voor de bewoner, mikt deze regeling ook op het overtuigen van bijkomende eigenaars om een woning te verhuren aan een sociaal verhuurkantoor.
- De Vlaamse overheid streeft ernaar om de energieprestaties van de Vlaamse woningen drastisch te verbeteren zodat de verwarmingsfactuur voor heel wat Vlaamse gezinnen kan worden verlaagd. Isolatie blijkt hierbij een zeer efficiënte maatregel. Wie in de loop van 2009 minimum 40 m² van het dak of de zoldervloer van zijn woning op een kwalitatieve manier isoleert (mas doe-het-zelver of met een geregistreerde aannemer), kan van de Vlaamse overheid een premie krijgen van minimaal 500 (begrensd tot het factuurbedrag). De administratie is minimaal: men vraagt simpelweg de premie voor dakisolatie aan bij de netbeheerder elektriciteit. Deze zal de gegevens overmaken aan de Vlaamse overheid die automatisch de bijkomende premie uitbetaalt. Beschermden afnemers krijgen ook in deze regeling een hogere premie bovenop: 100 euro extra als doe-het-zelver, en olopend met de dakoppervlakte 100, 300 of 500 euro extra voor

beschermde afnemers die beroep doen op een aannemer. De premie mag bovendien gecumuleerd worden met andere financiële tegemoetkomingen, zoals de belastingvermindering voor energiebesparende investeringen, de premie niet-belastingbetalers, de verbeterings- en aanpassingspremie voor bijvoorbeeld constructieve dakwerkzaamheden, ... Op die manier wordt vanaf 2009 het isoleren van een dak voor een pak meer mensen haalbaar.

Het Vlaams Energieagentschap zal de brochure "sociale maatregelen voor wie aardgas en elektriciteit koopt" in samenwerking met Samenlevingsopbouw Antwerpen Provincie aanpassen aan de nieuwe wetgeving. Op basis van een binnen het project te finaliseren vormingspakket zal de nieuwe wetgeving worden voorgesteld aan de doelgroep (in samenwerking met OCMW's en armenverenigingen), zodra het uitvoeringsbesluit is goedgekeurd.

In 2009 wordt een brochure 'Leidraad voor een goede praktijk van de Lokale Adviescommissie' aan de OCMW's verspreid. Dit project werd gerealiseerd door Samenlevingsopbouw Antwerpen provincie vzw, met steun van de Afdeling Welzijn en, Samenleving van het departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

10. Gezondheidszorg

Wie lager op de sociaaleconomische ladder staat, heeft meer kans om gezondheidsproblemen te krijgen en kent een lagere levensverwachting. De ongunstige levensomstandigheden waarin de lagere sociaal-economische categorieën leven, spelen daarbij een belangrijke rol. Ook de toegang tot de gezondheidszorg verloopt minder gemakkelijk dan voor wie hoger op de maatschappelijke ladder staat. Armoede grijpt dus in op het zeer fundamentele levensdomein van gezondheid en omgekeerd.

ACTIES

In dit onderdeel beschrijven we het lopende beleid. Een aantal maatregelen dient namelijk te worden gecontinueerd om resultaten te bereiken in de hardnekkige en complexe problematiek van armoede. Per actie worden de realisaties in 2008 en de plannen voor 2009 vermeld.

10.1. Vlaams bevolkingsonderzoek borstkanker

Borstkanker is een belangrijk gezondheidsprobleem. Uit internationale studies is gebleken dat een tweejaarlijkse mammografie, die aan bepaalde kwaliteitseisen voldoet (screeningsmammografie), bij vrouwen van 50 tot en met 69 jaar, de sterfte ten gevolge van borstkanker met 30% kan doen dalen. Om deze reden worden vrouwen aangespoord om tweejaarlijks deel te nemen aan het Vlaamse bevolkingsonderzoek naar borstkanker. De gezondheidsdoelstelling van het bevolkingsonderzoek is drieledig: voldoende vrouwen nemen deel, meer kankers worden tijdig gevonden en er gebeuren zo weinig mogelijk overbodige onderzoeken.

De Vlaamse overheid wil een deelname bereiken van ten minste 75% van de totale doelgroep in 2012. In 2007 werd een participatie van 48,51% gemeten. De Vlaamse overheid streeft naar een jaarlijkse verhoging van de deelname met vijf procentpunten. Dit betekent een gewenste deelname van 53,5% in 2008 en 58,5% in 2009.

In 2008 werden de vijf centra voor borstkankeropsporing verder gesubsidieerd. Om de gegevensuitwisseling te optimaliseren vormen de vijf centra samen één Consortium van erkende regionale screeningscentra van de Vlaamse Gemeenschap. Er is ook een protocolakkoord voor de screening in Brussel-Hoofdstad en een subsidie voor de Vlaamse Liga tegen Kanker. Er zijn ook convenanten met Domus Medica (belangenvereniging van de huisartsen) en 26 LOGO's. De Vlaamse werkgroep borstkankeropsporing, waarin alle betrokkenen zijn vertegenwoordigd, vormt het orgaan waar het bevolkingsonderzoek wordt gecoördineerd en ondersteund. Deze acties worden in 2009 verder gezet.

10.2. Gratis vaccinaties

Men wil de doelgroepen de kans bieden zich gratis te laten inenten tegen een aantal kiemen om zo de drempel tot vaccinatie zo laag mogelijk te houden. Door het voorzien in een basisvaccinatieschema wil men de vaccinatiegraad verbeteren.

In 2008 gebeurde er een vaccinatiegraadstudie. Net als in 2008 wil men ook in 2009 een voldoende hoge vaccinatiegraad bereiken bij baby's en kinderen, om het aantal infectieziekten tot een minimum te herleiden. Hiertoe zal men op basis van wetenschappelijke adviezen, de evolutie van het aantal ziekten die zich voordoen en kosteneffectiviteitsstudies nieuwe vaccins inpassen in het basisvaccinatieschema. In eerste instantie wordt hierbij gedacht aan een systematische herhalingsinenting tegen kinkhoest voor adolescenten en veralgemeende vaccinatie van jonge meisjes tegen HPV, de verwekker van baarmoederhalskanker.

10.3. Middelengebruik

Op basis van de gezondheidsconferentie over tabak, alcohol en drugs van 2006, deed de minister in 2007 een oproep voor lokale en regionale implementatieprojecten. Projectvoorstellen gericht op mensen in armoede kregen voorrang. Van de 68 voorstellen werden uiteindelijk 9 projecten geselecteerd.

Hiervan zijn er 4 specifiek gericht op mensen in armoede, voor een totaal bedrag van 268.272 euro:

- een alcohol- en drugbeleid uitbouwen binnen de sociale economie (Leren Ondernemen, 55.072 euro);
- rookstopcursussen voor mensen in armoede (PSC Open huis, 43.500 euro);
- 24u niet roken – campagne om rookstop te promoten bij mensen in armoede (Vlaams Instituut voor Gezondheids promotie, 139.700 euro);
- rookstop voor mensen in armoede en zwangere vrouwen (Wijkgezondheidscentrum De Vlier, 30.000 euro).

De projecten gingen in 2008 van start. In 2009 worden deze opgevolgd en geëvalueerd.

Voor het einde van 2008 wil de minister ook het Vlaamse Actieplan tabak, alcohol en drugs 2009 – 2015 bespreken op de Vlaamse Regering en in het Vlaams Parlement. Het actieplan werd ontwikkeld door de Vlaamse werkgroep tabak, alcohol en drugs, met daarin de belangrijkste organisaties en actoren die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het beleid. Het werd ook getoetst bij een ruim scala aan personen en organisaties in het veld.

Het actieplan bevat zeven krachtlijnen, waarvan één specifiek gericht is op mensen in armoede (Krachtlijn 7: Systematische aandacht voor specifieke doelgroepen (mensen in armoede, etnisch culturele minderheden) en genderverschillen).

Onder deze krachtlijn wordt gesteld dat de actoren in het veld zich weliswaar bewust zijn van de bestaande ongelijkheden en ook pogingen doen om er rekening mee te houden. Maar de inspanningen moeten meer systematisch worden ingebouwd in het beleid. Er wordt ook nog te weinig gebruik gemaakt van de expertise van organisaties die specifiek werken met deze groepen en rond deze thema's. Bij de ontwikkeling van nieuwe methodieken moeten deze aspecten (armoede, etnisch culturele achtergrond, gender, detentie) ingebouwd zijn in het ontwikkelingstraject. Relevante organisaties en overheden moeten structureel betrokken worden. Voor de bestaande methodieken moet worden onderzocht in welke mate ze in staat zijn om mensen in armoede, etnisch-culturele minderheden of gedetineerden te bereiken, en in welke mate ze rekening houden met een genderinvalshoek. Waar nodig moeten specifieke, aangepaste methodieken en materialen worden ontwikkeld.

Er moet ook een samenwerkingsprotocol komen tussen de ministers van Volksgezondheid, Armoedebestrijding, Gelijke Kansen en Inburgering, enerzijds over systematische integratie van preventie van middelengebruik binnen hun werking, anderzijds over de integratie van de

aspecten armoede, etnisch-culturele achtergrond en gender in de werking van de gezondheidsorganisaties.

10.4. Gezonde voeding en beweging

De Vlaamse overheid wil een gezonde levensstijl promoten. Verschillende organisaties die bijdragen tot de bevordering van gezonde voeding en de voorkoming van het overmatig gebruik van ongezonde voeding, worden gesubsidieerd. Voor de periode 2006-2010 werden convenanten afgesloten met deze organisaties. In 2006 en 2007 werden ook specifieke projecten en acties ondersteund, onder meer een project van Eetexpert voor de uitwerking van een programma voor jongeren met eet- en gewichtsstoornissen gesubsidieerd. Op 1 juli 2008 werd een convenant met Eetexpert afgesloten tot eind 2011. Hiermee zullen zij instaan voor het uitbouwen en professionaliseren van vroegdetectie en –interventie bij eet- en gewichtsproblemen voor alle leeftijdsgroepen.

Tevens vond op 23 oktober 2008 een gezondheidsconferentie voor voeding en beweging plaats. Op deze dag werd het actieplan voeding en beweging voorgesteld. In dit actieplan zitten de vernieuwde gezondheidsdoelstellingen voor voeding en voor het eerst ook gezondheidsdoelstellingen voor het thema beweging. Het actieplan maakt gebruik van zes strategieën, hierin wordt er telkens aandacht geschonken aan educatieve acties, aanpassingen in de omgeving, beleidsmaatregelen en deskundigheidsbevordering. Het thema bewegen is nog in volle ontwikkeling, de gezondheidsconferentie is hiermee absoluut een startpunt.

De Vlaamse overheid stelt het aanzetten van sociale risicogroepen tot gezond bewegen en evenwichtig eten binnen de lokale gemeenschap als prioriteit voorop.

10.5. Publieksinformatiecampagne over depressie en zelfdoding

In de meeste landen heeft de bevolking weinig kennis over depressie, zelfdoding en andere geestelijke gezondheidsproblemen. Bovendien leven heel wat misvattingen over dergelijke problemen, waardoor families die geconfronteerd worden met zelfdoding en depressie zich vaak schuldig en beschaamd voelen, en op weinig begrip van hun omgeving kunnen rekenen. Diezelfde onwetendheid leidt ertoe dat ze laattijdig professionele hulp zoeken. Dat is een probleem voor de hele bevolking, maar mensen in armoede vormen een specifieke doelgroep gezien hun psychische kwetsbaarheid, veroorzaakt door een combinatie van factoren.

In 2008 werd de website www.fitinjehoofd.be geupdate en aangepast. Deze website werd in 2006 gecreëerd naar aanleiding van de campagne: “fit in je hoofd, goed in je vel”. Deze campagne bracht het belang van een goede geestelijke gezondheid onder de aandacht. Tien concrete stappen bieden hierbij een leidraad voor een beter mentaal evenwicht. Het 10-stappenconcept is oorspronkelijk ontstaan in Engeland waar wetenschappers hebben vastgesteld dat er 10 acties bestaan die gemakkelijk toepasbaar zijn in het dagelijks leven én die een beschermend effect hebben op de geestelijke gezondheid. De bedoeling van deze campagne was:

- de bewustwording van deze beïnvloedbare activiteiten bevorderen
- een verheldering te geven over deze protectieve factoren
- het aanzetten tot het zelf ondernemen van een actie op één of meerdere van de 10 stappen.

De zelfbeoordelingstest die aan deze website gekoppeld is, zal in 2009 beschikbaar zijn. Vermits de website en de zelfbeoordelingstest de doelgroep kansarmen minder zal bereiken, zal het Vlaams instituut voor gezondheids promotie vanaf 2009 een methodiek ontwikkelen voor deze specifieke doelgroep, zodat ook deze doelgroep preventief kan werken aan een haar geestelijke gezondheid

10.6. Samenwerkingsinitiatieven eerstelijnsgezondheidszorg (SEL)

Voor de optimalisatie van de zorgverlening in de thuissituatie wil de Vlaamse Regering samenwerkingsinitiatieven eerstelijnsgezondheidszorg (SEL's) oprichten.

De oprichting van de SEL's gaat gepaard met de opheffing van de bestaande samenwerkingsinitiatieven inzake thuisverzorging (SIT's). De SEL's faciliteren de multidisciplinaire samenwerking en coördinatie, bieden toegankelijke informatie aan over het lokale zorgaanbod aan de bevolking en de zorgaanbieders en maken transmurale afspraken om de continuïteit van zorg te verzekeren.

Het ontwerp Besluit van de Vlaamse regering betreffende de samenwerkingsinitiatieven eerstelijnsgezondheidszorg is op 10 juli 2008 principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering. De minimale registratie van de opdrachten en taken van de SEL's worden geregeld door een ministerieel besluit begin 2009.

Men wil ook ondersteuning geven aan de sector zodat de nieuwe initiatieven in optimale omstandigheden hun erkenningsaanvragen als SEL kunnen indienen.

BELEIDSACCENTEN

In dit onderdeel beschrijven we de voortgang van de nieuwe beleidsinitiatieven die in het Vlaams actieplan 2005-2009 of de actualisatie 2007 of 2008 ervan werden voorgesteld. Ook worden de nieuwe beleidsaccenten voor 2009 betreffende dit grondrecht voorgesteld.

10.7. Extra aandacht voor de sociaal en financieel zwakkeren in de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg

De Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) zijn gespecialiseerde tweedelijnsvoorzieningen. Financieel en sociaal zwakkere personen met ernstige psychische of psychiatrische problemen kunnen tegen een verminderde bijdrage of zelfs gratis terecht bij de CGG's.

Sinds 2006 worden indicatoren opgevolgd die het aandeel van deze doelgroepen in het cliëntenbestand van de CGG in kaart brengen. De CGG's ontvingen in maart 2008 een omzendbrief met het feedbackrapport van de indicatoren van 2004 – 2006. In deze omzendbrief werd uitleg bij de indicatoren en grafieken gegeven en werd er aangekondigd dat de indicatorenset jaarlijks wordt aangevuld met nieuwe registratiegegevens. In mei 2008 ontvingen de CGG's een overzicht van de indicatoren van 2004 – 2007. Deze gegevens werden tijdens de individuele besprekingen betreffende de beleidsplannen 2009 – 2011 van de CGG's verder besproken. In het beleidsplan gaf elk CGG het sectorgemiddelde, de eigen score en het streefdoel met betrekking tot de indicatoren tegen eind 2011 weer. Daarbij werd een beknopte beschrijving van de inspanningen en acties gegeven die het CGG zal ondernemen om het streefdoel te bereiken, en een beknopte beschrijving van de eventueel te verwachten neveneffecten van elk van de acties.

In 2009 worden de indicatoren expliciet verder opgevolgd in de voortgangsrapporten en tijdens de audits van de CGG.

HOOFDSTUK IV: Het Permanent Armoedeoverleg in 2008

“Het permanent armoedeoverleg bezorgt voor de opmaak van het geactualiseerde actieplan aan de coördinerende minister een jaarverslag van het voorafgaande jaar. Het jaarverslag geeft een overzicht van de werking en een beknopte samenvatting van de behandelde thema's en de behaalde resultaten.”

Het Permanent Armoedeoverleg dat met de goedkeuring van het armoededecreet van 21 maart 2003 zijn decretale basis kreeg, bestaat uit een horizontaal en een verticaal overleg.

1. Het Horizontaal Armoedeoverleg

In het horizontaal overleg komen de aandachtsambtenaren uit de verschillende departementen en agentschappen van de Vlaamse administratie samen met medewerkers van het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en enkele bijkomende experts. Zij vertegenwoordigen de verschillende beleidsdomeinen waarin armoedebestrijding belangrijk is: o.a. wonen, werken, cultuur, onderwijs, welzijn, gezondheid, ... Ook het interfederale Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting en de vzw De Link, die de opleiding en de tewerkstelling van ervaringsdeskundigen in de armoede en sociale uitsluiting coördineert, nemen deel aan het overleg.

De opdrachten van het horizontale overleg zijn (BVR 10 oktober 2003, art.8):

1. acties voorbereiden in de verschillende beleidsdomeinen die voortvloeien uit het actieplan;
2. de impact en de effecten van die acties analyseren;
3. de acties coördineren en de acties van de verschillende beleidsdomeinen op elkaar afstemmen;
4. de voorwaarden bepalen voor het organiseren van het overleg;
5. kennismaken van de voorstellen van het verticale overleg in elk van de beleidsdomeinen;
6. het actieplan evalueren;
7. de opdrachten van de Vlaamse regering uitvoeren, op voorstel van de coördinerende minister, ingevolge beslissingen van de Interministeriële Conferentie in het kader van het samenwerkingsakkoord.

In 2008 kwam het horizontaal armoedeoverleg vijf keer bijeen: in januari, mei, juni, september en november. De tekst van deze actualisatie van het actieplan werd besproken op de eerste vergadering in januari 2009.

Inhoudelijk waren vooral de informatie- en ervaringsuitwisseling het belangrijkste, waarbij onder meer volgende thema's aan bod kwamen:

- de actualisatie van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding;
- de werking van verticaal overleg in het algemeen (voorwaarden voor een goede werking) en binnen de verschillende domeinen (prioriteiten en stand van zaken);
- toelichting bij enkele goede praktijkvoorbeelden van beleidsmaatregelen voor mensen in armoede (*premie voor energie-investeringen voor niet-belastingbetalers en automatische toekenning van de sociale vrijstellingen voor de waterzuiveringsbijdrage*);
- het onderzoeksproject “naar een meer doelmatige armoedebestrijding” van OASeS;
- het Tweejaarlijks Verslag van het Steunpunt;

- het Nationaal Actieplan Sociale Inclusie (NAPincl.);
- voorstelling van Decenniumdoelen 2017.

In juni werd een bezoek gebracht aan de Antwerpse verenigingen waar armen het woord nemen en andere organisaties die werken met en voor de doelgroep. In november werd een tweedaags werkseminarie georganiseerd voor de leden van het PAO.

In wat volgt vindt u wat meer informatie over enkele van deze punten.

1. Samenstelling horizontaal PAO

Na de reorganisatie van de Vlaamse overheid in het kader van Beter Bestuurlijk Beleid was het noodzakelijk om voor de entiteiten belangrijk voor een geïntegreerd armoedebestrijdingsbeleid, een (nieuwe) aandachtsambtenaar aan te stellen of de huidige aandachtsambtenaar in zijn of haar functie te bevestigen. Het is hierbij belangrijk dat aandachtsambtenaren een duidelijk mandaat krijgen en voldoende tijd om acties en evoluties in hun beleidsdomein op te volgen die kunnen worden gerelateerd aan armoede(bestrijding). Op die manier kunnen zij een belangrijke meerwaarde betekenen zowel voor de eigen entiteit als entiteitoverschrijdend in enerzijds het horizontaal, anderzijds ook het verticaal permanent armoedeoverleg. Op vraag van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin hebben de leidend ambtenaren van de betrokken departementen en agentschappen hiervoor het nodige gedaan. Volgende entiteiten hebben een aandachtsambtenaar aangesteld:

Departement Onderwijs en Vorming
Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling (VDAB)
Departement Werk en Sociale Economie
Vlaams Agentschap voor Ondernemersvorming - Syntra Vlaanderen
Europees Sociaal Fonds – Agentschap Vlaanderen
Vlaams Subsidieagentschap voor Werk en Sociale Economie
Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV)
Departement Ruimtelijke Ordening en Wonen
Agentschap Wonen Vlaanderen
Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW)
Vlaams Energieagentschap
Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt
Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Agentschap Jongerenwelzijn
Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH)
Kind en Gezin
Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie
Agentschap Binnenlands Bestuur
Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media
Agentschap Sociaal-cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen
BLOSO
Steunpunt Vakantieparticipatie
Vlaamse Landmaatschappij
Departement Mobiliteit en Openbare Werken
Diensten Algemeen Regeringsbeleid – Stafdienst Gelijke kansen
Diensten Algemeen Regeringsbeleid – Studiedienst van de Vlaamse Regering

Departement Economie, Wetenschap en Innovatie
Departement Landbouw en Visserij
Instituut voor de Aanmoediging van Innovatie door Wetenschap en Technologie in Vlaanderen

De overige leden van het PAO zijn de afdeling Welzijn en Samenleving van het departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, die instaat voor de coördinatie, het kabinet van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (tevens coördinerend minister voor armoedebestrijding), het interfederale Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. Ook het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en vzw De Link zijn lid van het horizontaal PAO.

Sinds begin 2008 neemt het horizontaal armoedeoverleg in deze vernieuwde samenstelling zijn taken op.

2. Onderzoeksproject “naar een meer doelmatige armoedebestrijding” van OASeS

De opdracht voor dit onderzoeksproject werd gegeven aan OASeS (Centrum Ongelijkheid, Armoede, Sociale Uitsluiting en de Stad) door de Afdeling Welzijn en Samenleving en ging van start onder de werknaam ‘armoedebeleidsbarometer’. Om de verwarring met (onder meer) de armoedebaremeter van Decenniumdoelen 2017 te vermijden, werd de werknaam veranderd in ‘Naar een doelmatige armoedebestrijding’.

Het onderzoeksproject moet resulteren in een rapport rond alle grondrechten, dat als basis en input kan dienen voor het regeerakkoord. Hier zal ook inspiratie te rapen zijn voor de opmaak van het nieuwe Vlaams actieplan armoedebestrijding voor de volgende legislatuur en de werking van het permanent armoedeoverleg.

3. Werkbezoek Antwerpen

Op 5 juni bracht het horizontaal PAO een werkbezoek aan Antwerpen.

Na een algemene inleiding over verenigingen waar armen het woord nemen, samenlevingsopbouw en de samenwerking in Antwerpen via het Antwerps Platform Generatiearmen (APGA), konden de deelnemers die dag 2 projecten bezoeken. Zes verenigingen waren bereid een woordje uitleg te geven rond hun werking, antwoorden te geven op vragen en in dialoog te gaan. Ze werken alle rond verschillende thema's, zodat de aandachtsambtenaren een praktijk konden kiezen die aansluit bij hun werkdomein.

- Recht-op Borgerhout rond geestelijke gezondheidszorg
- Project "Arm in arm" Borgerhout rond werk en inkomen, allochtonen
- Centrum Kauwenberg rond schulden en inkomen, opvoedingsondersteuning en steungezinnen
- Open Huis/PSC rond sport, gezondheid en preventie
- Samenlevingsopbouw rond wonen en energie (Linkeroever)
- De Link rond de opleiding en tewerkstelling van ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting

Tijdens de middag was er een lunch in sociaal restaurant 'de 7 schaken', waar tevens uitleg gegeven werd bij de werking van een sociaal restaurant.

Na het werkbezoek in 2007 bij Leren Ondernemen, werd ook dit werkbezoek positief geëvalueerd. Dit heeft een belangrijke meerwaarde bij de uitvoering van het takenpakket van de deelnemers, zodat dit mogelijk jaarlijks herhaald kan worden.

4. Seminarie 'Armoedebestrijding onder de loep!'

Op 6 en 7 november was er een tweedaags seminarie voor de leden van het PAO. Voor de locatie werd gezocht naar een accommodatie die samenwerkt met het Steunpunt Vakantieparticipatie. Voor het avondprogramma werd beroep gedaan op sociaal –artistiek project De Figuranten, die hun voorstelling Antigone opvoerden.

Op de eerste dag kregen de leden van het PAO meer inzicht in de binnen- en buitenkant van armoede. Hiervoor werd beroep gedaan op de (ervarings)kennis van het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen, De Link en Bind-Kracht.

De tweede dag van het seminarie stond in het teken van de rol van de aandachtsambtenaren in de Vlaamse administratie. Eerst in werkgroepen, daarna in plenum, werd gediscussieerd over de ideale invulling van hun takenpakket. Er werd ook nagedacht over de input voor het volgende regeerakkoord, zodat armoedebestrijding in het algemeen en de rol die de aandachtsambtenaren daarin kunnen spelen, daarin niet vergeten wordt.

Het seminarie werd door de deelnemers erg positief geëvalueerd. Het was een boeiende doorstart voor de verdere uitbouw van een geïntegreerd Vlaams armoedebestrijdingsbeleid.

2. Het Verticaal Armoedeoverleg

In het decreet is bepaald dat binnen elk beleidsdomein een verticaal overleg wordt opgericht waarbij elk van de bevoegde ministers samenwerkt met het Vlaams Netwerk. Het verticaal overleg vindt voor elk beleidsdomein minstens twee keer per jaar plaats en heeft tot taak de specifieke beleidsinitiatieven te toetsen aan de visie en de ervaring van de doelgroep en voorstellen tot bijsturing te formuleren.

Het verticaal overleg vormt de kern van de beleidsdialoog in armoedebestrijding. Het Vlaams Netwerk organiseert overlegtafels waar zij samen met de verenigingen waar armen het woord nemen, de problemen identificeren en nadenken over mogelijke oplossingen. Ook de actualisatie van actieplan werd hen voorgelegd. Hun bemerkingsen zijn integraal terug te vinden op de website van het Vlaams Netwerk op www.vlaams-netwerk-armoede.be. Het Vlaams Netwerk vertolkt, in samenwerking met de verenigingen, de resultaten van hun overlegtafels in het verticaal overleg. Op deze manier garanderen we dat de stem van mensen in armoede gehoord wordt en vertaald wordt in concrete beleidsmaatregelen. Ook biedt dit overleg de mogelijkheid om nieuwe beleidsinitiatieven af te toetsen. Het Vlaams Netwerk vervult hierbij een brugfunctie en zorgt voor een vlotte terugkoppeling naar de verenigingen zodat deze inzicht krijgen in het verloop en de resultaten van hun beleidsdialoog.

In de vergaderingen van het horizontaal PAO wisselen de aandachtsambtenaren en het Vlaams Netwerk ervaringen uit over methodiek en inhoud van het verticaal overleg.

Deze actualisatie besteedt niet alleen aandacht aan de realisaties van 2008. Aan het Vlaams Netwerk werd gevraagd – net zoals voor de actualisatie 2008 – hun prioriteiten voor het verticaal overleg in 2009 te geven. Het Vlaams Netwerk stelt voor om de verticale PAO's binnen ieder beleidsdomein te wijden aan de zaken die het in haar memorandum voor de Vlaamse verkiezingen naar voren schuift. Dit memorandum werd opgesteld volgens de grondrechten, aangevuld met een algemeen gedeelte en het recht op energie. Dit memorandum is terug te vinden op www.vlaams-netwerk-armoede.be

Hieronder vindt u per beleidsdomein de prioriteiten die het Vlaams Netwerk voorstelde in de actualisatie 2008 van het Vlaams Actieplan en de wijze waarop deze aan bod kwamen in het

verticaal overleg in 2008. Ook andere thema's die in 2008 aan bod kwamen, worden vermeld.

2.1. Verticaal Armoedeoverleg Onderwijs en Vorming

Prioriteiten 2008

a) Kennis van armoede in de school: dit kan door een brugfiguur op de schoolvloer (bijvoorbeeld een ervaringsdeskundige), door de aanpak binnen de lerarenopleiding en binnen de nascholing van lesgevers, secretariaat en directies.

Dit kwam aan bod tijdens het verticaal PAO van 12 juni.

b) Kostenbeheersing in het secundair onderwijs.

Een verticaal PAO hierover vond plaats op 8 april.

c) Communicatie (ouders – scholen – clb – derden(welzijnspartners)).

Dit onderwerp kwam aan bod tijdens het verticaal PAO van 12 juni.

d) Flankerende onderwijsmaatregelen (leerrechtprojecten, time out, preventieve aanpak,...)

Hierover was verticaal PAO op 23 september.

Andere thema's

In de VLOR werden de werkgroepen armoede, ervaringsdeskundigen en tutoring opgevolgd en van adviezen voorzien.

2.2. Verticaal Armoedeoverleg Cultuur, Jeugd en Sport

Prioriteiten 2008

a) Mogelijkheden en moeilijkheden die verenigingen ondervinden in het lokaal wegen op sport-, cultuur- en jeugdbeleid en participatie-afspraken; en voorstellen ter verbetering.

Dit punt kwam aan bod op het verticaal PAO van 3 oktober met het kabinet Anciaux.

b) Kortingssystemen, financiële toegankelijkheid, en eventuele evoluties hierin naar aanleiding van het participatiedecreet.

c) Het exploreren en evalueren van bestaande vormen van toeleiding voor mensen in armoede naar vrijetijdsinitiatieven en het geven van suggesties ter verbetering.

Beide punten zullen aan bod komen op een verticaal PAO met het kabinet Anciaux in het voorjaar van 2009, de datum van 6 maart wordt vooropgesteld.

2.3. Verticaal Armoedeoverleg Werk en Sociale Economie

Met betrekking tot het verticale overleg betreffende armoede wordt binnen het beleidsdomein 'Werk en Sociale Economie' gekozen voor een tweeledige aanpak waarin formeel overleg binnen de SERV ondersteund wordt door informeel overleg op initiatief van het departement Werk en Sociale Economie. Voor thema's die rechtstreeks betrekking hebben op de werking van de VDAB organiseert de VDAB daarenboven zelf een stakeholdersforum waarin ook organisaties die werken met mensen in armoede vertegenwoordigd zijn. Op dit VDAB-stakeholdersoverleg worden VDAB-aangelegenheden op een sterk operationeel niveau behandeld.

2.3.1. Formeel overleg

Het overleg met de kansengroep armen is opgenomen in de werkgroep arbeidsmarktbeleid van de SERV. In deze werkgroep zijn ook de sociale partners (werkgevers en werknemers) betrokken. Dit overleg heeft in vergelijking met het informeel verticaal overleg een meer ad hoc karakter.

Prioriteiten 2008

a) Binnen de werkgroep arbeidsmarktbeleid van de SERV: verdere bespreking en formuleren van actiepunten naar aanleiding van het rapport "Het activeren van mensen in armoede naar werk. Vanuit goede en slechte praktijkvoorbeelden naar mogelijke remedies."

Hier is de vraag aan de SERV gesteld om hier verder over uit te wisselen. In het vorig werkjaar werd het rapport reeds toegelicht en besproken.

2.3.2. Informeel overleg

Naast de formele inbedding binnen de SERV van dit verticale armoedeoverleg is ook een meer informeel overleg tussen het Departement Werk en Sociale Economie, de VDAB, de kabinetten bevoegd voor Werk en voor Sociale Economie, het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en andere vertegenwoordigers van armen zinvol, nuttig en noodzakelijk. Voordeel van dergelijke informele aanpak is dat meer vertegenwoordigers van verenigingen waar armen het woord nemen kunnen betrokken worden.

Prioriteiten 2008

*a) de combinatie van werk, welzijn en gezin
b) de jeugdwerkloosheidsplannen
c) verdere opvolging van de uitvoering van het decreet en de besluiten lokale diensteneconomie*

Deze punten kwamen aan bod op 19 februari, 29 mei en 22 september en 4 december.

2.3.3. Stakeholdersforum VDAB

Prioriteiten 2008

a) trajecten op maat voor mensen met een multidimensionele en complexe problematiek

Dit punt werd besproken op 6 maart, 10 juni, 25 juni, 4 juli en 24 september.

b) *evaluatie van de overeenkomst tussen VDAB en RVA.*

Het moet nog bekeken worden wanneer dit aan bod kan komen.

2.4. Verticaal Armoedeoverleg Wonen

Prioriteiten 2008

a) *Een betaalbare en kwaliteitsvolle private huurmarkt*
- *uitbreiding van het huursubsidiestelsel naar bijkomende doelgroepen*
- *problemen in verband met immobiëlesector*

Deze zaken werden besproken op het verticale PAO van 7 mei met het kabinet Keulen.

- *daklozen*
- *strijd tegen huisjesmelkerij en leegstand*
- *problemen in verband met onbewoonbaar en ongeschiktheidverklaringen en, de herhuisvesting van huurders*
- *eigendomsverwerving*

Een aantal van deze punten komen aan bod tijdens het geplande verticale PAO van 26 januari 2009. Hier wordt immers het volledige memorandum van het Vlaams Netwerk op vlak van huisvesting besproken.

Het verslag van een studiedag rond daklozen op 16 september werd aan minister Keulen bezorgd.

b) *Evaluatie van het nieuwe kaderbesluit sociale huur*
- *gevolgen huurprijsberekening*
- *analyse van opgemaakte lokale toewijzingsreglementen en de gevolgen ervan*
- *evaluatie van de wijze waarop sociale huurders geïnformeerd zijn en worden*

Het blijft afwachten wanneer de resultaten van een eerste evaluatie van het kaderbesluit en de huurprijsberekening vanuit het kabinet publiek worden gemaakt.

De lokale toewijzingsreglementen staan op de agenda van het verticale PAO van 26 januari 2009.

c) *Opvolging van het dossier toegankelijke dienstverlening*
- *eventuele voorstellen naar de Vlaamse Overheid vanuit de gesprekken met VVSG, lokale besturen, VOB en erkende huurdiensten.*

Dit werd reeds besproken op het verticale PAO van 5 november 2007 met het kabinet Keulen. In 2008 werd hier verdere opvolging aan gegeven.

2.5. Verticaal Armoedeoverleg Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Prioriteiten 2008 - gezin

a) *Opvolgen en voorstellen ter verbetering van de experimenten "steungezinnen" binnen de diensten gezinsondersteunende pleegzorg.*

b) Knelpunten en voorstellen op vlak van opvoedingsondersteuning, en specifiek kinderopvang daarbij (verdergaan op de werkpunten van het verticaal overleg van 1 oktober 2007).

Dit kwam gedeeltelijk aan bod op het verticale PAO van 22 oktober met het kabinet Vanackere. In het voorjaar van 2009 zal dit opnieuw opgenomen worden.

c) De "opvang" voor jongeren tussen 12 en 15, met inbegrip van de aanpak van het structureel financieringsprobleem van jongerenwerkingen van verenigingen waar armen het woord nemen (dit moet gezamenlijk tussen het kabinet Vanackere, het kabinet Anciaux en de lokale besturen bekeken worden).

Er vond hierover een verticaal PAO met de kabinetten Vanackere en Anciaux plaats op 18 juni. Op 22 oktober was er een vervolvergadering, zowel op het kabinet Vanackere als op het kabinet Anciaux.

Prioriteiten 2008 – gezondheid

a) Hoe kan de preventie binnen gezondheid versterkt worden?
- *gezonde voeding*
- *hygiëne (o.a. openbare toiletten en douches, tandhygiëne, ...)*

Dit kwam aan bod op het verticale PAO van 4 juli met het kabinet Vanackere. Het Vlaams Netwerk leverde verdere input voor de Gezondheidsconferentie van 23 oktober.

b) Wat kan er beter binnen de geestelijke gezondheidszorg?
- *toegankelijkheid (cfr. c)*
- *afstemmen aanbod aan noden van mensen in armoede*
- *wegwerken wachtlijsten*

Dit kwam aan bod op het verticale PAO van 4 februari met het kabinet Vanackere.

c) Hoe kan de toegankelijkheid van de gezondheidszorg verbeterd worden?
- *financiële drempels*
- *toegankelijkheid eerstelijns gezondheidszorg*
- *wijkgezondheidscentra*
- *dringende medische hulp*
- *bekendmaking aanbod*

Dit kwam aan bod op het verticale PAO van 4 juli met het kabinet Vanackere.

Prioriteiten 2008 - rechtsbedeling

a) Het verbeteren van de informatie en communicatie naar mensen die in schuldbemiddeling zitten: eenvoudig taalgebruik, communiceren van een stand van zaken op geregelde tijdstippen, vormings- en opleidingsinitiatieven voor schuldbemiddelaars, ...
b) Preventie van schulden: evaluatie van het schoolpakket "Op Eigen Benen", initiatieven naar volwassenen, nazorg voor mensen die uit schuldbemiddeling komen, welvaartsvastheid minimuminkomens, ...

Er moet nog samen met het kabinet Heeren bepaald worden of hierover een verticaal PAO wordt georganiseerd in het voorjaar van 2009. Het dossier werd reeds toegelicht op het

Vlaams Platform Schuldoverlast, waar er vertegenwoordiging van het kabinet Vanackere/Heeren is.

Prioriteiten 2008 – participatie

a) *Evaluatie van de lokale sociale beleidsplannen en de betrokkenheid van mensen in armoede en verenigingen waar armen het woord nemen (zowel de mate van betrokkenheid als het resultaat van deze betrokkenheid), en voorstellen ter verbetering hiervan.*

Hierover werd geen verticaal PAO georganiseerd. Een beperkte analyse bij verenigingen waar armen het woord nemen werd begin 2009 aan het kabinet Heeren bezorgd.

Prioriteiten 2008 – maatschappelijke dienstverlening

a) *Afstemming en samenwerking tussen rechtenverkenner en andere sites als premiezoeker, aan de slag, ... zodat mensen in armoede (en hulpverleners) meer zicht kunnen krijgen op welke mogelijkheden er zijn, wat de gevolgen zijn van bepaalde keuzes, ...*

Op de stuurgroep van de Rechtenverkenner werd duidelijk dat de afstemming met andere sites reeds in de planning zit.

2.6. Verticaal Armoedeoverleg Energie

Er heeft nog geen formeel verticaal armoedeoverleg over energie plaatsgevonden. Maar er is wel geregeld overleg via Samenlevingsopbouw Antwerpen Provincie dat veel mensen uit verschillende verenigingen waar armen het woord nemen in Vlaanderen bereikt.

Project Energie en armoede

Sinds december 2005 wordt er voortdurend samengewerkt met het project "Energie en armoede" van Samenlevingsopbouw Antwerpen Provincie vzw (www.energieenarmoede.net). Dit project werd gesubsidieerd door de Vlaamse minister van Leefmilieu, Natuur en Energie en de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Bij de uitvoering werd nauw samengewerkt met het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en Samenlevingsopbouw.

Ondermeer via concreet beleidsadvies op basis van verzamelde ervaringskennis werd concrete input gegeven voor vernieuwde regelgeving.

In 2008 subsidieerde de Vlaamse minister van Leefmilieu, Natuur en Energie subsidieerde het project "sociale energieconsulenten" binnen het project energie en armoede. Het doel van dit project was oplossingen te zoeken bij energiedossiers die vastzaten. In de eerste plaats was dit nuttig om een oplossing te vinden voor de energieproblemen van deze mensen. Daarnaast bestudeerde het project energie en armoede de behandelde dossiers en bundelde de bevindingen in een brochure, gericht naar hulpverleners en welzijnswerkers in zeer diverse settings. In de brochure zijn antwoorden opgenomen op vragen in verband met de ondersteuning die nodig is om tot een oplossing te komen in moeilijke dossiers en oorzaken van energieproblemen. Ook algemene tips en tips over specifieke thema's (bv. verhuis, veranderen van leverancier...) werden in de brochure gebundeld.

De Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en gezin subsidieerde in 2008 een nieuw project opgestart door Samenlevingsopbouw Antwerpen provincie vzw en met betrokkenheid

van mensen in armoede. Voornaamste doelstelling van dit project is om bestaande goede praktijkvoorbeelden van lokale adviescommissies (LAC's) in kaart te brengen en deze verder te stimuleren; in functie van voorkoming van volledige afsluiting van nutsvoorzieningen; met het oog op preventie van energiearmoede in het algemeen en oplossen van de problemen van mensen met energiearmoede in het bijzonder. Op basis van goede praktijkvoorbeelden uit verschillende OCMW's ontstond het ontwerp van draaiboek "Leidraad voor een goede praktijk van de lokale adviescommissie". In mei en juni 2008 stelde Samenlevingsopbouw Antwerpen provincie vzw dit draaiboek voor op vijf overlegmomenten in iedere Vlaamse provincies. Vertegenwoordigers van de distributienetbeheerders en van meer dan 170 OCMW's, zowel mandatarissen als OCMW-medewerkers, waren hierop aanwezig en dachten vanuit hun praktijk kritisch na over het ontwerp van draaiboek. Het resultaat van deze besprekingen en bijkomende overleg met de distributienetbeheerders, de Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten en de Federatie van OCMW-maatschappelijk werkers werd gebundeld in de brochure "Leidraad voor een goede praktijk van de lokale adviescommissie". Deze brochure is afgewerkt en zal in de loop van februari aan alle OCMW's worden bezorgd. De OCMW's kunnen uit deze brochure veel inspiratie putten om hun LAC-werking te optimaliseren.

2.7. Verticaal Armoedeoverleg mobiliteit

Prioriteiten 2008 – maatschappelijke dienstverlening

a) zie 2.5

b) *Evaluatie van en voorstellen ter verbetering van de basismobiliteit voor mensen in armoede. Bij vele grondrechten speelt de drempel van mobiliteit immers een sterke rol.*

Er was een verticaal PAO met het kabinet Van Brempt hierover op 6 oktober.

2.8. Verticaal Armoedeoverleg plattelandsbeleid

Prioriteiten 2008 - inkomen

a) *Kwetsbare bewonersgroepen op het platteland: opvolging en voorstellen ter verbetering van het Vlaams plattelandsbeleid op vlak van armoede.*

Dit overleg is gepland voor 29 januari 2009.

2.9. Verticaal Armoedeoverleg bestuurszaken

Op 1 juli was er een overleg met het kabinet Bourgeois over de voorbeeldfunctie van de overheid inzake het tewerkstellen van mensen in armoede. Ook het verminderen van de administratieve lasten voor mensen in armoede (o.a. de automatische toekenning van rechten), en verenigingen en organisaties binnen de armoedebestrijding. Ook de inzet van ervaringsdeskundigen en vorming over armoede binnen de Vlaamse administratie kwam aan bod. Hierover zou verder doorgedaan worden op 9 oktober, maar door het ontslag van de minister kon dit niet meer.

2.10. Verticaal Armoedeoverleg toerisme en media

Op het overleg van 9 oktober met het kabinet Bourgeois kwam toerisme en media aan bod. Hierover zou verder doorgedaan worden op 9 oktober, maar door het ontslag van de minister kon dit niet meer. Toerisme komt aan bod op het verticale PAO met het kabinet Peeters op 29 januari 2009.

2.11. Verticaal Armoedeoverleg Gelijke kansen

Op 6 oktober kwam de opvolging van de studie allochtone vrouwen in armoedesituaties aan bod op het verticaal overleg met het kabinet Van Brempt.

Lijst met afkortingen

APGA	Antwerps Platform Generatiearmen
ASO	Algemeen Secundair Onderwijs
ATB	Arbeidstrajectbegeleidingsdiensten
BSO	Beroeps secundair onderwijs
CAW	Centrum voor Algemeen Welzijnswerk
CGG	Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg
CKG	Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning
CKO	Centrum voor Kinderopvang
CLB	Centrum voor Leerlingenbegeleiding
DAC	Derde Arbeidscircuit
DBSO	Deeltijds Beroepssecundair Onderwijs
ED	Ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting
ESF	Europees Sociaal Fonds
EU	Europese Unie
GOK	Gelijke Onderwijskansen
HIVA	Hoger Instituut voor de Arbeid
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IMC	Interministeriële Conferentie
Inloop	Integraal Laagdrempelig Opvoedingsondersteuningspunt
ISB	Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid
KBS	Koning Boudewijnstichting
K&G	Kind en Gezin
KUL	Katholieke Universiteit Leuven
LAC	Lokale Adviescommissie
LOGO	Locoregionaal gezondheidsoverleg
LOP	Lokaal Overlegplatform
MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
NAP	Nationaal Actieplan
NWWZ	Niet werkende werkzoekenden
OASeS	Onderzoekscentrum Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
PAO	Permanent armoedeoverleg
PBW	Programma's ter bevordering van de Werkgelegenheid
RMI	Recht op Maatschappelijke Integratie
RVA	Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling
SAW	Steunpunt Algemeen Welzijnswerk
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
SILC	Statistics on Income and Living Conditions
SVK	Sociaal verhuurkantoor
TSO	Technisch Secundair Onderwijs
VAP	Vlaams Actieplan Armoedebestrijding
VCS	Vlaams Centrum Schuldbemiddeling
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling
VESOC	Vlaams Economisch Sociaal Overlegcomité
VMSW	Vlaamse Maatschappij voor sociaal wonen
VOB	Vlaams Overleg Bewonersbelangen
VTE	Voltijdse equivalenten
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
VZW	Vereniging zonder winstoogmerk
WEP	Werkervaringsplan